

Kuva: Mäntsälän kunnan kuvapankki

Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023

Mäntsälän kunta

Kunnanhallitus 25.3.2024 § 58

Sisällys

1	Tiivistelmä.....	4
2	Toimintakertomus	5
2.1	Olellaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	5
2.1.1	Kunnanjohtajan katsaus	5
2.1.2	Kunnan organisaatio ja hallinto	7
2.1.3	Yleinen taloudellinen kehitys ja oman alueen kehitys	11
2.1.4	Olellaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	15
2.1.5	Kunnan henkilöstö.....	20
2.1.6	Ympäristö	22
2.1.7	Muut ei taloudelliset asiat	22
2.1.8	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	23
2.1.9	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toimintaan vaikuttavista tekijöistä	23
2.2	Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	24
2.3	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	27
2.3.1	Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut	27
2.3.2	Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	28
2.4	Rahoitusasema ja sen muutokset	29
2.4.1	Tase ja sen tunnusluvut	29
2.5	Kokonaistulot ja –menot	31
2.6	Konsernin toiminta ja talous.....	33
2.6.1	Konsernin rakenne ja omistusosuudet sekä konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisöt.....	33
2.6.2	Konsernin toiminnan ohjaus	34
2.6.3	Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat tilikaudella ja sen jälkeen	37
2.6.4	Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	38
2.6.5	Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	39
2.6.6	Kuntakonsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut	40
2.7	Hallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.....	45
2.8	Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	45
2.9	Kriisikuntakriteerien toteutuminen Mäntsälän kunnassa	46
3.	Talousarvion ja tavoitteiden toteutuminen	49
3.1	Käyttötalouden toteutuminen	49
3.2	Tavoitteiden toteutuminen	51

3.3 Talousarvion toteutuminen	54
3.3.1 Hallintopalvelut	54
3.3.2 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	62
3.3.3 Tekninen ja elinvoimapalvelut	71
3.4 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	78
3.5 Investointiosan toteutuminen	81
3.6 Rahoitusosan toteutuminen	85
3.7 Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien erien toteutumisvertailusta	86
4 Tilinpäätöslaskelmat	88
4.1 Tuloslaskelma	88
4.2 Rahoituslaskelma	89
4.3 Tase	90
4.4 Kuntakonsernin tulos- ja rahoituslaskelma sekä tase	92
5 Tilinpäätöksen liitetiedot	97
5.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	97
5.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot (voi päivittää)	98
5.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	99
5.4 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot	102
5.5 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot	108
5.6 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot	110
5.7 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen	114
5.8 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot	115
6 Tilinpäätöksen allekirjoitus ja tilinpäätösmerkintä	118
Liitteet	122

1 Tiivistelmä

Tulot	Verotulot 54,7 milj. €	Valtionosuudet 15,2 milj. €	Toimintatuotot 10,2 milj. €
Menot	Hallintopalvelut 10,5 milj. €	Sivistys- ja hyvinvointipalvelut 38,1 milj. €	Tekninen- ja elinvoimapalvelut 17,9 milj. €
Tunnusluvut	Lainakanta 87,7 milj. €	Nettoinvestoinnit 10,6 milj. €	Vuosikate/poistot 167,3%
	Tilikauden ylijäämä 0,57 milj. €	Asukasmäärä 2023 lopussa 20 950	Tulovero% 8,36
	Lainakanta asukasta kohden 4 187 €	Kuntakonsernin lainakanta 166,0 milj. €	Toimintatuotot / Toimintakulut 15,4 %
	Vuosikate 658 € / asukas	Investointien tulo-rahoitus 137,0 %	Toiminnan ja investointien kertymä 13,154 milj. euroa (5 vuotta)

2 Toimintakertomus

2.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

2.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Toimintavuosi 2023 oli kunnan näkökulmasta varsin suotuisa. Tämä siitäkin huolimatta, että maailma ympärillämme oli entistä arvaamattomampi ja epävakampi. Asukaslukumme kasvoi, talous oli tasapainoissa ja päätöksentekoilmapiiri oli erittäin hyvähenkistä. Monella mittarilla mitattuna kuntalaisten hyvinvointi ja kunnan elinvoima lisääntyi.

Taloudellinen taantuma ja edelleen jatkuva Ukrainan sota heijastuivat monin tavoin myös kunnan toimintaan ja toimintaympäristöön. Erityisesti vuoden ensimmäisellä neljänneksellä jatkettiin varautumista mahdolliseen sähköpulaan. Olkiluodon kolmosyksikön säännöllisen sähköntuotannon alkaminen huhtikuussa kuitenkin vakautti tilanteen ja varsinaiseen sähköpulatilanteeseen ei jouduttu.

Mäntsälässä iso kysymys oli myös kaukolämmön saannin varmistaminen. Mäntsälän kunnan omistama energiayhtiö Nivos Oy hyödyntää datacenterin (Global DC Oy, entinen Yandex Oy) hukkalämpöä kaukolämmön tuotannossa. Konesalin toiminta jatkui koko vuoden häiriöttä, mutta hukkalämpöä syntyi selvästi aiempaan vähemmän. Huoltovarmuuden turvaamiseksi tehtiin vuonna 2022 päätös 5 MW:n tehosen puupellettiä polttoaineena käyttävän kaukolämpölaitoksen hankinnasta. Laitos valmistui Kapulin alueelle ja oli täydessä tuotantokäytössä helmikuussa 2023.

Vuoden aikana lähes 100 ukrainalaista haki kotikunnakseen Mäntsälää. Lisäksi kunnassa on noin 80 ukrainalaista tilapäisen suojelun statuksella, vastaanottokeskuksen palvelujen piirissä. On tärkeää huolehtia siitä, että sotaa paenneet ukrainalaiset otetaan osaksi kuntaa ja yhteisöä.

Vuoden aikana pidimme edelleen yllä myös omaa valmius- ja varautumisastettamme. Osallistuimme syksyllä mm. laajaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämään UUSIMAA23 -valmiushar-

joitukseen. Harjoitus kokosi yhteen Uudenmaan kunnat, hyvinvointialueet ja muita alueellisia turvallisuustoimijoita harjoittelemaan yhteistoimintaa vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa.

Mäntsälän kuntastrategia vuosille 2022–2025 on hyväksytty kunnanvaltuuston joulukuun 2021 kokouksessa. Kunnan ydintehtävänä on kuntalaisten hyvinvoinnin ja yhteisön elinvoimaisuuden edistäminen. Tätä tehtävää ja arvojen mukaista toimintaa on eri palvelualueilla toteutettu onnistuneesti. Tekemisen päämäärä ja suunta on selkeä.

Toimintavuonna hyväksyttiin kunnanvaltuustossa myös eettiset pelisäännöt. Eettisen ohjeistuksen tarkoituksena on edistää hyvää päätöksenteko- ja työskentelyilmapiiriä. Lähtökohtana on asiallinen, tasa-arvoinen ja kunnioittava kohtelu ja käyttäytyminen kaikkia kohtaan. Epäasialliselle käytökselle ja kiusaamiselle on nollatoleranssi. Hyvän päätöksenteko- ja työskentelyilmapiirin luominen on jokaisen vastuulla niin johdon, esihenkilöiden, henkilöstön kuin myös luottamushenkilöiden.

Mäntsälä sai kertomusvuonna kaksi hienoa tunnustusta. Suomen Kennelliitto valitsi syksyllä Mäntsälän Suomen koiraystävällisemmäksi kunnaksi, ja Uudenmaan Yrittäjät myönsi kunnalle kultaisen yrittäjälipun yritysmyönteisyydestä.

Vuonna 2023 ja tänä vuonna tehtiin ja tehdään erittäin paljon satsauksia lapsi-, nuoriso-, ja senioritoimintaan. Tavoitteena on, että Mäntsälästä voidaan jatkossa myös puhua lapsi-, nuoriso- ja senioriystävällisenä kuntana.

Kunnan toiminnan ja talouden kannalta vuosi 2023 oli poikkeuksellinen. Tämä siitä syystä, että vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta hyvinvointialueille, jotka aloittivat toimintansa 1.1.2023.

Mäntsälä kuuluu Keski-Uudenmaan hyvinvointialueeseen (KeuSote) yhdessä viiden muun kunnan kanssa. Kunnan roolina on tehdä tiivistä yhteistyötä KeuSoten kanssa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Keskeistä on edunvalvonta siten, että palvelujen saatavuus ja niiden yhdenvertaisuus toteutuu myös Mäntsälässä ja mäntsäläläisille.

Vuoden 2023 tilikauden tulos oli 5,5 milj. euroa ylijäämäinen. Tilinpäätöksessä toimintakate oli -56,2 milj. euroa ja vuosikate nousi 13,8 milj. euroon, mikä on noin 2,2 milj. euroa parempi kuin vuoden 2022 vuosikate. Korkotason nousu, inflaatio ja kuntatyöntekijöiden muita kalliimpi palkkaratkaisu lisäsivät kunnan kuluja merkittävästi. Osaltaan kulujen nousua kattoi verotulojen suotuisa kehitys. Vertailujen tekeminen edelliseen vuoteen on kuitenkin vaikeaa, johtuen hyvinvointialueuudistuksen aiheuttamista muutoksista liittyen mm. verotukseen, valtionosuuksiin ja toimintamenoihin. Vuosikate eli tulo- ja meno-erä oli edelleen hyvällä tasolla. Hyvä tilikauden tulos mahdollistaa 5,0 milj. euron investointivaroituksen tekemisen vesiliikuntakeskuksen rakentamiseen, investointivaroituksen yhteismäärä ko. hankkeeseen on siten 14,0 milj. €.

Kunnan tytäryhtiöiden, erityisesti Nivos Oy:n ja Mäntsälän jäähalli Oy:n, tulokset on pidettävä edelleen panostaa ja kiinnittää erityistä huomiota.

Kunnan asukasluku oli vuoden 2023 lopussa 20 950 henkilöä, missä oli lisäystä edellisen vuoden tarkennettuun määrään (20 912) verrattuna 38 henkilöä. Kasvu oli 0,2 prosenttia. Vuonna 2023 Mäntsälään muutti yhteensä 1 087 henkilöä, vastaavasti lähtömuutto oli 1 157 henkilöä. Lähtömuutto (-75 hlö), mutta erityisesti tulomuutto (-191 hlö) oli selvästi pienempää kuin vuonna 2022. Tämä osaltaan kertoo asuntorakentamisen hiljentymisestä ja pysähtymisestä. Mäntsälä oli kuitenkin niiden kuntien joukossa, joiden asukasluku edelleen kasvoi. Väestökehitykseen liittyy kuitenkin iso huoli eli luonnollisen väestökasvun negatiivisuus. Mäntsälään syntyi vuonna 2023 yhteensä 154 lasta, mikä on neljä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kuolleiden määrä oli 199, vuonna 2022

kuolleita oli 207. Syntyvyyden lasku on ollut nopeaa ja jatkunut jo useamman vuoden. Esimerkiksi vielä vuonna 2012 Mäntsälään syntyi 271 lasta. Lasten määrän vähenemisellä tulee olemaan vaikutusta palvelukysyntään ja sitä kautta myös tarvittavaan tilatarpeeseen. Vuoden 2023 aikana käynnistettiin tiloihin ja tilatarpeeseen liittyvä selvitystyö.

Työttömyysaste oli Mäntsälässä vuoden lopussa 8,0 prosenttia eli 1,1 %-yksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Uudellamaalla työttömyysaste oli 10,8 prosenttia (9,6 % vuonna 2022) ja Mäntsälän työttömyysaste oli Uudenmaan seitsemänneksi alhaisin. Työttömyysasteen hallinnalla tulee olemaan erittäin iso taloudellinen merkitys, kun TE-uudistus tulee voimaan vuoden 2025 alusta.

Kunnan nettoinvestoinnit vuonna 2023 olivat yhteensä 9,62 milj. euroa. Isoimpana yksittäisenä hankkeena oli Koskenrannan päiväkotin Amandan uudisrakennus, johon vuonna 2023 käytettiin vielä 0,95 milj. euroa. Hankeen kokonaiskustannukset olivat 7,02 milj. euroa, sen rakentaminen alkoi vuonna 2021 ja se valmistui vuoden 2023 aikana.

Kunnan ja kuntakonsernin lainamäärä pieneni vuoteen 2022 verrattuna 8,7 milj. euroa. Kunnan lainakanta oli 87,7 milj. euroa eli asukasta kohden 4 187 €. Kuntakonsernin lainakanta oli kokonaisuudessaan 166,0 milj. euroa.

Kunta hankki vuoden 2023 aikana runsaasti raaka-ainetta sekä asuinrakentamiseen että tulevien yritysalueiden tarpeisiin. Merkittävimmät alueet hankittiin Karjalaistentien ympäristöstä sekä Jurvalan alueelta. Yhteensä näiden alueiden pinta-ala oli hieman yli 90 ha ja maksettu kauppahinta noin 2,6 milj.€. Elinkeinopolitiikkaan liittyen merkittävää oli myös Tokmanni Oyj:n Moreeni-logistiikkakeskuksen valmistuminen loppuvuodesta Kapulin yritysalueelle.

Vuoden 2024 ja erityisesti tulevien vuosien näkyviin vaikuttaa suuresti Suomen julkisen talouden alijäämä ja siitä johtuvat sopeuttamisvaikutukset. Mikäli esimerkiksi suunnitellut valtionosuus-

leikkaukset toteutuvat vuosina 2025-2026 tarkoittaa se yli kahden miljoonan euron sopeuttamistarvetta myös meillä. Haasteista ja epävarmoista näkymistä huolimatta voimme Mäntsälässä kuitenkin katsoa luottavaisesti tulevaan.

Haluan myös esittää kunnan henkilöstölle, päätöksentekijöille ja kaikille yhteistyökumppaneille

suuret kiitokset erittäin hyvästä työstä, yhteistyöstä ja luottamuksesta, kun yhdessä rakennetaan Mäntsälästä kuntaa, jossa jokainen voi elää parasta arkea - omana itsenään ja osana aktiivista yhteisöä.

Mäntsälässä 23.2.2024

Hannu Laurila, kunnanjohtaja

2.1.2 Kunnan organisaatio ja hallinto

Toimielinorganisaatio

Kunnan toimielinorganisaation muodostavat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunnat, niiden

jaostot ja toimikunnat sekä vaikuttamistoimielimet.

Tarkastuslautakunta	Kunnanvaltuusto			
Keskusvaalilautakunta	Kunnanhallitus			
Nuorisovaltuusto Ikäihmisten neuvosto Vammaisneuvosto Lapsi- ja perheasiainneuvosto				
Hallintopalvelut	Sivistys- ja hyvinvointipalvelut		Tekninen- ja elinvoimapalvelut	
	Sivistyslautakunta	Hyvinvointilautakunta	Tekninen- ja elinvoimailautakunta	Kuntakehitys- lautakunta
	Sivistyspalvelut	Hyvinvointipalvelut	Tekniset palvelut	Kuntakehitys- palvelut
Yleishallinto	Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset		Tekninen- ja elinvoimapalvelujen yhteiset	
Tukipalvelut	Opetuspalvelut	Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut	Toimitilapalvelut	Maankäyttö, asuminen ja liikenne
Keski-Uudenmaan Ympäristökeskus	Varhaiskasvatus- palvelut		Ateria- ja puhtauspalvelut	
TE- ja maahanmuuttopalvelut			Kuntatekniikka	
Maaseutupalvelut				

Kuva: Kunnan organisaatio (31.12.2023 tilanteessa)

Viranhaltijaorganisaatio

Kunnan henkilöstöorganisaatiota johtaa kunnanjohtaja. Kunnan organisaatio jakautuu palvelualueisiin, jotka ovat: hallintopalvelut, sivistys- ja hyvinvointipalvelut sekä tekniset- ja elinvoima-

palvelut. Palvelualueita johtavat palvelualuejohtajina hallintojohtaja, sivistysjohtaja ja tekninen johtaja. Palvelualueet jakautuvat edelleen tulosalueisiin ja tulosyksiköihin.

Luottamuselinten kokoonpano sekä palvelualueiden johtavat viranhaltijat 31.12.2023

Valtuusto, 43 jäsentä

Keto-Huovinen	Pihla	KOK	puheenjohtaja
Laine	Tytti	SDP	1. vpj.
Allonen	Ilkka	KESK	2. vpj.
Aalto	Jussi	KESK	
Alaluusua	Sari	KESK	
Brusila	Eerik	KESK	
Goltz	Pauli	PS	
Hallikainen	Heli	SDP	
Havula	Tapio	KESK	
Heikkilä	Juho-Ville	KOK	
Heikkilä	Jussi	KOK	
Heikkilä	Teuvo	SDP	
Heinmurto	Katri	KESK	
Heinonen	Kalevi	KESK	
Helin	Anna	KOK	
Inkinen	Juha-Matti	KESK	
Juutinen	Ari	PS	
Kalenius	Christina	SDP	
Karttunen	Osku	PS	
Koivula	Susanna	KD	
Kokko	Eero	KOK	
Kopra	Sanna	VIHR	
Kosonen	Jyrki	KESK	
Krakau	Harri	KOK	
Kujanpää	Tiina	MäPu	
Laakso	Teemu	PS	
Lampi	Satu	PS	
Laukkanen	Erkki	VAS	
Leino	Timo	SDP	
Manninen	Katri	KESK	
Manninen	Marjaana	KOK	
Niemi-Korpi	Eemil	PS	
Pekkinen	Pauli	PS	
Ravolainen-Rinne	Heta	SDP	
Rinne	Antti	SDP	

Sillanpää	Jari	KOK
Särkijärvi	Tuuli	VIHR
Teppinen	Marja	KESK
Toivonen	Tero	PS
Tuomisto	Emmi	SDP
Warras-Stjernvall	Annika	KOK
Vierikko	Tarja	SDP
Virpiaro	Matti	KOK

Valtuuston voimasuhteet:

Keskusta	11 paikkaa
Kokoomus	10 paikkaa
Sosiaalidemokraatit	9 paikkaa
Perussuomalaiset	8 paikkaa
Vihreät	2 paikkaa
Mäntsälän puolesta	1 paikka
Vasemmistoliitto	1 paikka
Kristillisdemokraatit	1 paikka

Kunnanhallitus, 9 jäsentä

Havula	Tapio	KESK	puheenjohtaja
Lampi	Satu	PS	1. vpi.
Kokko	Eero	KOK	2. vpi.
Warras-Stjernvall	Annika	KOK	
Hallikainen	Heli	SDP	
Manninen	Katri	KESK	
Leino	Timo	SDP	
Toivonen	Tero	PS	
Särkijärvi	Tuuli	VIHR	

Kunnanhallitus, varajäsenet

Inkinen	Juha-Matti	KESK
Pohjonen	Niina	PS
Heikkilä	Jussi	KOK
Manninen	Marjaana	KOK
Teppinen	Maria	KESK
Vierikko	Tarja	SDP
Liinamaa	Reijo	SDP
Laakso	Teemu	PS
Kyrö	Jaakko	VIHR

Kunnanjohto

Kunnanjohtaja	Hannu Laurila
Hallintojohtaja	Esa Siikaluoma
Sivistysjohtaja	Timo Ahvo
Tekninen johtaja	Mika Pynttari
Talousjohtaja	Riitta Samola
Henkilöstöjohtaja	Juha Tynjä
Kuntakehitysjohtaja	Vesa Gummerus

Tarkastuslautakunta, 5 jäsentä

Laukkanen	Erkki	VAS	puheenjohtaja
Pekkinen	Pauli	PS	vpi.
Kuokkanen	Harri	KESK	
Lujamaa-Reisner	Leena	KOK	
Huittinen	Tanja	SDP	

Tarkastuslautakunta, varajäsenet

Auvinen	Marko	VAS
Goltz	Pauli	PS
Leino	Eero	KESK
Jores	Minttu	KOK
Reinikainen	Tea	SDP

Keskusvaalilautakunta, 5 jäsentä

Jokinen	Pentti	puheenjohtaja
Luhtanen	Pirkko	vpj.
Halonen	Sirpa	
Laine	Jarmo	
Janhunen	Tomi	

Keskusvaalilautakunta, varajäsenet

Halme	Annika
Järvinen	Hannu
Partanen	Eeva
Arponen	Seija
Hämäläinen	Mirja
Ahosniemi	Hilkka
Laine	Kirsti
Nummela	Ilpo

Kuntakehityslautakunta, 9 jäsentä

Kosonen	Jyrki	KESK	puheenjohtaja
Toivonen	Tero	PS	vpj.
Eerola	Asko	KOK	
Niemi-Korpi	Jannica	PS	
Warras-Stjernvall	Annika	KOK	
Teppinen	Marja	KESK	
Inkinen	Juha	KESK	
Lepistö	Eija	SDP	13.11.23 asti
Laine	Tytti	SDP	14.11.23 alkaen
Heikkilä	Teuvo	SDP	

Kuntakehityslautakunta, varajäsenet

Kurki	Roosa	KESK	23.10.23 asti
Warelius	Heidi	RKP	24.10.23 alkaen
Nummela	Ilpo	PS	
Määttä	Atte	KOK	
Niemi-Korpi	Eemil	PS	
Vikman-Kanerva	Merja	KOK	
Heinmurto	Katri	KESK	
Nisula	Mikko	KESK	
Liukkonen	Minna	SDP	
Paakkunainen	Eric	SDP	

Kunnanhallituksen edustaja:
Kokko Ero KOK

Nuorisovaltuuston edustaja:
Särkijärvi Säde

Nuorisovaltuuston edustaja:
Lintunen Milla

Tekninen- ja elinvoimalautakunta, 9 jäsentä

Kalenius	Christina	SDP	puheenjohtaja
Vikman-Kanerva	Merja	KOK	vpj.
Markkanen	Eero	SDP	
Aalto	Jussi	KESK	
Alaluusua	Sari	KESK	
Heikkilä	Jussi	KOK	
Laakso	Teemu	PS	
Karvinen	Reetta	PS	
Lindqvist	Rami	MäPu	

Tekninen- ja elinvoimalautakunta, varajäsenet

Peltola	Annika	SDP
Warras-Stjernvall	Annika	KOK
Lavikainen	Ari	SDP
Virtanen	Toni	KESK
Ruusunen-Jussila	Sari	KESK
Siljander	Hemmo	KOK
Kota-aho	Arto	PS
Pekkinen	Pauli	PS
Haapalainen	Milla	MäPu

Kunnanhallituksen edustaja:
Toivonen Tero PS

Nuorisovaltuuston edustaja:
Tuominen Maria

Sivistyslautakunta, 9 jäsentä

Virpiaro	Matti	KOK	puheenjohtaja
Nykänen	Martti	SDP	vpj.
Brusila	Eerik	KESK	
Kurki	Roosa	KESK	23.10.23 asti
Ylimartimo	Lauri	KESK	24.10.23 alkaen
Hoffman	Heidi	KOK	
Nousiainen	Salla	SDP	23.10.23 asti
Tuomisto	Emmi	SDP	24.10.23 alkaen
Karttunen	Osku	PS	
Pohjonen	Niina	PS	
Tamminen	Liisa	VAS	

Kunnanhallituksen edustaja:

Manninen Katri KESK

Nuorisovaltuuston edustaja:

Kivistö Rosa-Julia

Pukkilan kunnan edustaja:

Kalliokivi Markus

Pukkilan kunnan varaedustaja:

Tikkala Terhi

Hyvinvointilautakunta, 9 jäsentä

Goltz	Pauli	PS	puheenjohtaja
Hägglund	Antton	KESK	vpj.
Pöykkö	Enni	KESK	
Heikkilä	Juho-Ville	KOK	
Jores	Minttu	KOK	
Tuomisto	Emmi	SDP	
Helenius	Markku	SDP	
Juutinen	Ari	PS	
Koivula	Susanna	KD	

Kunnanhallituksen edustaja:

Laine Tytti SDP

Nuorisovaltuuston edustaja:

Torvasti Anni-Malviina

Sivistyslautakunta, varajäsenet

Leisiö	Esko	KOK	
Kanerva	Teemu	SDP	
Ylimartimo	Lauri	KESK	23.10.23 asti
Eskelinen	Olli-Pekka	KESK	24.10.23 alkaen
Puirava	Maarit	KESK	
Lujamaa-Reisner	Leena	KOK	
Lepistö	Eija	SDP	13.11.23 asti
Reinikainen	Tea	SDP	14.11.23 alkaen
Nurisalo	Jani	PS	
Tammilehto	Sari	PS	
Koski	Päivi	VAS	

Hyvinvointilautakunta, varajäsenet

Tokola	Arvi	PS	
Eloranta	Jari	KESK	
Warelius	Heidi	RKP	
Määttä	Atte	KOK	
Vainio	Pirjo	KOK	
Vierikko	Taria	SDP	
Lavikainen	Aija	SDP	
Koivisto	Ville	PS	
Virtanen	Matti	KD	

2.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja oman alueen kehitys

Kansantalouden kehitys

Investointien ja kotitalouksien kulutuksen vähene-
misen takia Suomen talous on taantumassa
vuonna 2023. Vuoden 2024 aikana ennustetaan
käännettä parempaan, inflaation odotetaan hidastu-
van ja korkojen kääntyvän laskuun. Tämä yh-
dessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän

tulokehityksen kanssa arvioidaan kääntävän brut-
tokansantuotteen kasvuun vuodesta 2024 alkaen.
Heikko talouskehitys ja riipeä menojen kasvu pitä-
vät julkisyhteisöt sitkeästi alijäämäisenä. Heikoin
tilanne vuoden alussa on edelleen rakentami-
sessa. Inflaation pitkittyessä, korkomenot eivät
tule alenemaan mikä vaikuttaa myös

investointeihin ja sitä kautta työllisyyteen ja taantumien pitkittymiseen.

Valtiovarainministeriön joulukuussa julkistaman taloudellisen katsauksen mukaan Suomen bruttokansantuotteen (bkt) arvioidaan kasvavan 0,7 prosenttia vuonna 2024 ja 2 prosenttia vuonna 2025. Kuntarahoitus ennustaa, että bkt muutos vuonna 2024 olisi edelleen miinuksella 0,3 prosenttia. Myös muiden luottolaitosten taloudelliset ennusteet ovat synkentyneet marraskuun tilanteesta.

Valtiovarainministeriön joulukuun ennusteen mukaan tuotannon laskun myötä työvoiman kysyntä vähenee vuonna 2024, työllisyys vähenee tilapäisesti ja työttömyysaste nousee 7,5 prosenttiin. Vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on varsin vahvaa ja työllisten määrä lisääntyy lähes prosentin vuosittain. Työllisyyden kasvua tukevat myös hallituksen kaavailemat työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna 2024.

Kuluttajahinnat nousivat myös vuonna 2023 hyvin poikkeuksellisesti viime vuosikymmenien kehitykseen verrattuna. Inflaatiouauhdin odotetaan kuitenkin alkavan hidastua, ja vuonna 2024 se on valtiovarainministeriön arvioiden mukaan 2 % ja vuosina 2025-2026 laskee jo alle 2 prosentin. Inflaation taittumisen myötä korkojen odotetaan kääntyvän laskuun. Nollakorkoihin ei odoteta päästävän vaan korot pysyttelevät kahden prosentin yläpuolella.

Suomen julkisen talouden tilanne on kääntymässä heikompaan. Julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 2,5 prosenttia suhteessa bkt:hen 2023 vuonna. Alijäämä kasvaa vuonna 2024 3,5 prosenttiin yhtäältä hitaan verotulojen kasvun ja toisaalta nopean menojen kasvun vuoksi. Julkisyhteisöjen bruttovelka kasvaa entisestään ja on arviolta taloussuunnitelmakauden 2026 lopussa jo 83,3 % bruttokansantuotteesta.

Lähde: valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus, talvi 2023 19.12.2023

Kansantalouden ennustelukuja / *valtiovarainministeriö 19.12.2023							
Vuosi	BKT, muutos %	Työttömyysaste, %	Ansiotasoindeksin muutos, %	Inflaatio, %	Lyhyet korot, %	Pitkät korot (10 vuotta) %	Julkisyhteisöjen bruttovelka suhteessa BKT:een, %
2022	1,6	6,8	2,4	7,1	0,3	1,7	73,3
2023	-1,0	7,2	4,2	6,3	3,4	3,1	75,5
2024*	0,7	7,5	3,5	2,0	3,4	3,2	79,1
2025*	2,0	7,1	3,3	1,4	2,4	3,1	81,4
2026**	1,6	6,6	3,1	1,7	2,1	3,1	83,3

Kuntatalouden kehitys

Kuntien tilinpäätösennakkotietojen mukaisesti kuntatalous vuonna 2023 oli lievästi ylijäämäinen toiminnan ja investointien rahavirralla mitattuna. Kuntien kertaluonteiset verohännät paransivat kuntien taloutta 1,4 miljardilla eurolla ja sote-uudistuksen vuoksi takaisinperittävät valtionosuudet 0,5 milj. euroa. Kuntien yhteenlaskettu tulos oli 1,8 mrd. euroa. Nämä kertaerät paransivat kuntien taloutta. Ilman kertaeriä kuntien talous olisi 0,1 miljardia euroa alijäämäinen.

Kuntien kulukehitystä ei pystytä viime vuodelta arvioimaan sote-uudistuksen tehtäväsiirtojen vuoksi. Kuntiin jäävissä palveluissa oli kulukasvu. Toimintakulut laskivat 52 prosenttia ja toimintatuotot 28 prosenttia.

Verotuotot laskivat kaikissa kunnissa 46 prosenttia. Kunnallisverotuotot laskivat 53 prosenttia, yhteisöverotuotot laskivat 32 prosenttia ja kiinteistöverot kasvoivat 4,4 prosenttia. Verotuottojen laskuun vaikutti sote-uudistus, jonka vuoksi kaikkien

kuntien tuloveroprosentteja laskettiin 12,64 prosenttia. Myös yhteisöverotuotoista siirrettiin valtiolle kolmannes. Sote-uudistusta edeltäviltä vuosilta tilitettiin kunnille kunnallisverotuottoja 1,2 miljardia euroa ja yhteisöverotuottoja 200 miljonna euroa.

Valtionosuudet laskivat kaikkien kuntien osalta 66 prosenttia vuonna 2023. Ennakollinen sote-siirtolaskelma sisälsi valtionosuutta liikaa 0,5 miljardia euroa, joka vähennetään kunnilta tulevina vuosina.

Tilikauden tulos painottui isoihin kaupunkeihin. Sote-uudistuksen vuoksi myös kuntien lainakanta supistui yli 5 miljardilla eurolla.

Kuntien korkokulut kuitenkin kaksinkertaistuivat edellisvuodesta. Myös korkotulot lisääntyivät. Kuntien lainakannan keskimääräinen korkokustannus kehittyi markkinakorkojen nousua maltillisemmin. Korkokulujen voidaan olettaa kasvavan

Väestö ja työllisyys

Kunnan asukasluku oli vuoden 2023 lopussa 20 950 henkilöä, lisäys 38 henkilöä (+ 0,2 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kuntien välinen tulo- ja lähtömuutto oli 1087 henkilöä ja lähtömuutto 1157 henkilöä, yhteensä nettomuutto oli -70. Kuntien

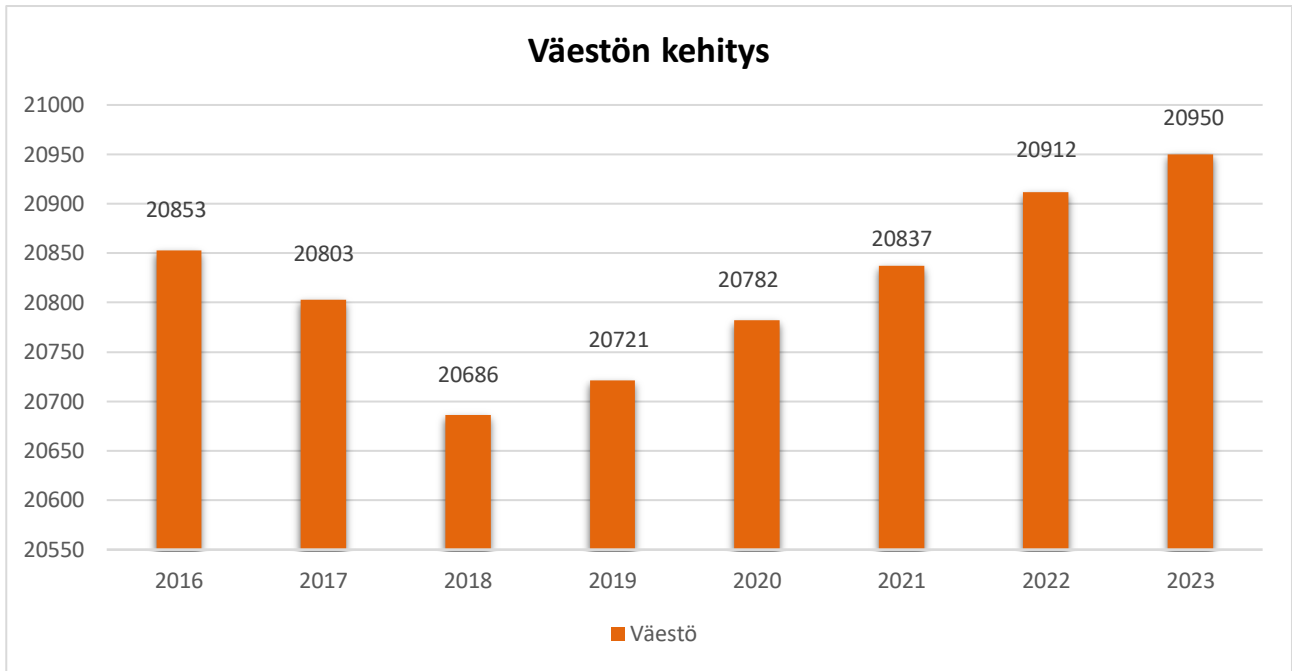
lähivuosina, vaikka markkinakorot ovat laskeneet huipustaan.

Kuntaliiton kuntien talousjohtajille lähettämän talousbarometrikyselyn mukaan kuntien taloustilanne on tällä hetkellä keskimäärin hyvä. Tuleville vuosille kuntataloudesta ennustetaan hankalampaa. Leikkaukset valtionrahoitukseen, talouskasvun vaimeus sekä hallituskauden sopeutustoimet tiukentavat näkemyksiä tulevaisuudesta. Talouden tilan vaihtelu eri kokoisissa kunnissa on hyvin erinäköinen.

Tuleva valtionosuusuudistus, TE-palveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille sekä muut valmistelussa olevat muutokset kuten kiinteistöverouudistus tulevat vaikuttamaan kuntien rahoitusperustaan. Näiden uudistusten kuntakohtaisista vaikutuksista ei ole vielä tietoa.

Lähde: Kuntaliitto: Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot 2023 tiedotustilaisuuden materiaali, Kuntaliiton pääekonomisti Minna Punakallion blogi 9.2.2024; Kuntien talousbarometri: Isoissa kasvua- pienemmät sopeutuvat jo

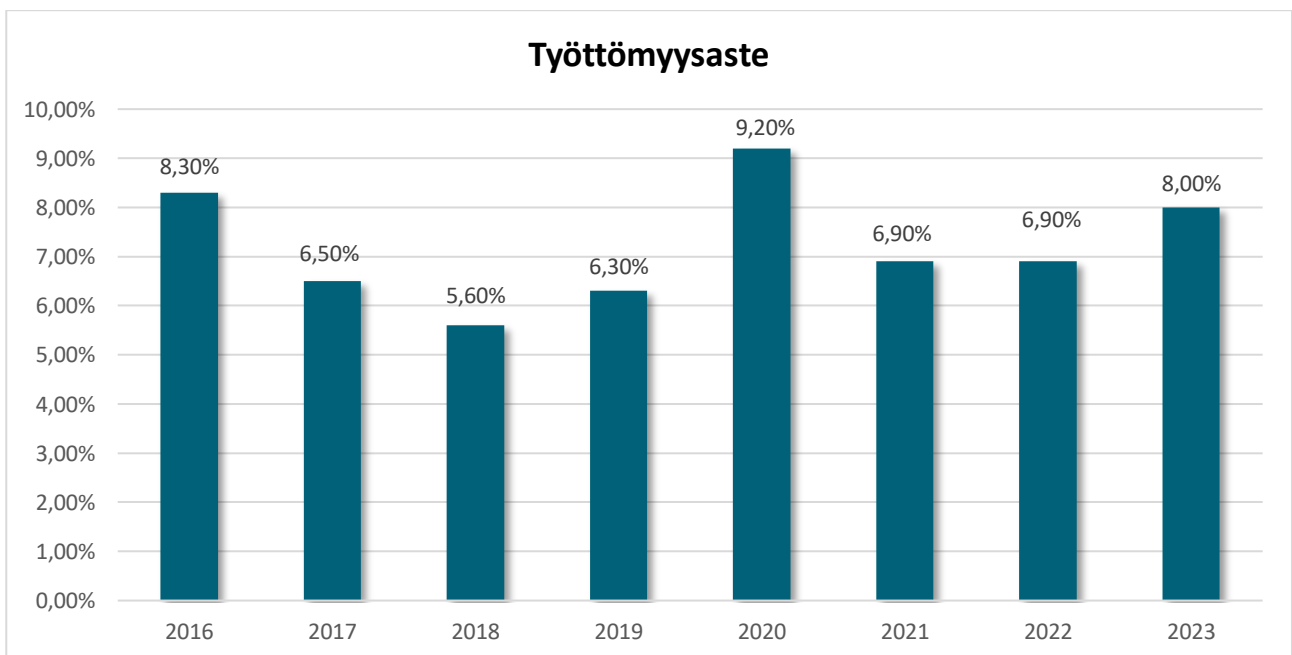
välinen maahanmuutto oli 173 henkilöä ja maastamuutto 21 henkilöä, netto maahanmuutto oli yhteensä 152. Elävänä syntyneitä oli 154 ja kuolleita 199 henkilöä.

Kuvio: Mantsälän kunnan väestön kehitys 2016–2023 välillä

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) kuntien alueella oli joulukuun 2023 lopussa yhteensä 96 474 työtöntä työnhakijaa. Työttömien kokonaismäärä Uudenmaan alueella kasvoi 11 486 henkilöllä (13,5 %) verrattuna vuotta aikaisempaan. Mantsälässä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli

vuoden 2023 lopussa 8,0 % (koko Uudellamaalla 10,8 % ja koko maassa 11,2 %). Työttömyysprosentti oli keskimäärin 6,7 %. Joulukuun 2023 lopussa työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 822 hlöä, joista pitkäaikaistyöttömiä oli 280 ja nuoria alle 25-vuotiaita 94. Avoinna olleita työpaikkoja oli 104.

Kuvio: Mantsälän kunnan työttömyysasteen kehitys 2016–2023 välillä

2.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Verorahoituksen kehitys

Mäntsälän verotuotot pienivät vuodesta 2022 yhteensä 45 prosenttia. Kunnallisverotuotot pienivät 51 prosenttia ja yhteisöveron tuotot 36 prosenttia. Ainoastaan kiinteistöverotuotot kasvoivat 6 % edelliseen vuoteen verrattuna. Soteuudistuksen vaikutus kunnan verotuloihin oli koko maan tasoa hieman maltillisempi.

Mäntsälässä ansiotulot kasvoivat noin 5,6 % ja arvioilta kunnallisverotuotot olisivat kasvaneet ilman soteuudistuksen leikkuria myös vuonna 2023. Koko maan tasolla ansiotulot kasvoivat 4,8 prosenttia.

Soteuudistuksen yhteydessä valtion ansiotuloverotuksen ja kunnallisveron veropohjat yhdistettiin verovuodelle 2023 tarkoittaen sitä, että ansiotuloista tehtävät vähennykset myönnetään jatkossa samoin perustein ja samansuuruisena sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa. Kuntaliiton ennusteita hyödyntämällä ei pystytä suoraan arvioimaan mikä kunnallisverojen kasvu olisi ollut ilman soteuudistusta.

Vuonna 2024 kunnallisverotuotot tulevat edelleen alenemaan vuoteen 2023 verrattuna uuden ennusteen mukaan arviolta 4,5 prosenttia johtuen siitä, että verotulokertymään vuonna 2023 vaikutti edelleen osittain vanhoilla veroperusteilla maksetut aiempien vuosien verotilitykset. Vaikka ansiotuloissa on odotettavissa edelleen kasvua vuodelle 2024 niin kunnallisveroennuste pieneni edelleen talousarviossa 2024 arvioidusta 0,4 milj. euroa.

Kiinteistöverotulot kasvoivat 6 prosenttia huolimatta siitä, että kunta alensi vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosenttia 0,70 prosentista 0,65 prosenttiin. Kiinteistöveron hyvä kehitys 2023 johtui pääosin rakennuskustannusindeksin noususta. Rakennusten jälleenhankinta-arvojen korotus nosti rakennusten verotusarvoja. Verovuoden 2022 kiinteistöveroja kertyi koko maan tasolla yhteensä reilu 100 miljoonaa euroa viime

vuoden tammi- ja helmikuussa. Tämä oli noin 5 % verovuoden 2022 maksettavasta kiinteistöverosta. Myös vuodelle 2024 ennustetaan kiinteistöveroon kasvua, mutta kasvu on maltillisempaa n. 1,3 prosenttia.

Yhteisöverotuotot pienivät kolmanneksella soteuudistuksen vaikutuksesta. Yhteisöverotulojen ennustetaan edelleen pienevän vuodelle 2024 19,6 prosenttia. Yhteisöveron tulevien vuosien kehitys perustuu joulukuun taloudellisen katsauksen kehitysarvioihin. Koko maan tasolla kuluvan vuoden yhteisöveron arvioidut tilitykset laskevat noin 60 miljoonalla eurolla viime lokakuun arviosta. Tämän jälkeen pudotusta on keskimäärin noin 100 miljoonaa euroa per vuosi.

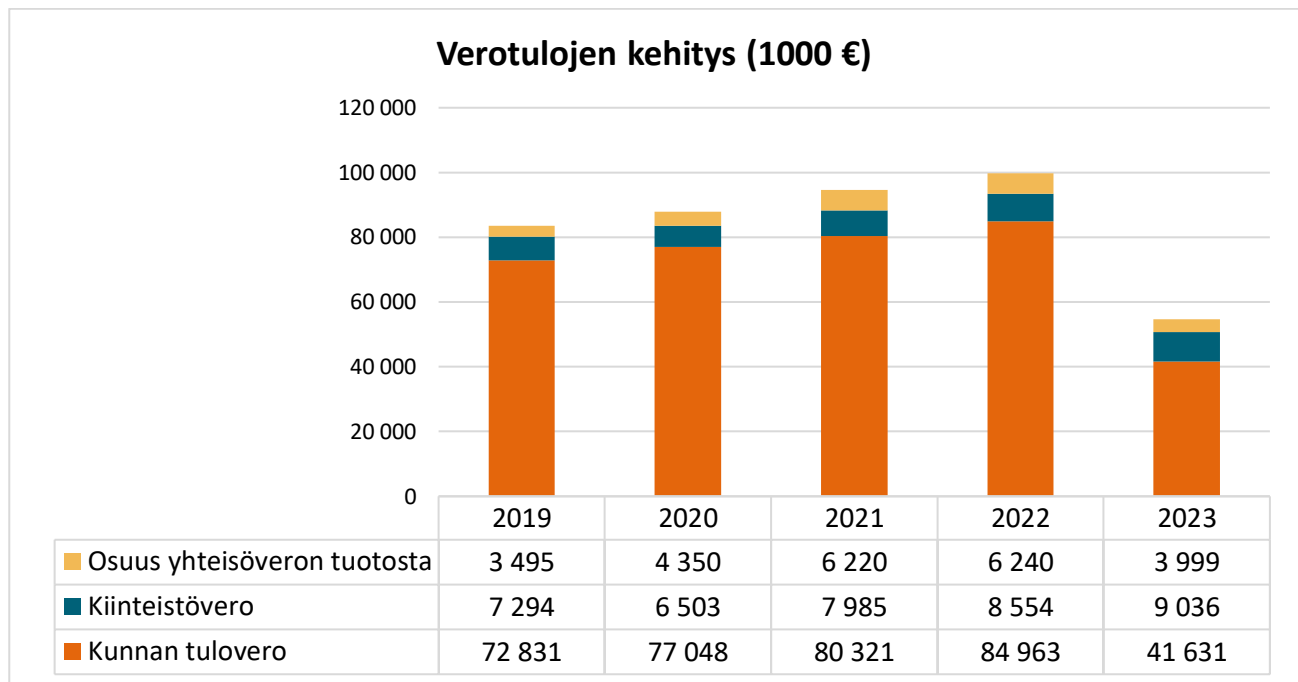
Mäntsälän kunnan valtionosuudet pienivät n. 58 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus pieneni 49 % ja verotulomenetysten korvaus 69 prosenttia. Muutos oli seurausta hyvinvointialueelle siirtyneestä valtionosuusrahoituksesta. Lopullinen vuoden 2022 verotuksen valmistuminen marraskuussa 2023 vaikutti sotesiirtolaskelmiin ja hyvinvointialueille siirtyviin valtionosuuksiin ja heikensi myös Mäntsälän kunnan tulevia valtionosuuksia pysyvästi sekä erillisellä 1,8 milj. euron leikkauksella vuosille 2025-2027. Tämä lisää taloushaasteita tuleville vuosille.

Verotulomenetysten kompensatiot muuttuivat suhteellisesti eniten ed. vuoteen (-69 %), joka ei ole varsinainen valtionosuus, vaan sen kautta korvataan kunnille muutoin valtion tekemät uudistukset, jotka vaikuttavat kuntien verotuloja vähentävästi.

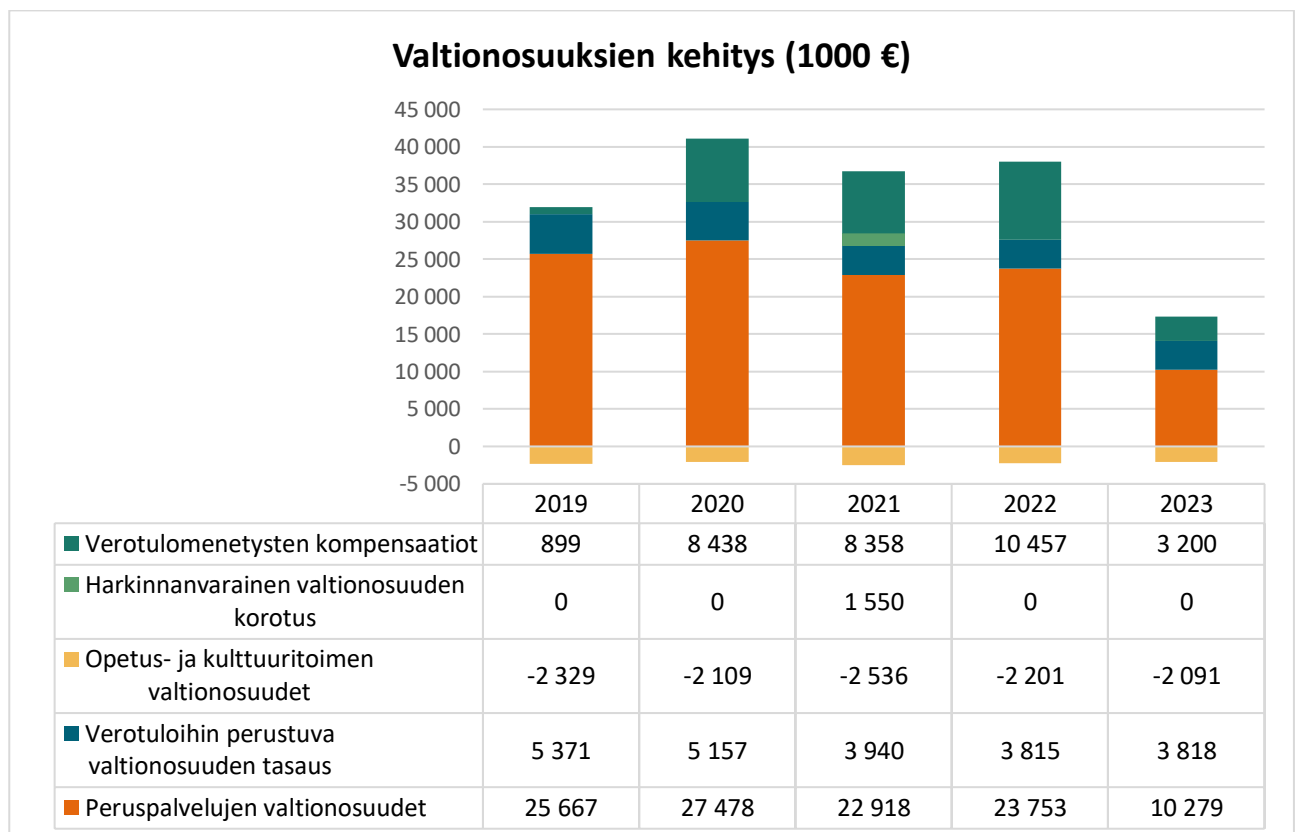
Kunnan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus on negatiivinen, kuten useimmilla kunnilla, sillä kunnille maksettavista valtionosuuksista vähennetään omarahoitusosuus toisen asteen koulutuksen rahoittamiseen. Vuoteen 2022 verrattuna maksettavaa jäi 5 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna johtuen oppilasmäärien kehityksestä.

Vuonna 2024 valtionosuudet tulevat tippumaan n. 0,4 milj. vuoteen 2023 verrattuna ja vuosina 2025-2027 valtionosuuksiin ei tule merkittävää

muutosta vaikka kuntien tehtäviin lisätään TE-palveluiden järjestämismvastuu.

Kuvio: Verotulojen kehitys 2019 – 2023.

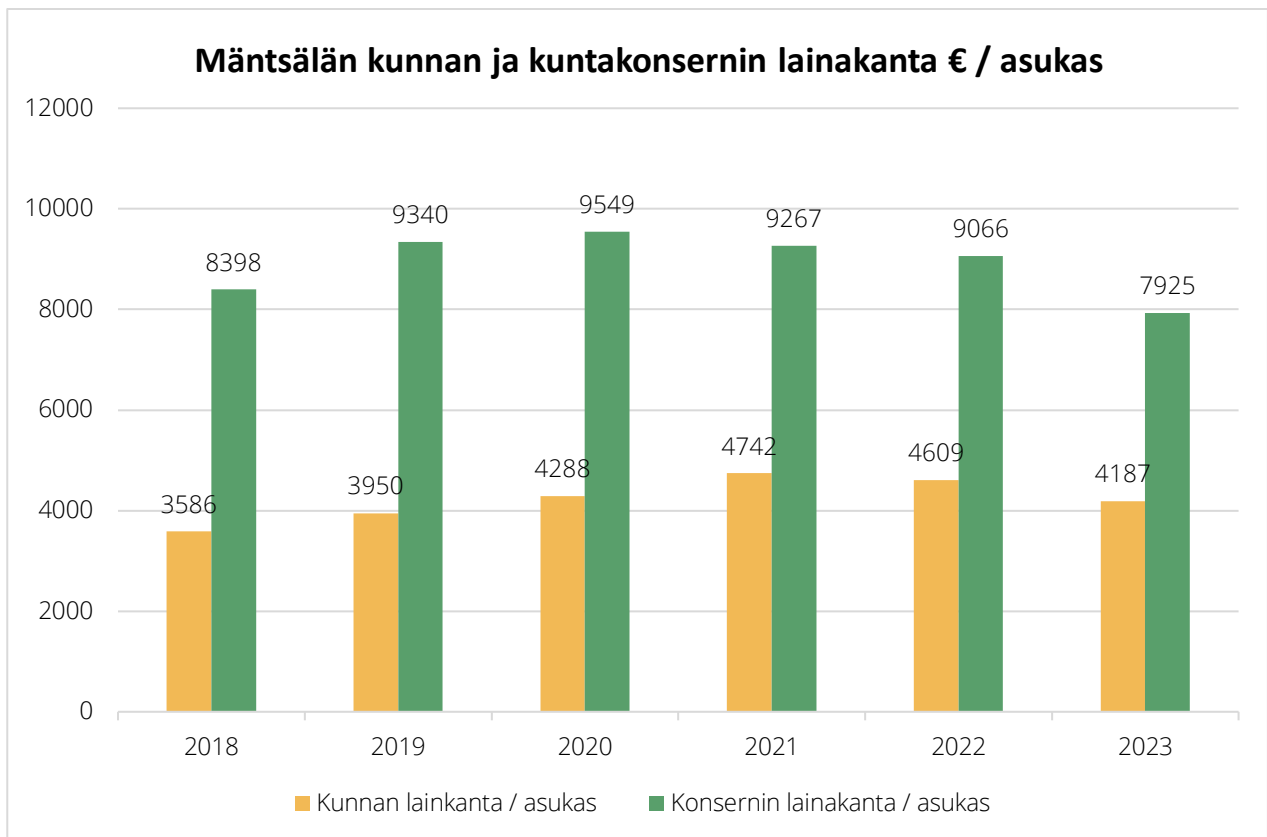
Kuvio: Valtionosuuksien kehitys 2019 – 2023.

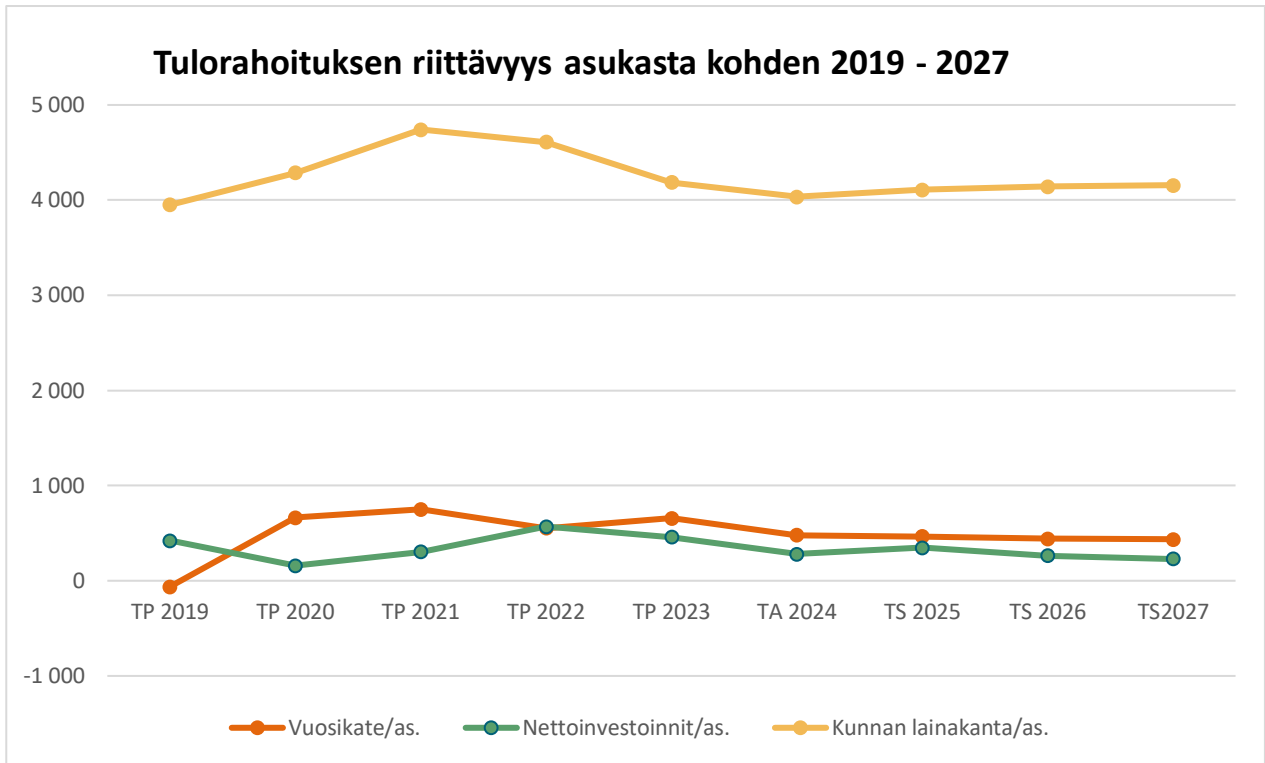
Kunnan lainakanta

Kunnan lainakantaa pystyttiin pienentämään vuonna 2023 8,7 milj. eurolla ja lainakanta oli vuoden lopussa 87,7 milj. euroa. (vuonna 2022 96,4 milj. euroa). Kunnan lainakanta asukasta kohti on 4187 euroa. Konsernin lainakanta oli 166,0 milj. euroa (vuonna 2022 189,6 milj. euroa). Konsernin lainat asukasta kohti olivat 7925. Kun huomioidaan myös vuokravastuut, konsernin lainamäärä

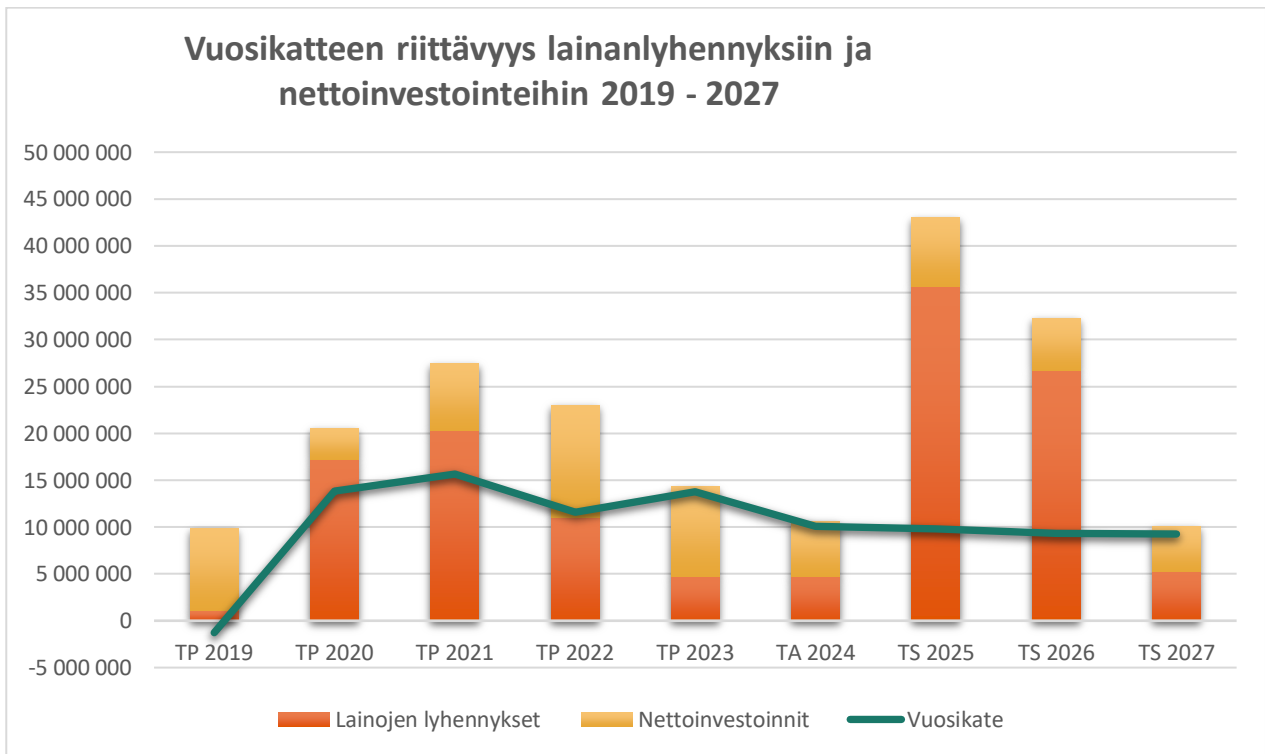
on 9054 €/asukas (ed. vuonna 10 479 €/asukas). Konsernin sisäiset lainaerät on konsernitilinpäätöksessä eliminoitu. Kunta on lainannut Mäntsälän Kodit Oy:lle 19,25 milj. euroa rahalaitoslainaa ja 1,2 milj. euroa pääomalainaa, Nivos Oy:lle kunta on antanut pääomalainan 27,3 milj. euroa ja Mäntsälän Jäähallille 0,12 milj. euron pääomalainan.

Kuvio: Mäntsälän kunnan ja kuntakonsernin lainakanta € / asukas

Kuvio: Tulorahoituksen riittävyys asukasta kohden 2019 – 2027

Kuvio: Vuosikatteen riittävyys lainanlyhennyksiin ja nettoinvestointeihin 2019 - 2027

*Vuodet 2024 -2027 on esitetty voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti

Käyttötalouden toteutuminen ja merkittävät poikkeamat talousarvioon

Alkuperäisessä vuoden 2023 talousarviossa kunnan toimintakate oli -52,0 milj. euroa ja vuosikate oli 16,2 milj. euroa. Talousarviovuoden aikana tehtiin määrärahamuutoksia, joiden nettovaikutus toimintakatteeseen oli -3,1 milj. euroa ja vuosikatteen -2,37 milj. euroa. Tilinpäätöksessä 2023 toimintakate heikkeni muutetusta talousarviosta 4,2 milj. euroa ja oli -56,2 milj. euroa ja vuosikate oli 13,78 milj. euroa.

Tilikaudella tehtiin 0,82 milj. eurolla korjauksia toimintatuottoihin, jotka silti jäivät ulkoisesta muutetusta talousarviosta n. 0,38 milj. eurolla.

Alkuperäiseen talousarvioon tehtiin tulovähennyksiä mm. varhaiskasvatuseräsuorituksiin ja kiinteistöjen myyntivoittoihin, jotka jäivät alkuperäisestä talousarviosta varhaiskasvatuseräsuorituksiin tulleiden maksuhelpotusten vuoksi sekä taloudellisen taantuman vaikutettua tonttikysyntään ja rakentamiseen. Muutetun talousarvion osalta suurimmat poikkeamat tulojen toteutumisessa olivat myyntituloissa. Poikkeama johtui kotikuntakorvauksista, joita oli budjetoitu 1,2 milj. ja näitä toteutui 0,95 milj. euroa.

Toimintakuluihin tehtiin tilikaudella 2,3 milj. eurolla määrärahalisäyksiä. Toimintakulut silti ylittivät muutetun ulkoisen talousarvion 0,82 milj. eurolla.

Henkilöstökuluja lisättiin talousarviomuutoksilla 1,26 milj. eurolla. Kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset olivat odotettua suuremmat. Tästä huolimatta henkilöstökulut ylittyivät 0,64 milj. euroa johtuen lomapalkkavelkaan liittyvistä jaksotetuista palkoista. Palvelun ostoihin tehtiin tilikaudella lisäyksiä talousarvioon 0,6 milj. eurolla mm. kunnan ulkoisten palveluntuottajien (Telia, Provincia) kustannusten kasvun vuoksi sekä Keusoten kuntayhtymän kustannuksista. Palvelun ostot ylittivät muutetun talousarvion 0,9 milj. eurolla. Palvelunostoissa ylitystä oli erityisesti rakennusten ja koneiden ja kaluston rakentamis- ja kunnossapitopalveluissa.

Käyttötalouden ylityksiä paikkasi hyvä verotulokertymä ja poistojen jääminen alkuperäistä talousarviota pienemmäksi. Verotuloja kertyi alkuperäiseen talousarvioon nähden 1,5 milj. euroa enemmän. Poistoja kertyi 0,84 milj. euroa talousarviota vähemmän. Talousarvio laadittiin 7,2 milj. euroa ylijäämäiseksi. Toteutuma jäi lopulta 1,6 milj. euroa alkuperäisestä talousarviosta.

Rahoitustuottoina ei ollut budjetoitu vuodelle 2023 Nivos Oy:ltä perittävää pääomalainan korkoa 1,68 milj. euroa. Tämä oli toinen vuosi peräkkäin, kun korkotuottoa ei peritty osana Nivos Oy:n talouden tukemista. Tilikaudella korkomenot eivät juurikaan nousseet alkuperäistä talousarviota suuremmiksi, koska kunnassa on lainasalkku suojattuna yli 80 % tasolle. Kunta sai antamistaan takauksista ja lainoista tytäryhteisöilleen korkotuottoja n. 0,37 milj. euroa.

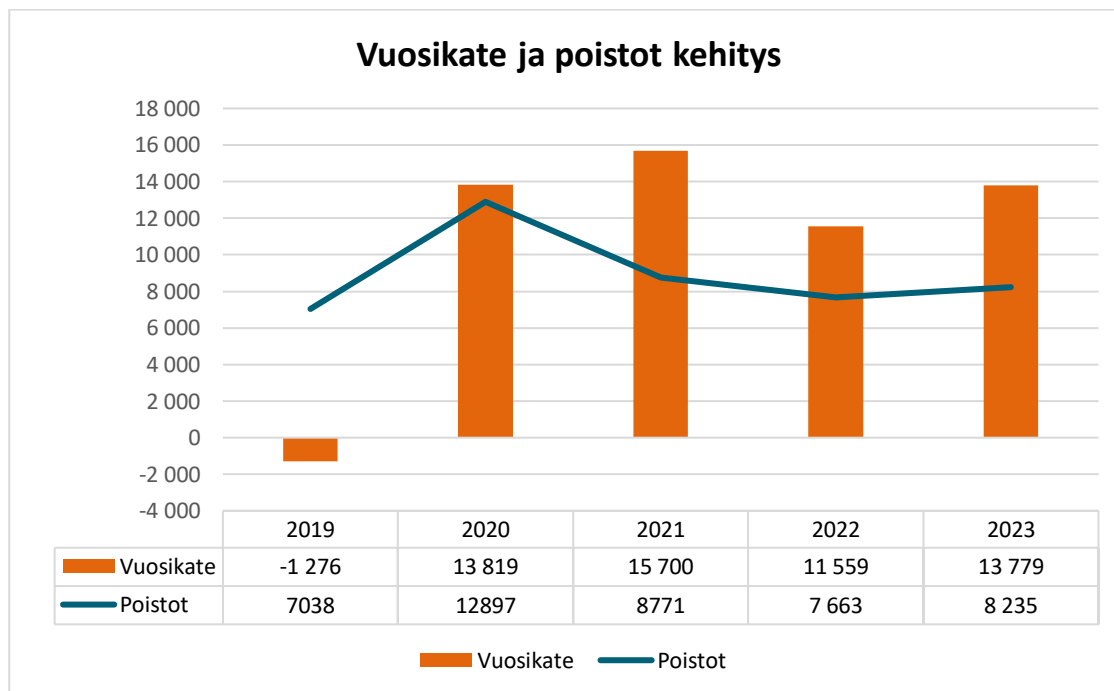
Palvelualueista sivistys- ja hyvinvointipalvelualue ylitti talousarvion toimintakatteensa 1,26 milj. eurolla (tot. 104 %). Muut palvelualueet pysyivät lähellä muutetun talousarvion toimintakatetta. Hallintopalvelualueen toteutuma oli 101 % ja tekninen ja elinvoimapalvelualueen 99 %.

Sivistys ja hyvinvointipalveluissa tehtiin toimintakatetta heikentäviä talousarviomuutoksia tilikaudella yhteensä 0,6 milj. eurolla. Talousarviomuutokset kohdistuivat erityisesti henkilöstökustannuksiin. Lopullisessa tilinpäätöksessä ylityksiä toimintakatteeseen tuli kaikilla tulosalueilla. Palvelualueella tuli alituksia toimintatuottoihin sekä ylityksiä toimintakuluihin. Merkittävimmät tekijät toimintatuottojen alitukseen olivat asiakasmaksujen alennus varhaiskasvatuksessa, kotikuntakorvaustulojen väheneminen opetuksessa ja hanke-toiminnan tulojen väheneminen. Toimintakulujen nousua selittävät palkkamenojen ennakoitua suurempi kasvu ja lomapalkkavelan kirjaukset, jotka eivät sisällyneet palvelualueen vuoden 2023 talousarvioon.

Hallintopalvelualueella tehtiin talousarviolisäyksiä tilikauden aikana 1,84 milj. eurolla. Lisäykset kohdistuivat ulk. palvelutuottajien kustannuksiin, henkilöstökuluihin ja työmarkkinatuen kuntaosuuteen. Hallintopalvelualueen tulosalueista toimintakate ylittyi TE- ja maahanmuuttopalveluissa 0,1 milj. eurolla (tot 105 %) ja yleishallinnossa 0,03 milj. eurolla (tot 111 %). TE- ja maahanmuuttotulosalueen toimintakatteen ylitys johtui pääosin työllistettävien palkkamenojen n. 0,07 milj. euron ylityksestä. Tilikaudella nostettiin työllistettävien palkkakustannusten määrärahaa 0,29 milj. eurolla, mutta nosto ei riittänyt kattamaan ylitystä. Yleishallinnon ylitykset aiheutuivat lähinnä hyvinvointialueuudistukseen liittyvistä kirjauksista. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen

purkamisesta palautui 0,04 milj. euroa vähemmän varoja, kun oli arvioitu vuoden 2022 tilinpäätökseen, josta aiheutui lisäkirjaus vuoden 2023 tilinpäätökseen.

Teknisten ja elinvoimapalveluiden palvelualueen tilikaudella toteutettujen määrärahamuutosten nettovaikutus oli 0,68 milj. euroa toimintakatetta heikentävä. Talousarviomuutoksia tehtiin kunta-tekniikkaan ja toimitilapalveluihin, joiden menoja nosti inflaation myötä kohonneet kustannukset. Kokonaisuudessaan palvelualueen toimintakate alitti talousarvion 0,02 milj. eurolla. Tekninen ja elinvoimapalvelualueen tulosalueet pysyivät omassa talousarviossaan.

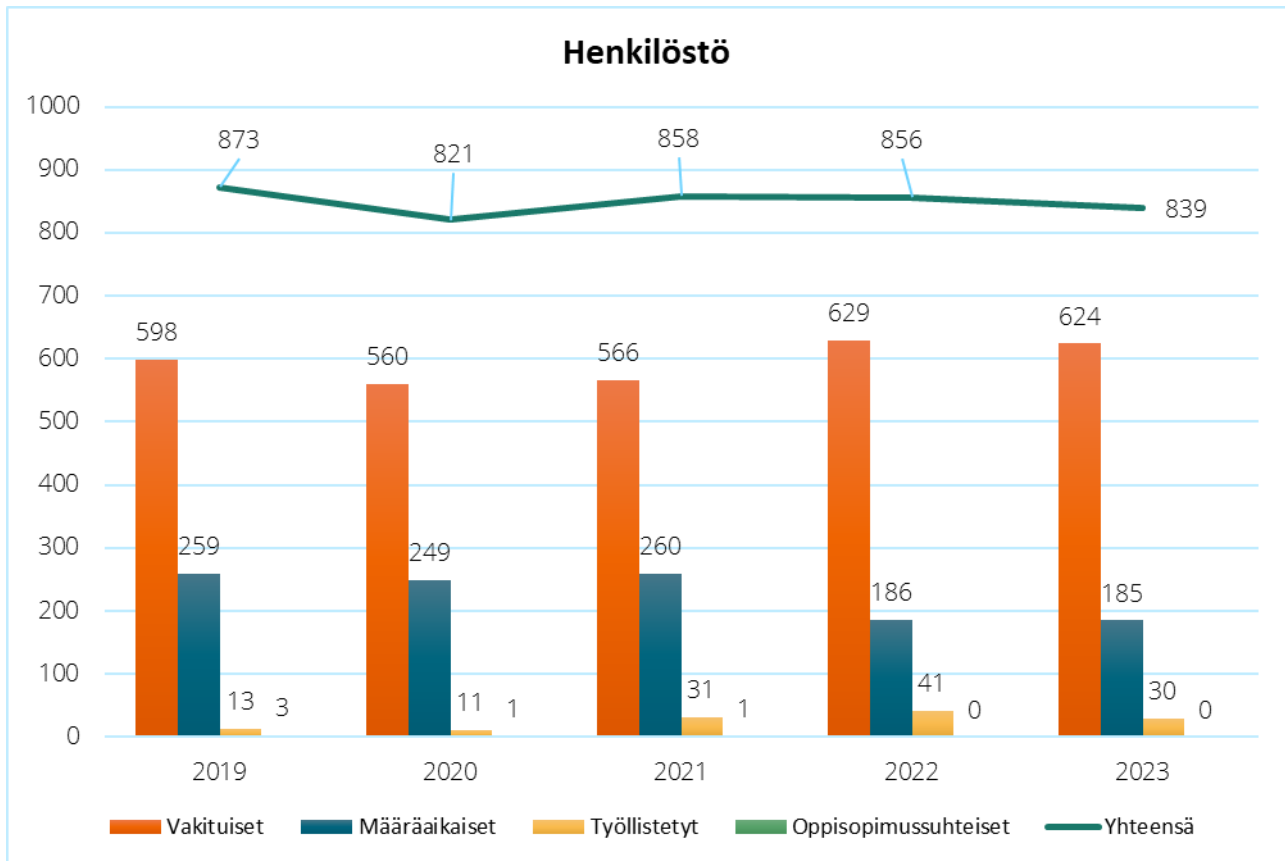

Kuvio: Vuosikatteen ja poistojen kehitys 2019 – 2023 välillä.

2.1.5 Kunnan henkilöstö

Kokonaishenkilöstömenot vuonna 2023 olivat yhteensä 39,7 milj. euroa, josta palkkojen ja palkkioiden osuus oli 32,0 milj., euroa. Eläkekulut olivat 6,5 milj. euroa ja muut henkilösivukulut 1,2 milj.

euroa. Kunnassa on laadittu erillinen henkilöstökertomus, joka sisältää henkilöstöä koskevaa tietoa koskien mm. työhyvinvointia, koulutusta ja sairauspoissaoloja.

Kuvio: Henkilöstön määrän kehitys 2019 - 2023

Vuoden 2023 aikana kunnan henkilöstömäärä laski hieman. Kunnan palveluksessa olevan henkilöstön määrän arvioidaan laskevan myös jatkossa laskevan alhaisemman syntyvyyden ja siitä johtuvan palvelutarpeen laskusta. Tämä tulee näkyämään erityisesti varhaiskasvatuksen ja opetuspalveluiden henkilöstössä.

Vuoden 2023 aikana tehdyt vakituiset ja yli vuoden määräaikaiset rekrytoinnit toteutettiin täyttölupamenettelyn kautta. Täyttölupen yhteydessä arvioidaan vielä kertaalleen mm. täytettävien tehtävien sisältö, rekrytointitapa, henkilöstön sisäisen liikkuvuuden mahdollisuudet (esimerkiksi työkykyasiat huomioiden) sekä palvelussuhteen ehdot. Vuoden 2023 henkilöstösuunnitelmaan ei sisällytetty palkkatuettua työllistämistä tai tiettyjä hankerahoituksella toimivia hankkeita. Nämä henkilötyövuodet sen sijaan on laskettu mukaan tilinpäätökseen.

Kunnassa on laadittu erillinen henkilöstökertomus, joka sisältää henkilöstöä koskevaa tietoa

koskien mm. työhyvinvointia, koulutusta ja sairauspoissaoloja.

Vuoden 2023 aikana jatkettiin tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmän kehittämistä ja käyttöönottoa, sekä tuotiin uutena osana järjestelmään kehityskeskustelujen sekä työsuorituksen arvioinnin osuudet, joita kokeillaan ensi kertaa alkuvuodesta 2024.

Syksyllä 2023 aloitettiin jälleen myös henkilöstöhallinnon järjestelmien muutos. Muutosprojekti kuormitti merkittävästi henkilöstöpalveluita. Suuri kiitos ponnistuksista muutoksen läpiviemisestä loppuun kevään 2024 aikana kuuluu ammattitaitoiselle ja sitoutuneelle henkilöstölle.

Kunnassa toteutettiin laajamittainen työhyvinvointikysely. Vuoden 2023 aikana tehtiin kattavasti työhyvinvointisuunnitelmia sekä pyrittiin tukemaan työhyvinvointia valmentamalla esihenkilöitä erityisesti työhyvinvoinnin johtamiseen.

Työntekijöiden hyvinvointia tuettiin liikunta-, kulttuuri- sekä hyvinvointietuudella. Lisäksi yhteistyötä työterveyshuollon kanssa lisättiin entisestään, erityisesti ennaltaehkäisevien toimenpiteiden osalta, mutta myös muuten. Tehdyistä

2.1.6 Ympäristö

Mäntsälän kunta liittyi Hinku-verkoston vuonna 2022 (kh päätös 6.6.2022). Hinku-verkosto on vuonna 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. Tavoitteena 80 % päästövähennys vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Lisäksi valtuustotavoitteissa on tavoite, että Mäntsälän kunta on hiilineutraali vuonna 2035.

Kuntaan rekrytoitiin vuoden 2023 aikana liikenne- ja ilmastoasiantuntija, jonka tehtävänä on mm. koordinoida ilmastotavoitteisiin liittyviä asioita ja työstää kunnan ilmasto-ohjelmaa vuoden 2024 aikana.

2.1.7 Muut ei taloudelliset asiat

Kunta on omassa toiminnassaan sekä ulkoisissa hankinnoissaan ja sopimuksissaan noudattanut kansallisen lainsäädännön ja EU-säädösten ympäristöasioita, sosiaalisia ja henkilöstöasioita, ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa koskevia määräyksiä. Em. velvoitteet on pyritty huomioimaan myös kriteereinä hankintojen kilpailutusvaiheessa aina, kun hankinnan luonne on sen mahdollistanut. Kunta on uudistanut hankintaohjeet, jotka hyväksyttiin hallituksessa 18.10.2021. Hankintaohjeita tullaan

toimenpiteistä huolimatta terveysperusteisten poissaolojen osuus kasvoi hieman.

Vuoden 2023 aikana on ollut käynnissä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen vetämänä vesistö-kunnostushanke Kilpijärven kunnostuksen ja sen suunnittelun osalta. Hanke on edennyt suunnitellusti. Hankkeeseen on saatu ELY:n myöntämä avustuspäätös.

Mäntsälän kunta on mukana Helsingin seudun kuntien ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksessa 2020–2031. Sopimuksen toimenpiteet luovat edellytyksiä seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja -investointien ja maankäytön yhteensovittamiselle. Toimenpiteillä edistetään vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja niitä tukevaa liikennejärjestelmää ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä mahdollistetaan sujuva arki, työmarkkinoiden toimivuus ja elinkeinoelämän elinvoimaisuus

päivittämään vuoden 2024 aikana. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet hyväksyttiin kunnanhallituksessa 28.2.2022 ja sisäisen valvonnan perusteet 21.3.2022 valtuustossa. Rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteet hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 22.8.2022.

2.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Valtiovarainministeriö julkaisi vuoden 2023 loppupuolella tiedot ja ennusteet talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden valtionosuusrahoituksen leikkauksista. Mäntsälän kunnan saama valtionosuusrahoitus tulee leikkaantumaan merkittävästi, kun kunnasta hyvinvointialueelle siirtyneet kustannukset ja verorahoituksen tarkistus toteutettiin. Kunnan tulee sopeutua pienempään tulorahoitukseen valtionosuusrahoituksen osalta, mikäli valtio ei tule kuntia vastaan viime marraskuun soterahotuslakien johdosta syntyviin valtionosuusleikkauksiin. Vuoden 2023 ja 2024 rahoituksen tarkistus on 1,8 milj. euroa ja pysyvä valtionosuusrahoituksen alenema on n. 0,6 milj. euroa vuosittain. Leikkausta tasapainotetaan useammalle vuodelle, mutta se aiheuttaa merkittävän vajeen kunnan tulorahoitukseen ja vaatii kunnassa sopeuttamistoimenpiteitä jo vuoden 2025 talousarviota suunniteltaessa.

Korkotason kasvu tulee vaikuttamaan merkittävästi kunnan tulevien vuosien rahoituskuluja kasvattavasti ja siten vaikeuttaa kunnan taloudellista liikkumavaraa. Lainanhinta tulee vaikuttamaan kunnan investointikykyyn.

Vuonna 2025 alusta TE-palveluiden siirto kunnalle ja siitä aiheutuvat lisäkustannukset työllisyyden hoidossa on vielä tilinpäätöksen laatimishetkellä

vaikeasti arvioitavia. TE-palvelu uudistusta varten kunta tulee saamaan yleiskatteellista valtionosuutta, mutta valtionosuusleikkausten johdosta arvioidaan, että tulorahoitus ei tule kasvamaan nykyisestä. Järjestelmän tavoitteena on olla kustannusneutraali eli kunta saa yhtä paljon rahoitusta, kun sille syntyy kustannuksia. Tämän johdosta onkin tärkeää rakentaa kustannustehokas ja palvelurakenteeseen vastaava malli.

Suomen talouskehityksen ennustetaan parantuvan vuonna 2024, mutta kehitys pysyy maltillisena. Uusien asuinrakennushankkeiden aloituksia vuonna 2024 on tonttivarauksen sekä vireillä olevien lupahakemusten perusteella vähäisesti. Yritystoimintaan liittyviä tonttikyselyitä on ollut aktiivisesti loppuvuodesta 2023 ja osan näiden ennustetaan käynnistyvän vuoden 2024 aikana.

Maankäyttö- ja rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025. Tällä on merkittävä vaikutus rakennuslupaprosesseihin ja kaavoitukseen. Lisäksi rakennusjärjestys sekä hallinto- ja toimintasääntö tulee uudistaa näitä vastaavaksi. Lakimuutokset edellyttävät myös henkilöstön koulutusta.

2.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toimintaan vaikuttavista tekijöistä

Kunnan johtoryhmä on säännöllisesti arvioinut kunnan toimintaan keskeisesti vaikuttavia riskejä. Riskiarvioinnin perusteella merkittävimpänä riskinä nähtiin kunnan tulorahoituksen riittävyys tulevalla taloussuunnitelmakaudella ja sitä kautta tasapainoinen talous. Valtionosuusrahoituksen pysyvä alentuminen on merkittävä riski ja kunnan tulee löytää keinoja sopeutua pysyvästi heikkenevään valtionosuusrahoitukseen. Kunnan

vaikutusmahdollisuudet riskin toteutumiseen ovat alhaiset ja käytännössä kunnan hallintakeinona nähtiin tulorahoituksen määrään sopeutuminen, menojen pienentäminen ja muiden tulojen kasvattaminen.

Kunnan ja kuntakonsernin merkittävä velkamäärä ja konserniyhtiöiden talouden heikko kehittyminen edelleen lisää taloudellista riskiä

suunnitelmavuosille. Kunnalla on myös merkittäviä takausvastuita konserniyhtiöiden lainoista. Konserniyhtiöiden tilannetta on tarkasteltu tilikaudella mm. erillisin konsulttiselvityksin. Kuntien velvollisuutena on yhtiöittää sote-kiinteistöt, jotka vuokrataan edelleen hyvinvointialueille. Yhtiöittämiseen tähtäävät toimenpiteet tulee aloittaa vuoden 2024 aikana.

Toiminnallisina riskeinä nähtiin edelleen tietyt aloja koskevat rekrytointiongelmat, henkilöstön sairaspöissaolojen hallinta ja työssä jaksaminen sekä varautuminen häiriötilanteisiin sekä jatkuvuuden hallinta.

Henkilöstöön liittyviin riskeihin on mietitty hallintakeinoja. Rekrytointiongelmaan helpottavina ratkaisuuina nähtiin henkilöstön vakainaistaminen, tutkintoon johtavan koulutusmallin rakentaminen, työhyvinvoinnin johtamiseen panostaminen, rekrytointimarkkinoinnin vahvistaminen, työnantaja-maineen ylläpitäminen, kannustava palkitsemisjärjestelmä sekä urapolkumallit.

Turvallisuus- ja varautumisnäkökohdat ovat nousseet osaksi kunnan johtamista, päätöksentekoa ja seurantaa. Kunta osallistuu laajasti harjoitteluun ja valmiusjohtoryhmää on laajennettu myös konserniyhtiöiden edustuksella. Valmius- ja pelastussuunnitelmat pidetään ajan tasalla ja niitä harjoitellaan.

Tietoturva- ja tietosuojariskit ovat nousseet yhdeksi merkittävämmäksi riskiksi. Viime aikoina uutisoidut palvelunestohyökkäykset kuntien

verkkosivuille ja laajat tietojen kalasteluyritykset ovat lisääntymässä ja ne on huomioitu myös kunnan tietoturva suunniteltaessa. Mäntsälän kokonaistietoturvasuunnitelma on tällä hetkellä hieman parempi kuin vastaavissa yksiköissä keskimäärin.

Kunnan elinvoiman hiipuminen, uusien yritysten ja asukkaiden saaminen kuntaan on tunnistettu riskinä samoin kunnan resurssien riittävyys ja jako. Lapsimäärän väheneminen vaikeuttaa varhaiskasvatustalvvelujen ja opetustalvvelujen suunnittelua niin, että talvvelut voitaisiin järjestää tehokkaasti. Kunta on aiempina vuosina investoinut kyläkouluihin ja kylien päiväkoteihin, jotka uhkaavat jäädä vajaakäytölle lasten määrän vähenemisen seurauksena. Tilatarveselvitys tehtiin vuonna 2023 pohjautuen päivitettyihin väestö- sekä oppilastietoennusteisiin. Tämän jatkoksi perustettiin tilaselvitystyötä jatkamaan ohjausryhmä, joka antaa esityksiä ja ohjeita jatkovalmistelulle, joka viedään poliittiseen päätöksentekoon. Kunnassa on pyritty ennakoivalla ja toimivalla kaavoituksella, kunnan maineen aktiivisella rakentamisella ja talvvelujen kehittämällä markkinoimaan kuntaa ja sitä kautta saamaan uusia yrityksiä ja asukkaita.

Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän purkamisen on saatettu loppuun vuoden 2023 aikana. Edelleen kuntayhtymän toiminnan aikana avoimeksi jäänyt Itä-Uudenmaan poliisin tutkima petosrikoskokonaisuus, voi aiheuttaa kunnille taloudellisia vaikutuksia. Koska asian käsittely on vasta tutkintavaiheessa, ei tilinpäätöksessä ole huomioitu mahdollisia euromääräisiä vaikutuksia.

2.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta Mäntsälän kunnan johtamisen tukena

Mäntsälän kunnanvaltuusto 21.3.2022 § 23 hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan

perusteet ja kunnanhallitus on 28.2.2022 § 49 hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet. Ohjeistukset on päivitetty vastaamaan muutunutta Kuntalakiä, kunnan organisaatiota ja toimintatapoja.

Myös kunnanvaltuuston 24.10.2022 päivittämässä hallintosäännössä on määräykset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävistä (luku 10).

Mäntsälän kunnanhallituksen selonteon valmistelu

Palvelualueilta ja konserniyhteisöiltä kerättiin tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon pohjaksi yhteneväisellä arviointilomakkeella. Tämä selonteko perustuu palvelualueiden johtoryhmien sekä kunnan tytäryhteisöjen raportointiin tietoihin.

Valvontaympäristö

Kunnan on noudatettava toiminnassaan useita eri lakeja, asetuksia ja normeja. Keskeisiä, toimintaa ohjaavia normeja ovat mm. kuntalaki ja sivistystoimen eri erityislait ja viranomaisohjeet. Edellisten lisäksi kunnan toimintaa ohjaavat hallintosääntö sekä muut toimintaohjeet. Hallintosääntöä täydentävät palvelualueiden toimintasäännöt. Eri viran- ja toimenhaltijoiden päätösvaltuudet on määriteltävä hallintosäännössä. Päätöksistä pidetään päätöspöytäkirjaa.

Säännöt ja ohjeet ovat pääosin ajan tasalla. Tilikaudella on päivitetty mm. eettiset ohjeet. Tällä hetkellä päivityksessä on mm. HR-ohjeita uuden palkkajärjestelmän käyttöönoton yhteydessä ja tiedonhallinnan toimintaohje.

Riskienarviointi

Riskiarviointia on toteutettu kunnan johtoryhmässä säännönmukaisesti. Lisäksi riskityötä on tehty palvelualueiden johtoryhmissä sekä tytäryhteisöiden hallituksissa/johtoryhmissä.

Kunnan johtoryhmässä on käsitelty koko kuntaa koskevia merkittäviä riskejä. Riskit on luokiteltu, pisteytetty, vastuutettu ja niihin on mietitty hallintakeinoja. Palvelualueet tekevät riskiarviointiaan osittain erilaisilla käsittelyrytmillä. Tavoitteena on tunnistaa ja priorisoida kunkin palvelualueen strategian, toiminnan ja talouden kannalta merkittävimmät riskit. Tavoitteena on vastuuttaa

organisaatio systemaattiseen riskienhallintatyöhön ja kehittämistoimenpiteillä pienentää kunnan kokonaisriskitasoa priorisoimalla merkittävimmät riskit. Riskiarviointia on johtoryhmätasolla tehty vuosikellomaisesti. Eri palvelualueet ovat käsitelleet omat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteot ao. toimielimen tai tytäryhteisön hallituksissa tilinpäätöksen yhteydessä.

Valvontatoimenpiteet

Palvelualueilla ei ole tunnistettu merkittäviä puutteita kontroleissa, suojauksissa tai sopimusten hallinnassa. Osto-ohjeiden noudattamisessa on todettu epätarkkuutta ja tarvitaan jatkuvaa viestintää ohjeiden osalta. Näitä ohjeita on annettu mm. esihenkilöiden kuukausittaisilla aamutunneilla ja sisäisessä intranetissä koko henkilöstölle.

Palvelualueilla on avainhenkilöriskejä eikä varahenkilöitä voida kaikilta osin nimetä. Palvelualueilla on tehty prosessikuvauksia tilikauden aikana, jonka vuoksi prosesseihin liittyviä riskejä voidaan arvioida tarkemmin.

Sopimushallinta on todettu olevan liian hajallaan ja ClouDia-kilpailutusjärjestelmän osalta ollaan otamassa käyttöön sopimusosio, jonka johdosta koko hankinnan elinkaari tulee arkistoiduksi yhteen järjestelmään. Tämä parantaa hankintaprosessin kokonaisuutta.

Tieto, tiedonvälitys ja viestintä

Valtuuston talousarviossa asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamisen valvonta kuuluu toimielinten tilivelvollisten viranhaltijoiden vastuulle. Lautakuntia on ohjeistettu talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa reagoimaan ennakoivasti mahdollisiin poikkeamiin ensisijaisesti palvelualueen sisällä. Kunnanhallitus ja lautakunnat seuraavat talousarvion toteutumista. Valtuusto saa 31.3., 30.6. ja 30.9 osavuositarkastuksissa tiedon talousarvion toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä tilinpäätösennusteen. Lisäksi johdon työpöytäkäytetty kuntamaiseman tietopankki avataan

viranhaltijoiden lisäksi myös luottamushenkilöille keväällä 2024.

Seuranta

Ulkoisen tarkastuksen tuomat havainnot käsitellään johtoryhmässä ja havaintojen perusteella tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin.

Tilikauden aikana ei ole tullut esiin väärinkäytöksiä. Kunnan voimassa olevia ohjeita ei ole

kuitenkaan kaikilta osin noudatettu mm. osto-ohjeiden osalta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistarpeena onkin nostettu esiin riittävä perehdytys, esihenkilöiden valvontavastuu sisäisen valvonnan osalta, käyttöoikeuksien tarkistaminen erillisohjelmistoissa ja sopimushallinnan parantaminen.

2.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

2.3.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Tuloslaskelma (1000€)

	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toimintatuotot	10 207	12 892
Myyntituotot	2 201	3 185
Maksutuotot	1 550	2 208
Tuet ja avustukset	1 712	2 046
Muut toimintatuotot	4 744	5 452
Valmistus omaan käyttöön	75	5
Toimintakulut	-66 529	-137 025
Henkilöstökulut	-39 712	-37 270
Palkat ja palkkiot	-31 968	-29 615
Henkilösivukulut	-7 745	-7 655
Eläkekulut	-6 534	-6 600
Muut henkilösivukulut	-1 210	-1 054
Palvelujen ostot	-14 868	-87 529
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 308	-5 747
Avustukset	-3 838	-4 166
Muut toimintakulut	-2 803	-2 314
TOIMINTAKATE	-56 247	-124 128
Verotulot	54 666	99 757
Valtionosuudet	15 206	35 823
Rahoitustuotot ja -kulut	155	107
Korkotuotot	232	212
Muut rahoitustuotot	337	367
Korkokulut	-402	-455
Muut rahoituskulut	-12	-16
VUOSIKATE	13 779	11 559
Poistot ja arvonalentumiset	-8 235	-7 663
Suunnitelman mukaiset poistot	-8 235	-7 663
TILIKAUDEN TULOS	5 544	3 896
Poistoeron lisäys(-)/vähennys(+)	31	31
Varausten lisäys(-)/vähennys(+)	-5 000	-3 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ(ALIJÄÄMÄ)	575	927
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut %	15,4	9,4
Vuosikate/Poistot, %	167	151
Vuosikate €/asukas	658	553
Asukasmäärä	20 950	20 912

Toimintatuotot/Toimintakulut, % = 100 * Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate/Poistot, % = 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Vuosikate, euroa/ asukas = Vuosikate jaettuna asukasmäärällä

Asukasmäärä = Kunnan asukasmäärä per 31.12.

2.3.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2023	TP 2022
	1000 €	1000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	13 926	11 559
Tulorahoituksen korjauserät	-915	-1 649
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-10 344	-12 412
Rahoitusosuudet investointimenoihin	180	335
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	1 460	1 811
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 306	-355
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	655	245
Antolainasaamisten lisäykset	-15 273	0
Antolainasaamisten vähennykset	15 928	245
Lainakannan muutokset	-8 668	-2 429
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	24 629
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 668	-11 058
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 000	-16 000
Oman pääoman muutokset		
Liittymismaksujen muutos		
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 008	-349
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	203	-1
Vaihto-omaisuuden muutos	6	1
Saamisten muutos	3 102	-962
Korottomien velkojen muutos	-1 303	612
Rahoituksen rahavirta	-6 005	-2 533
Rahavarojen muutos	-1 699	-2 889
Rahavarat 31.12.	2 985	4 683
Rahavarat 01.01.	4 683	7 572
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirta kertymä		
5 vuodelta, milj. eur	13 154	-5 557
Investointien tulorahoitus, %	137,0	95,7
Laskennallinen lainanhoitokate	9,6	1,0
Lainanhoitokate	1,6	1,6
Kassan riittävyys pv	11,2	10,9
Asukasmäärä	20 950	20 912

Toiminnan ja investointien rahavirta / 5v. = Tilinpäätösvouden ja 4 edellisen vuoden toiminnan ja investointien kertymä – Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus = 100 x Vuosikate / Investointien hankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv) = 365 pv x Kassavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

2.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

2.4.1 Tase ja sen tunnusluvut

VASTAAVAA	2023 (1000€)	2022 (1000€)
A PYSYVÄT VASTAAVAT	228 484	232 859
I Aineettomat hyödykkeet	1 655	1 837
2. Muut pitkävaikutteiset menot	1 655	1 837
II Aineelliset hyödykkeet	137 975	136 801
1. Maa- ja vesialueet	31 290	28 870
2. Rakennukset	74 048	70 591
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	29 989	28 221
4. Koneet ja kalusto	1 233	1 418
5. Muut aineelliset hyödykkeet	62	62
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 353	7 639
III Sijoitukset	88 855	94 221
1. Osakkeet ja osuudet	38 718	43 430
3. Muut lainasaamiset	47 868	48 523
4. Muut saamiset	2 268	2 268
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	11	11
2. Lahjoitusrahastojen varat	11	11
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	7 643	10 829
I Vaihto-omaisuus		
1. Aineet ja tarvikkeet	84	90
II Saamiset	4 575	6 056
Pitkäaikaiset saamiset		
3. Muut saamiset	11	11
Lyhytaikaiset saamiset	4 564	6 045
1. Myyntisaamiset	950	1 208
3. Muut saamiset	559	524
4. Siirtosaamiset	3 056	4 313
IV Rahat ja pankkisaamiset	2 985	4 683
VASTAAVAA YHTEENSÄ	236 138	243 698
	2023	2022
VASTATTAVAA	(1000€)	(1000€)
A OMA PÄÄOMA	123 295	125 837
I Peruspääoma	50 453	53 570
IV Edellisten tilikausien ylijäämä	72 267	71 340
V Tilikauden yli-/alijäämä	575	927
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	14 604	9 634
1. Poistoero	604	634
2. Vapaaehtoiset varaukset	14 000	9 000

C PAKOLLISET VARAUKSET	0	2
2. Muut pakolliset varaukset	0	2
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	301	230
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	301	230
E VIERAS PÄÄOMA	97 939	107 995
I Pitkäaikainen	83 510	88 179
1. Joukkovelkakirjalainat	50 000	50 000
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	33 056	37 723
7. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	454	455
II Lyhytaikainen	14 429	19 816
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 668	8 668
5. Saadut ennakot	1 031	1 395
6. Ostovelat	3 427	5 363
7. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	696	644
8. Siirtovelat	4 607	3 746
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	236 138	243 698

TASEEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	58,65	55,91
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	121,02	71,80
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 eur	72 841,79	72 267,10
Kertynyt yli/alijäämä, eur/asukas	3 476,93	3 458,58
Lainakanta 31.12., €/asukas	4 187,28	4 613,13
Lainakanta 31.12. 1000 €	87 723,50	96 391,42
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	110 908,68	115 181,62
Lainat ja vuokravastuut/asukas	5 293,97	5 512,40
Lainasaamiset 31.12. 1000 €	47 867,78	48 522,98
Asukasmäärä	20 950	20 912
Velat ja vastuut % käyttötuloista	71,98	49,51

Omavaraisuusaste,%=100*(Oma pääoma+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma-saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = 100* (vieras pääoma – Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt yli-/alijäämä 31.12., 1000€ = Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Lainakanta 31.12. = Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat ja vastuut 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

*Lainakanta 31.12. kassavarat huomioiden on 91 249 euroa ja 4 379 €/asukas

2.5 Kokonaistulot ja –menot

KOKONAISTULOT JA -MENOT 1-12/2023 (1000 EUROA)

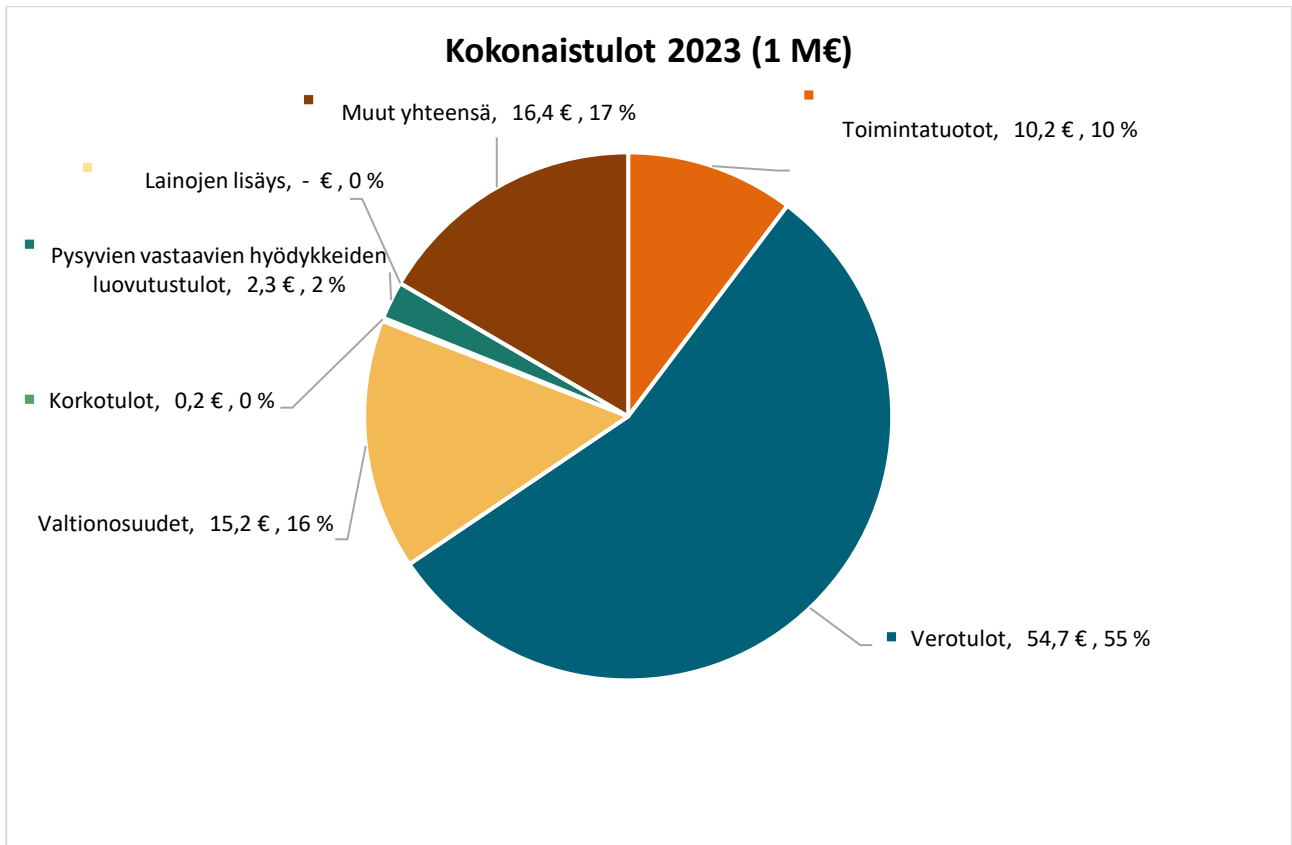
TULOT	2023	2022
TOIMINTA		
TOIMINTATUOTOT	10 207	12 892
VEROTULOT	54 666	99 757
VALTIONOSUUDET	15 206	35 823
KORKOTUOTOT	232	212
MUUT RAHOITUSTUOTOT	337	367
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET		
- PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOIOT	-913	-1 647
INVESTOINNIT		
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	180	335
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	3 227	1 811
RAHOITUSTOIMINTA		
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	15 928	245
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	0	24 629
KOKONAISTULOT YHTEENSÄ	99 070	174 424
MENOT		
TOIMINTA		
TOIMINTAKULUT	66 529	137 025
- VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	-75	-5
KORKOKULUT	402	455
MUUT RAHOITUSKULUT	12	16
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET		
+/- PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOS	2	3
- PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTAPPIOT	0	-1
INVESTOINNIT		
INVESTOINTIMENOT	10 344	12 412
RAHOITUSTOIMINTA		
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	15 273	0
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	4 668	11 058
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	4 000	16 000
KOKONAISMENOT YHTEENSÄ	101 156	176 964

Täsmäytys:

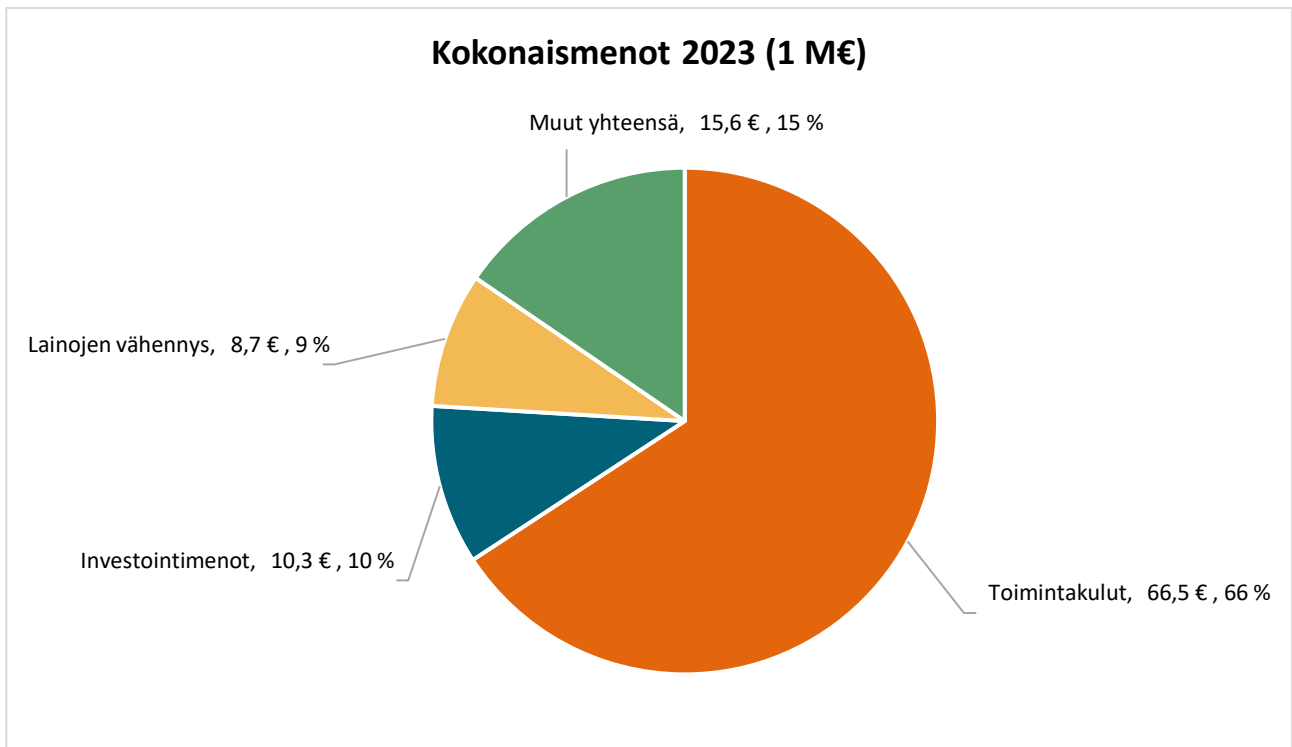
Kokonaistulot - Kokonaismenot = 99 070 - 101 156 = -2 085

Rahavarojen muutos -

Muut maksuvalmiuden muutokset = -1 699 - 387 = -2 085

Kuvio: Kokonaistulojen erittely 2023 (1 milj. €)

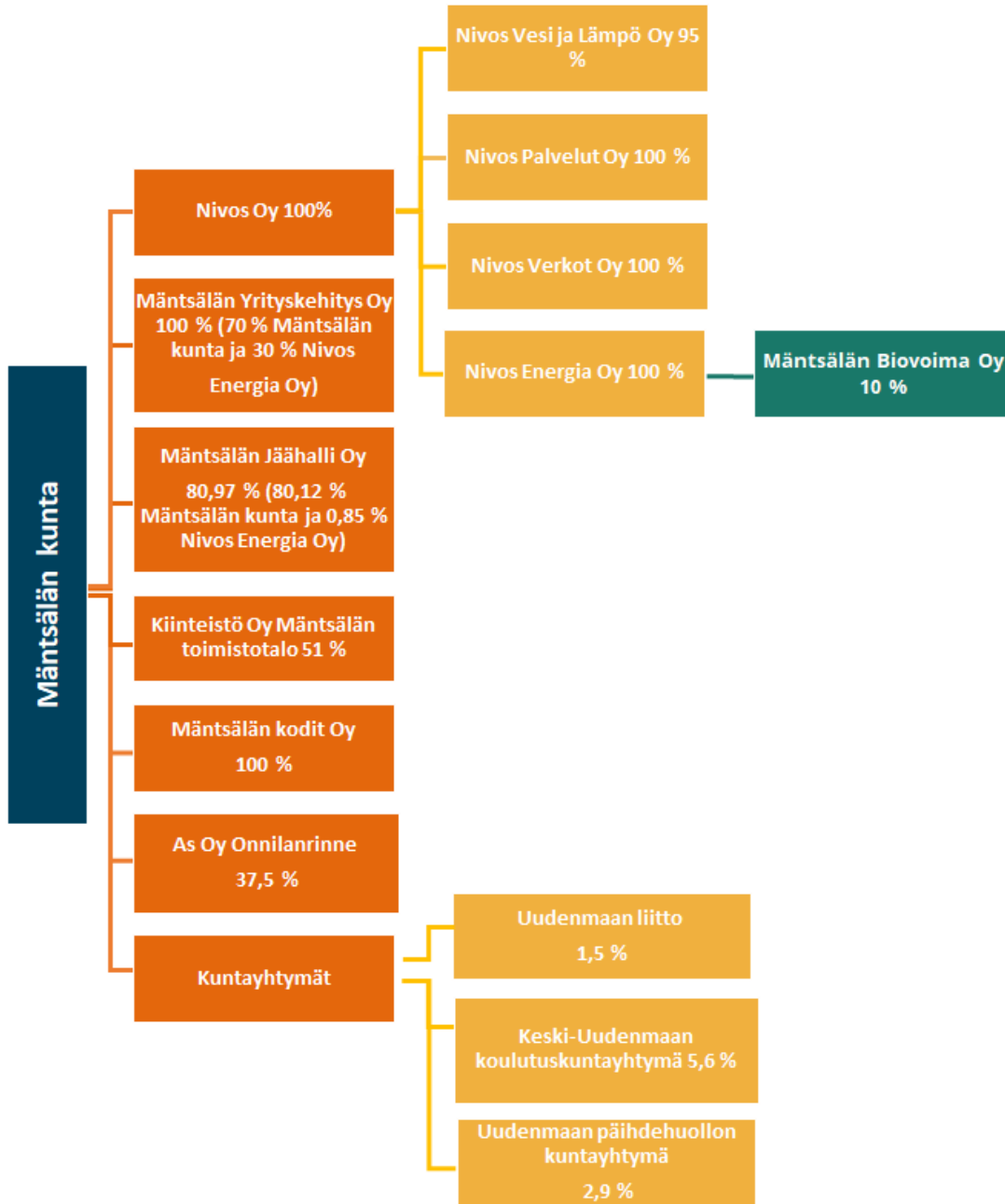

Kuvio: Kokonaismenojen erittely 2023 (1 milj. €)

2.6 Konsernin toiminta ja talous

2.6.1 Konsernin rakenne ja omistusosuudet sekä konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisöt

Kuvio: Konsernin rakenne ja omistussuhteet 2023

2.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Mäntsälän kunnan hallintosäännön mukaisesti kuntakonsernin johdon muodostavat kunnanhallitus, kunnanjohtaja, hallintojohtaja ja talousjohtaja. Kunnanhallituksen puheenjohtajalla ja kunnanjohtajalla on ollut läsnä- ja puheoikeus Nivos Oy:n ja Mäntsälän Yrityskehitys Oy:n hallituksen kokouksissa. Konserniyhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan osavuositarkastusten yhteydessä ja tarvittaessa konserniyhteisöjen edustajia on kuultu hallituksen kokouksissa.

Tilikaudella 2022 uusittiin konserniohje ja hyvä hallinto- ja johtamistapa ohjeistus noudatettavaksi yhtiöissä 1.6.2022 alkaen kunnanvaltuuston päätöksellä 23.5.2022.

Vuoden 2023 talousarviossa tytäryhtiöille asetettiin tavoitteet. Yhtiöt raportoivat toiminnastaan sekä talouden ja tavoitteiden toteutumisesta osavuositarkastuksissa maaliskuun, kesäkuun ja syyskuun tilanteiden mukaisesti. Tilinpäätöstä varten on toimitettu tiedot tavoitteiden toteutumisesta

Nivos-konserni

Tavoite	Tavoitetaso ja mittari	Seuranta- ja toteutuma
Infrastruktuurin kehittäminen tukien Mäntsälän kunnan strategiaa		
Huolehdimme infrastruktuurin kehittämisestä ja rakennamme tarpeen mukaisesti sähkö-, vesi-, viemäri-, kaukolämpö- ja valokuituverkkoja. Käytämme ja kunnossapidämme rakennettuja infraverkkoja kustannustehokkaasti. Ylläpidämme rakennettujen verkkojen korkeaa käytettävyyttä.		
Elinkeinopolitiikan tukeminen paikallisesti		
Mahdollistamme erilaisten yritysten sijoittumisen toiminta-alueelle tarjoamalla vakaan perusinfran. Osallistumme kunnan ja lähialueen kehitystä koordinoiviin työryhmiin. Toteutamme kunnallistekniikan rakentamista uusille asuin- ja yritysalueille.		
Seutuyhteistyön vahvistaminen		
Pidämme säännöllisesti yhteyttä kunta-asiakkaisiin sekä lähialueen energiayhtiöihin.		
Mäntsälän kunnan talouden tukeminen		
Kuntakonsernin velkamäärän vähentäminen lyhentämällä Nivos -konsernille otettua ulkopuolista rahoitusta.		
Terve talous, vahva tulos	Tilikauden tulos (€)	Tilikauden tulos parani edellisestä vuodesta, mutta jäi negatiiviseksi.
Toiminta asiakaan parhaaksi	Asiakaskokemus (NPS)	Mitataan ja seurataan säännöllisesti, tavoitteena jatkuva parantaminen.
Osaavat, yhteen pelaavat nivoslaiset	Henkilöstökysely (eNPS)	H2 -14 (H1 +9)
Vastuullinen kasvu	Hiilidioksidipäästöt (CO2 t)	Vuoden 2023 luku raportoidaan helmikuussa -24.

Nivos-konserni	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto (1000 €)	27241	30714	26473
Liikevoitto (1000 €)	709	3950	-412
Tilikauden tulos (1000 €)	-424	2407	
Omavaraisuus %	28 %	24 %	26 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	339 %	300 %	357 %
Investoinnit (1000 €)	5110	4608	9
Lainamäärä (1000 €)	92300	92050	94466
Lainat rahoituslaitoksilta (1000 €)	64500	63250	66666
Vastuut (1000 €)	502	382	654
Lainat ja vastuut yhteensä (1000 €)	92802	92432	95119
Lainamäärä € / asukas	4406	4352	4521
Asukasmäärä 12/23	20950	21150	20912

Mäntsälän Kodit Oy

	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Aukkaat lkm	599		669
Kiinteistöt lkm	16	16	16
Asunnot lkm	402	402	402
Asuinneliöt	19905	19905	19905
Kesk. neliövuokra / kk	12,28	11,87	11,87
Asuntojen vuokrausaste	98,5 %	≥96%	98,8 %
Vaihtuvuus % / vuosi	21,4 %	<20%	25,6 %
Vuokrasaatava	46991	<30000	52675
Hakemuksia jonossa	101	<80	106

	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto (1000 €)	3062	3132	2996
Liikevoitto (1000 €)	271	27	229
Omavaraisuus %	1 %	1 %	1 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	815 %	791 %	12 %
Investoinnit (1000 €)	107	260	238
Lainamäärä (1000 €)	24331	24798	25483
Vastuut (1000 €)			
Lainat ja vastuut yhteensä (1000 €)	24331	24798	25483
Lainamäärä € / asukas	1161	1173	1220
Asukasmäärä 12/23	20 950	21 150	20 912

Mäntsälän Toimistotalo Oy

	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Tuotot / kulut %	110 %	100 %	100 %
Omavaraisuus %	13 %	6 %	6 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	645 %	650 %	13 %
Investoinnit (1000 €)			
Lainamäärä (1000 €)	3149	3168	3358
Vastuut (1000 €)			
Lainat ja vastuut yhteensä (1000 €)	3149	3168	3358
Lainamäärä € / asukas	150	150	161
Asukasmäärä 12/23	20950	21150	20912

Mäntsälän Jäähalli Oy

Tavoite	Tavoitetaso ja mittari	Seuranta- ja toteutuma
Jäähallin kävijäkerrat vuodessa	200 000 kävijäkertaa vuodessa	Tietoa ei saatavilla, arvio 150 000 kävijää.
Lasten ja nuorten harrastajamäärien kasvattaminen	Aloittavien ryhmien, kuten kiekko-, ringette- ja luistelukoulujen koon kasvattaminen.	Kiekkokoulussa osallistujia on kauden aikana ollut noin 40 lasta, mitä voidaan pitää hyvänä. Jäätaitureiden luistelukoulut ovat olleet lähes täysiä ja vanhempien ikäryhmien luistelukouluille on etsitty jopa lisäjäättä.
Mainospaikka myynti vuodessa	70 000 €	Mainospaikkojen myynti saavutti tavoitteensa. Tämä johtui pitkälti Mäntsälän kunnan 50 000 € mainospaustuksista.
Tilikauden tulos	0	Tilikauden tulos oli -514 005 € ja heikkeni lainojen korkokulujen nousun johdosta. Lainojen korkokulut nousivat 65 412,55€ -> 196 090,96€.

Mäntsälän Jäähalli Oy

	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto (1000 €)	561	842	505
Liikevoitto (1000 €)	-302	67	-228
Omavaraisuus %	-4 %	0 %	-3 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	1115 %	780 %	13 %
Investoinnit (1000 €)	4		
Lainamäärä (1000 €)	6399	6396	6438
Vastuut (1000 €)	137	108	4
Lainat ja vastuut yhteensä (1000 €)	6536	6504	6442
Lainamäärä € / asukas	305	302	308
Asukasmäärä 12/23	20950	21150	20912

Mäntsälän Yrityskehitys Oy

Tavoite	Tavoitetaso ja mittari	Seuranta- ja toteutuma
Sitovat tavoitteet:		
Uudet Mäntsälän sijoittuneet tai toimitiloja rakentaneet suuret yritykset 2 kpl ja keskisuuret yritykset 3 kpl	2022-2026 lukumäärä, suuret 1 kpl ja keskisuuria 2 kpl	asiakashallintarekisteri, MYK
Yrityskonsultointien määrä 120 kpl/vuosi	1.1-31.12.2023: 125 kpl	asiakashallintarekisteri, MYK

Mäntsälän Yrityskehitys Oy	TP 31.12.2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto (1000 €)	342	364	345
Liikevoitto (1000 €)	-14	0	10
Omavaraisuus %	99 %	99 %	99 %
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0 %	0 %	0 %
Investoinnit (1000 €)	10	10	4
Lainamäärä (1000 €)	0	0	0
Vastuut (1000 €)			
Lainat ja vastuut yhteensä (1000 €)			
Lainamäärä € / asukas	0	0	0
Asukasmäärä 12/23	20950	21150	20912

2.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat tilikaudella ja sen jälkeen

Kunnan konsernirakenne muuttui merkittävästi tilikauden aikana, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja kunnan konsernirakenteesta putosi Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymä, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ja Etevan kuntayhtymä. Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä kuuluu vielä konserniin ja laatii toiminnastaan viimeisen tilinpäätöksen 31.12.2023 tilanteessa. Käytännössä kuntayhtymän toiminta on jo siirtynyt hyvinvointialueille. Kuntayhtymistä jää jäljelle Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä sekä Uudenmaan liitto.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikutti konserniyhtiöstä erityisesti Nivos Oy:n ja sen tytäryhtiöiden toimintaan. Nivos Oy:n konsernitilinpäätös oli 0,4 milj. euroa tappiollinen. Ukrainan sodan aiheuttamat energiahintojen nousu tasaantui toimintavuoden aikana. Tarvikkeiden ja palveluiden hinnat kohosivat toimintavuoden aikana kokonaisinflaation ollessa noin 6 %. Sähkönsiirtoliiketoiminnassa

toiminnan luotettavuus oli erittäin korkealla tasolla ja keskimääräinen keskeytysaika asiakkailta oli alle kahdeksan minuuttia. Sähkön siirtomäärä laski hieman edellisestä vuodesta ollen 433 GWh (472 GWh).

Energialiiketoiminta myi sähkönmyyntiliiketoiminnan ja lähes kaikki biokaasulaitosomistukset sekä kaikki biokaasun tankkausasemat. Kaukolämpöliiketoiminnalle valmistui puupellettiä polttoaineena käytävä lämpökeskus, investointi on väliaskel matkalla kohti fossiilitonta ja ilmastoneutraalia kaukolämmitystä. Olkiluodon kolmas yksikkö, OL3 valmistui ja aloitti huhtikuussa säännöllisen sähköntuotannon. Rahoituksen kallistuminen eli korkojen nousu noin 3-4% tasolle vaati konsernilta aktiivista rahoitussuunnittelua. Nivos-konsernin strategia päivitettiin Nivos 100 -menestyssuunnitelmaksi.

Mäntsälän Kodit Oy:n toiminnassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia tilikaudella.

Mäntsälän Jäähallin hallitus erosi tilikauden aikana ja kunnanvaltuusto nimesi uuden hallituksen 22.5.2023 kokouksessaan. Uusi hallitus valitsi uuden toimitusjohtajan Joni Ruotsalaisen eläköityneen Jorma Taljavaaran tilalle. Kunta teetti yhtiön toiminnasta yhtiön talouden tasapainottamiseksi tähtäävän selvityksen. Selvityksen tuloksena todettiin, että nykytilanteessa Mäntsälän Jäähalli Oy tarvitsee edelleen tukea toiminnan rahoittamiseen. Tasapainottamissuunnitelma sisälsi kunnan tukea sekä pääomasijoituksena että jääostojen tukena. Jäähalli yhtiö toteutti elo-syyskuussa osakeannin ja kunta kasvattikin tilikaudella omaa omistusosuuttaan yhtiöstä 390 000 eurolla. Kunnan omistusosuus kasvoi reilusta 50 prosentista yli 80 prosenttiin. Mäntsälän Jäähalli teki edelleen

2.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernin velkaantuminen on merkittävä riski tulevalle kehitykselle, kun korkotason nousu nostaa lainanhoitokustannuksia. Nivos yhtiöillä ja Mäntsälän Kodit Oy:llä on merkittävä määrä uusittavaa lainaa kahden vuoden sisällä. Nivos yhtiöiden lainojen osalta on tehty nostosuunnitelmaa siten, että lainamäärää vähennettäisiin hallitusti.

Nopeat muutokset toimintaympäristössä ovat haastaneet Nivos-konsernia keskittymään liiketoiminnassa kannattavuuden kohentamiseen, velkamäärän vähentämiseen ja jo ennestään tuttuihin liiketoimintoihin. Toimintojen tehostaminen ja kehittäminen on jatkuvaa, kuten myös kasvun hakeminen urakoinnista, sähköliittymien määrän lisääntyminen sähköverkon alueella sekä kasvu kaukolämpöliiketoiminnassa. Sähköverkkoliiketoiminnassa on valmisteltu sähkövarastoille ja aurinkovoimaloille soveltuvia sijoittumispaikkoja sekä valmistellaan sähköaseman rakentamista datasalia varten. Kaukolämmön tuotannossa edetään kohti päästötöntä kaukolämpöä ja suunnitelmissa on laajentaa kaukolämpöverkkoa Mäntsälän keskustan eteläpuolelle.

tappiota tilikaudella 0,51 milj. euroa ja yhtiön oma pääoma oli negatiivinen.

Konsernin tuloslaskelma oli 7,4 milj. euroa ylijäämäinen. Konsernin vuosikate kasvoi edellisestä vuodesta 7,7 milj. eurolla ja oli 23,3 milj. euroa. Investointien tulorahoitus parani ja oli 153,3 % (ed. vuonna 61,6 %). Tilikauden päättyessä konsernivelkaa oli 166 milj. euroa eli 7 925 euroa/asukas. Konsernivelelan muutos edelliseen vuoteen nähden oli -1141 euroa/asukas. Konsernin omavaraisuusaste hieman parani ollen edelleen heikko 30,1 % (ed. vuonna 24,6 %).

Mäntsälän Jäähalli Oy:n talouden haasteita pyritään miettimään tiiviillä yhteistyöllä kunnan ja yhtiön välillä. Tärkeintä olisi saada harrastajamäärät jälleen normalisoitumaan ja saamaan hallille myös kunnan ulkopuolisia käyttäjiä ja muuta toimintaa.

Mäntsälän Kodit Oy:n asuntojen käyttöaste on pysytellyt hyvänä ja näkymä vuokramarkkinoilla on hyvä. Vuokra-asuntojen kysynnän odotetaan pysyvän vakaana. Mäntsälän Kodit Oy:n investointikyky on selvitetty erillisellä toimeksiannolla, koska yhtiöllä on purkukuntoisia kohteita. Investointikyky tässä korkomarkkinatilanteessa on haastava ja vaatisi kunnalta yhtiön pääomittamista. Yhtiö on velkainen ja kunta joutunee edelleen lainoittamaan yhtiölle annetut antolainat 19,25 milj. euroa.

Kunnassa aloitetaan tilikaudella 2024 sotekiinteistöjen yhtiöittämiseen tähtäävä selvitys ja toimenpiteet. Kunnan velvollisuus on yhtiöittää ne kiinteistöt, jotka vuokrataan ulkopuolisille toimijoille.

2.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernin tytäryhtiöt raportoivat konserniohjeen mukaisesti toiminnastaan ja taloudestaan kunnan osavuosikatsausten yhteydessä sekä erillistapaamisissa. Kunnanjohtaja on osallistunut säännöllisesti Nivos Oy:n ja Mäntsälän Yrityskehitys Oy:n hallituksen kokouksiin. Yhtiöiden ja konsernijohtajan välistä vuoropuhelua on toteutettu säännönmukaisesti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon laatimiseksi kunta on pyytänyt konserniyhtiöitä antamaan selvitystä sen toteutumisesta yhtenäisellä pohjalla.

Konserniyhtiöt eivät ole raportoineet eikä konsernivalvonnassa ole tullut esiin merkittäviä puutteita

sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta. Konsernin tytäryhtiöissä on tehty omaa riskiarviointia ja riskien arvioinnin osalta on pyydetty konserniyhtiöitä esittämään toimintaan kohdistuvat merkittävät riskit ja niiden hallintatoimenpiteet. Riskiarviointien ja riskienhallintatoimenpiteiden merkitys kasvaa edelleen koko konsernin osalta, kun arvioidaan tulevien vuosien taloutta ja konsernirakennetta.

2.6.6 Kuntakonsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	40 811	153 520
Toimintakulut	-89 635	-265 894
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	0	-50
TOIMINTAKATE	-48 824	-112 424
Verotulot	54 387	99 474
Valtionosuudet	18 980	35 823
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	216	137
Muut rahoitustuotot	212	340
Korkokulut	-1 641	-1 111
Muut rahoituskulut	01	-6 589
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 212	-7 223
VUOSIKATE	23 331	15 651
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 481	-16 330
Arvonalentumiset	-235	-60
Poistot ja arvonalentumiset	-15 716	-16 390
TILIKAUDEN TULOS	0	-739
Tilikauden verot	57	-63
Laskennalliset verot	0	69
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	7 440	127
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	7 440	-606
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	45,5 %	57,7 %
Vuosikate/Poistot, %	148,5 %	95,5 %
Vuosikate, euroa/ asukas	1 114	748
Asukasmäärä	20 950	20 912

Toimintatuotot/Toimintakulut,%= 100* Toimintatuotot/toimintakulut

Vuosikate/Poistot, % = 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Vuosikate, euroa/ asukas = Vuosikate jaettuna asukasmäärällä

Asukasmäärä = Kunnan asukasmäärä per 31.12.

Konsernirahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	23 331	15 651
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-306	-63
Tulorahoituksen korjauserät	-1 344	3 094
Toiminnan rahavirta	21 681	18 682
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-15 402	-25 474
Rahoitusosuudet investointimenoihin	180	21
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 074	5 535
Investointien rahavirta	-11 148	-19 918
<u>Toiminnan ja investointien rahavirta</u>	<u>10 532</u>	<u>-1 236</u>
Rahoituksen rahavirta		
Antolainasaamisten lisäykset	-15 924	-1 119
Antolainasaamisten vähennykset	15 279	0
Antolainauksen muutokset	-645	-1 119
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	17 004	19 586
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-24 465	-16 571
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 205	-6 554
Lainakannan muutokset	-11 666	-3 540
Oman pääoman muutokset	-59	-36
Muutokset vähemmistön osuudessa	65	-15
Oman pääoman muutokset	06	-51
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	131	145
Vaihto-omaisuuden muutos	-13	76
Saamisten muutos	10 183	1 316
Korottomien velkojen muutos	-21 275	5 649
Muut maksuvalmiuden muutokset	-10 974	7 187
Rahoituksen rahavirta	-23 279	2 478
Rahavarojen muutos	-12 746	1 241
Rahavarat 31.12.	15 319	30 996
Rahavarat 1.1.	28 065	29 755
Rahavarojen muutos	-12 746	1 241

Tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä, €	9 268	-37 381
Investointien tulorahoitus, %	153,3 %	61,6 %
Laskennallinen lainanhoitokate	1,1	0,6
Kassan riittävyys, pv	-54,2	-44,6
Asukasmäärä	20 950	20 912

Toiminnan ja investointien rahavirta / 5v. = Tilinpäätösvuoden ja 4 edellisen vuoden toiminnan ja investointien kertymä – Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus = 100 x Vuosikate / Investointien hankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv) = 365 pv x Kassavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernitase	2023	2022
	1000 €	1000 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	381	389
Konserniliikearvo	3 665	4 276
Muut pitkävaikutteiset menot	4 352	6 880
Aineettomat hyödykkeet	8 398	11 545
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	32 602	30 439
Rakennukset	114 045	122 071
Kiinteät rakenteet ja laitteet	111 723	109 671
Koneet ja kalusto	4 656	6 293
Muut aineelliset hyödykkeet	65	149
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 353	15 091
Aineelliset hyödykkeet	264 445	283 714
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	63	1 110
	5 253	5 699
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset		
Muut lainasaamiset	0	35
Muut saamiset	2 342	1 677
Sijoitukset	7 657	8 520
PYSYVÄT VASTAAVAT	280 501	303 779
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	84	109
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	12	98
Muut toimeksiantojen varat	198	273
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	294	481
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	147	696

Keskeneräiset tuotteet	54	35
Vaihto-omaisuus	201	730
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	19	0
Muut saamiset	275	35
Pitkäaikaiset saamiset	294	35
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	5 222	14 835
Lainasaamiset	03	0
Laskennalliset verosaamiset	300	50
Muut saamiset	2 198	2 381
Siirtosaamiset	3 347	6 783
Lyhytaikaiset saamiset	11 070	24 048
Saamiset	11 364	24 083
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	01	01
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	1 350	1 252
Muut arvopaperit	514	514
Rahoitusarvopaperit	1 865	1 767
Rahat ja pankkisaamiset	13 454	29 229
VAIHTUVAT VASTAAVAT	27 178	56 290
VASTAAVAA	307 679	360 070
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	50 453	53 570
Muut omat rahastot	17	32
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	33 420	34 365
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	7 440	-606
OMA PÄÄOMA	91 330	87 361
VÄHEMMISTÖOSUUDET	821	747
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0	07
Muut pakolliset varaukset	0	524
PAKOLLISET VARAUKSET	0	531
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	84	181
Lahjoitusrahastojen pääomat	301	316
Muut toimeksiantojen pääomat	199	275
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	584	772
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	50 000	50 000
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	78 142	110 996
Pääomalainat	500	500
Ostovelat	0	35
Liittymismaksut ja muut velat	23 079	23 103

Siirtovelat	303	547
Laskennalliset verovelat	8 583	8 411
Pitkäaikainen vieras pääoma	160 607	193 591
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	37 392	28 090
Saadut ennakot	1 186	2 073
Ostovelat	5 480	17 301
Liittymismaksut ja muut velat	3 200	4 796
Siirtovelat	7 080	24 808
Lyhytaikainen vieras pääoma	54 337	77 068
VIERAS PÄÄOMA	214 944	270 659
VASTATTAVAA	307 679	360 070
Tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	30,1 %	24,6 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, % *	187,2 %	93,0 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	40 860	33 759
Kertynyt yli-/alijäämä, € / asukas	1 950	1 614
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	166 034	189 586
Konsernin lainat, € / asukas	7 925	9 066
Konsernin lainat ja vastuut, 31.12.	189 674	219 132
Konsernin lainat ja vastuut 31.12., €/asukas	9 054	10 479
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	35
Kunnan asukasmäärä	20 950	20 912

Omavaraisuusaste, % = $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 * (\text{vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot} *$

Kertynyt yli-/alijäämä 31.12., 1000€ = Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Lainakanta 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat ja vastuut 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

2.7 Hallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Mäntsälän kunnan vuoden 2023 tilinpäätöksen tulos on 5 543 997,20 euroa ylijäämäinen.

Kunnanhallitus ehdottaa tilikauden 2023 tuloksen käsittelystä että, kunnanvaltuustolle esitetään tilikauden 5 543 997,20 euron ylijäämämiseen tulok-

seen kirjattavaksi poistoeron vähennyksenä 30 684,12 euroa, varausten lisäyksenä 5 000 000,0 euron investointivarausta vesiliikuntakeskuksen rakentamiseen sekä tilikauden ylijäämän 574 681,32 euroa kirjaamista taseeseen tilikauden ylijäämäksi.

2.8 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Vuoden 2021 talousarviolaadinnan yhteydessä hyväksyttiin kunnan talouden tasapainottamiseen tähtäävä Mäntsälä 2026 -ohjelma, jolla pyrittiin pysäyttämään kunnan talouden heikentyminen, kääntämään kuntakonsernin velkaantumisen laskevalle uralle ja turvaamaan kuntastrategian mukainen toiminta. Kunnan ja sen palvelualueiden tuli sopeuttaa toimintaansa ja talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätettiin sopeuttamistoimenpiteistä, joiden toteutumista on seurattu tilikausilla 2021-2022 osavuosisikatsauksien ja tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä.

Vuoden 2023 talousarvion yhteydessä todettiin, että ohjelman toimenpiteet eivät enää vastaa nykyistä toimintaympäristöä ja toimenpiteitä ei enää sellaisenaan seurattu tilikauden 2023 aikana. Toimenpideohjelman mukaisten tunnuslukujen seuranta on kuitenkin toteutettu tilikauden aikana.

Tilinpäätösvoonna kunnan taseessa ei ollut kattamatonta alijäämää. Talousohjelman mukaisista tunnusluvuista on saavutettu etuajassa jo useamman tunnusluvun tavoitetaso.

Kunnan lainakanta on tavoitetasoa suurempi, johtuen konsernin sisäisestä lainanannosta. Konsernin lainakanta on taas suhteellisesti paljon tavoitetasoa pienempi johtuen osittain soteuudistuksesta ja siitä, että sotekuntayhtymien lainat siirtyivät pois kunnan konsernista.

Useammasta hyvästä tilikaudesta johtuen, kunnan investoinnit ollaan pystytty rahoittamaan tulorahoituksella, kunnan velkamäärää ollaan saatu lyhennettyä ja toiminnan ja investointien rahavirran kertymä pitkällä aikavälillä ollaan saatu käännettyä positiiviseksi. Hyvinvointiuudistuksesta johtuen suhteellinen velkaantuneisuus eli se osuus konsernin käyttötuloista, joka tarvitaan vieraan pääoman takaisin maksuun on kasvanut merkittävästi heikompaan suuntaan. Nykyisellä tulorahoituksella ei pystyttäisi maksamaan edes koko velkaa. Hyvinvointialueille siirtyi merkittävä osa kunnan tulorahoituksesta, joka kasvattaa myös velkaantuneisuuden taakkaa. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on 187 %, joka tarkoittaa sitä, että lähes kaikki konsernin käyttötulot kahden vuoden ajalta tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Konsernin velat ja vastuut asukasta kohden on hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna ja velkamäärä on saatu käännettyä laskevaan suuntaan koko konsernin osalta tavoitellusti. Konsernin omavaraisuusaste on kuitenkin edelleen heikko 30,1 %.

Alla olevissa taulukoissa on määritelty talousarviossa 2023 olleet ohjelmakohdat ja niiden toteutuminen tilinpäätöshetken 31.12.2023 mukaisena.

Tunnusluvut	Lähtötaso, TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	Tavoitetaso 2026	Ajoitus
Lainakanta, kunta	81 844 228	89 115 619	98 820 539	96 391 417	87 723 495	61 500 000	v. 2026
Lainakanta, konserni	193 527 386	198 454 352	193 125 206	189 585 578	166 033 953	181 500 000	v. 2026
Konserninlainat, euroa/asukas	9 339	9 549	9 267	9 073	7 925	8 500	v. 2026
Investointien tulorahoitusprosentti	-12,50 %	406,40 %	233,80 %	95,70 %	135,57 %	>125 %	v.2026
Toiminnan ja investointien rahavirta, 5v	-38,4 milj. €	-21,4 milj. €	-11,7 milj. €	-5,6milj. €	5,9 milj. €	>0	v. 2024
Omavaraisuusaste	55,30 %	55,40 %	54,60 %	55,90 %	58,70 %	>60 %	v. 2024
Suhteellinen velkaantuneisuus	79,40 %	73,00 %	77,90 %	71,80 %	121,00 %	<66 %	v. 2025

Mäntsälä2026 -ohjelmassa asetettiin investointikatto vuosien 2020-2026 investoinneille (54,2 miljoonaa euroa). Toteutuneet investointimenot ja vuoden 2023 talousarvion ja suunnitelmien mukaiset investointimenot ylittävät Mäntsälä2026

mukaisen investointitason (54,9 milj. euroa) ilman maanhankintaa. Investointimenoja tulee tarkastella kriittisesti tulevien vuosien osalta velkaantumisen vähentämiseksi.

2.9 Kriisikuntakriteerien toteutuminen Mäntsälän kunnassa

Kuntatalouden tasapainottamisesta säännellään Kuntalain 110 ja 118 §:ssä. Kuntalain mukaan kunnan ja valtion on yhdessä selvitettävä kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut ja ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos kunta ajautuu erityisen vaikeaan taloudelliseen

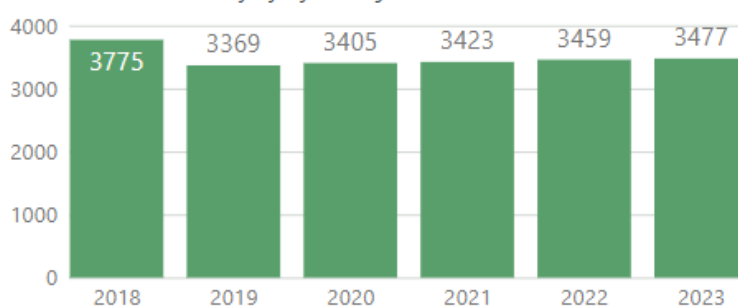
tilanteeseen. Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan kriteerejä on uudistettu, uusittu laki tuli voimaan 1.3.2019. Seuraavissa kuivissa on esitetty Mäntsälän kunnan kriisikuntakriteerien toteutuminen. Vuonna 2023 mikään kriteeri ei ylittynyt.

RIITTÄÄ YKSINÄÄN

Kriisikuntakriteeri

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa (enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien).

Kunnan kertynyt yli-/alijäämä asukasta kohden

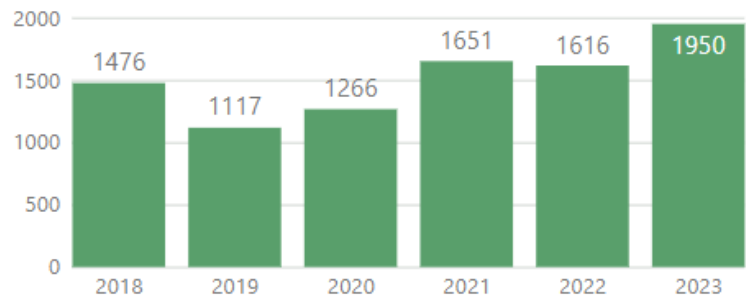

RIITTÄÄ YKSINÄÄN

Kriisikuntakriteeri

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisimmässä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa.

Konsernin kertynyt yli-/alijäämä asukasta kohden

Mäntsälän kunnalla ei ole kertynyttä alijäämää taseessa. Seuraavissa kuvioissa on tuotu esiin ne kriisikuntamittarit, joiden kaikkien yhtäaikainen toteutuminen nostaa kunnan ns. kriisikunnaksi.

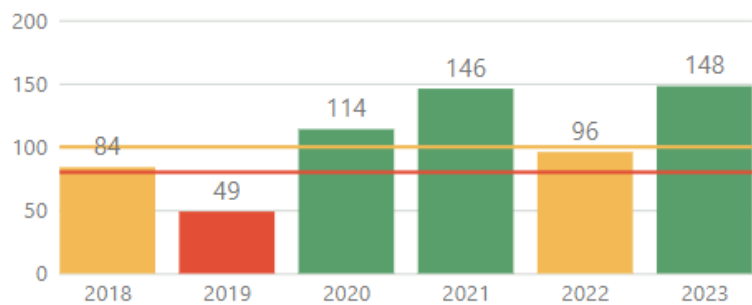
Jos palkki on vihreä, kriisikuntatunnusluku ei ylitä. Punaisella viivalla on merkitty kriisikunnan raja-arvo.

1/4, KAIKKIEN NELJÄN TULEE TÄYTTÄÄ

Kriisikuntakriteeri

Konsernin vuosikate on alle 80% poistoista.

Konsernin vuosikatteen suhde poistoihin, %

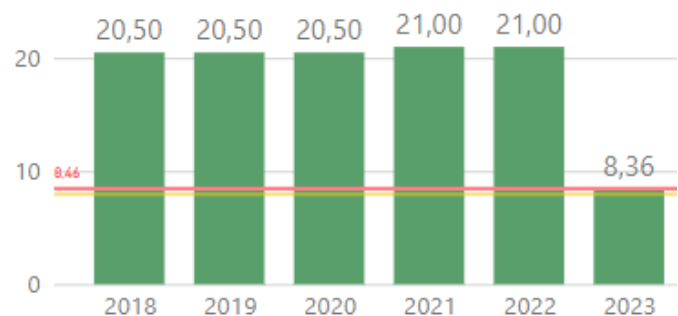

2/4, KAIKKIEN NELJÄN TULEE TÄYTTÄÄ

Kriisikuntakriteeri

Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0% prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti. (Keltainen valo 0,5% korkeampi)

Tuloveroprosentti

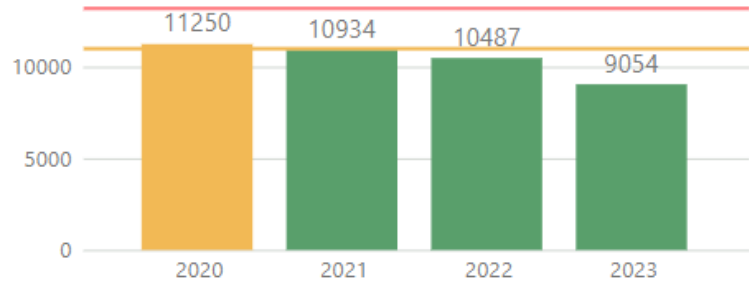

3/4, KAIKKIEN NELJÄN TULEE TÄYTTÄÄ

Krisiikuntakriteeri

Konsernin lainat ja vastuut, euroa / asukas:
Kahtena vuonna vähintään 50 % yli
keskimääräisen.

Konsernin lainat ja vastuut asukasta kohden

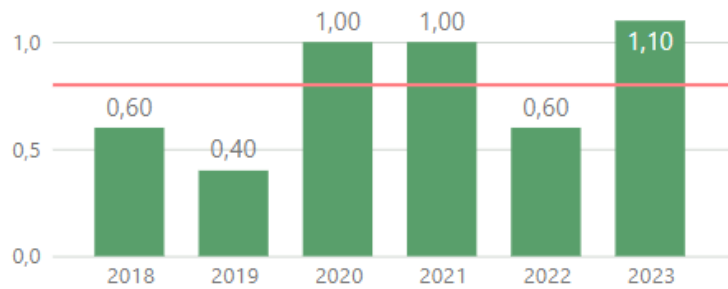

4/4, KAIKKIEN NELJÄN TULEE TÄYTTÄÄ

Krisiikuntakriteeri

Konsernitilinpäätöksen laskennallinen
lainanhoitokate kahtena vuonna <0,8.

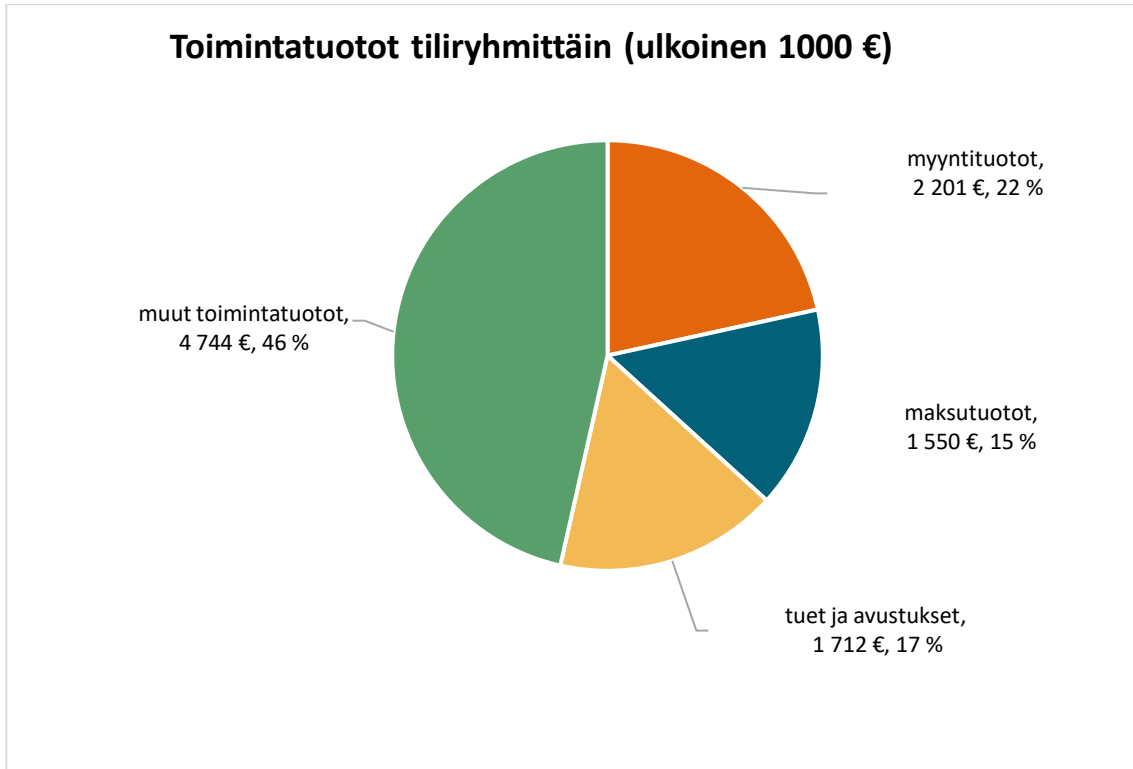
Konsernin laskennallinen lainanhoitokate

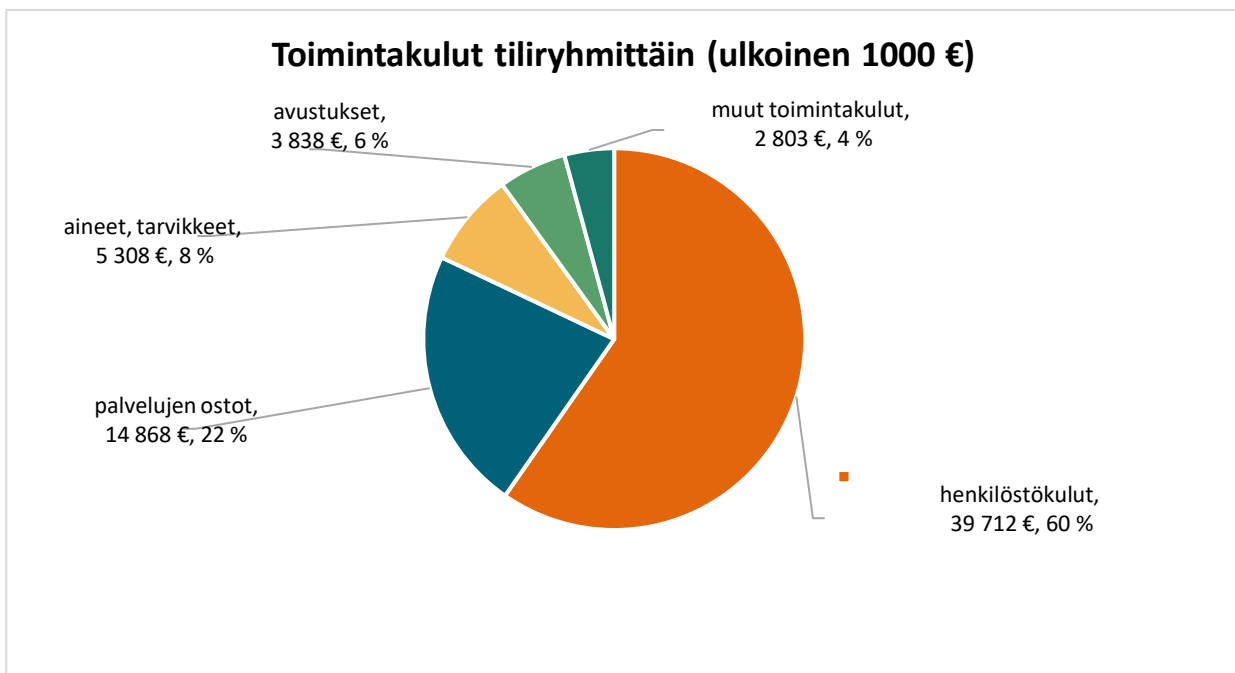

3. Talousarvion ja tavoitteiden toteutuminen

3.1 Käyttötalouden toteutuminen

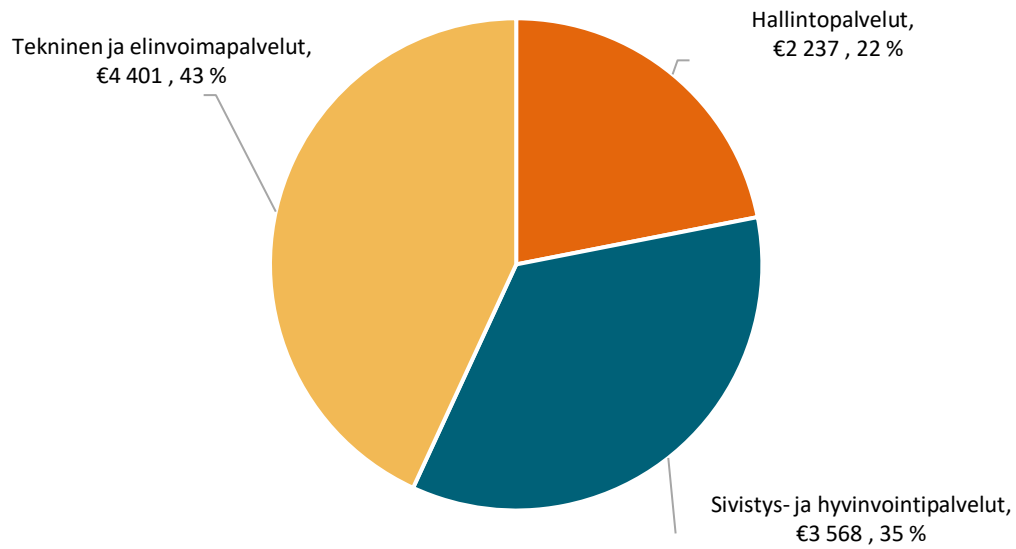

Kuvio: Käyttötalouden toimintatulot tiliryhmittäin (ulkoiset) 2023 (1000 €)

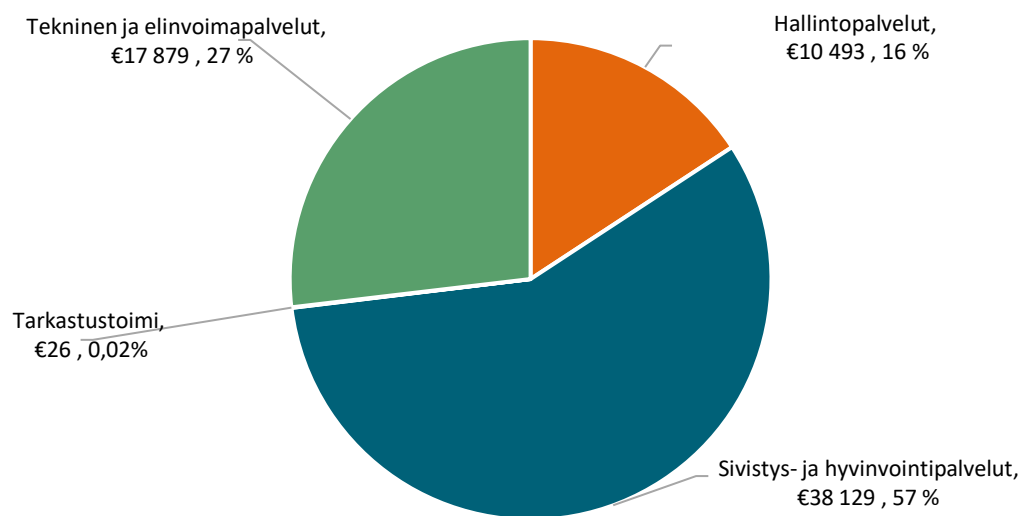
Kuvio: Käyttötalouden toimintakulut tiliryhmittäin (ulkoiset) 2023 (1000 €)

Toimintatulot (ulkoiset) palvelualueittain 1000 €

Kuvio: Käyttötalouden toimintatulot palvelualueittain (ulkoiset) 2023 (1000 €)

Toimintamenot (ulkoiset) palvelualueittain 1000€

Kuvio: Käyttötalouden toimintamenot palvelualueittain (ulkoiset) 2023 (1000 €)

3.2 Tavoitteiden toteutuminen

Kunnan strategia ja kärkitavoitteet

Mäntsälän strategia hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 13. joulukuuta pidetyssä 2021 kokouksessa.

Kuntastrategiassa määriteltiin tavoitetila, sekä päämäärät, joihin pyritään tämän valtuustokauden aikana (2021–2025). Lähtökohtana oli kuntalaisten, kunnan työntekijöiden, alueen yrittäjien ja päätöksentekijöiden kanssa yhteistyössä määritelty kunnan arvopohja, sekä visio tavoitetilasta. Visiona on kasvava ja kehittyvä Mäntsälä, jossa arki on sujuvaa ja turvallista.

Vision lähtökohtana on toiminta-ajatus, jonka mukaan kuntalaisen hyvinvointia ja yhteisön elinvoimaisuutta pyritään edistämään.

Tästä näkökulmasta määriteltiin kolme tärkeintä painopistealuetta:

(kuva. Mäntsälän kunnanvaltuustossa 13.12.2021 § 159

hyväksytyt toiminta-ajatus, arvot ja visio.)

1. Turvallinen, sujuva arki
2. Osallistava yhteisöllisyys
3. Vastuullinen, kehittävä vire

Palvelualueet ovat määritelleet strategian mukaisia omia talousarviotavoitteita ja ne on hyväksytty lautakunnissa.

Koko kuntaa koskevat strategiset mittarit on myös laadittu valtuustokaudelle, joita tullaan seuraamaan koko valtuustokauden ajan. Vuodelle 2023 ja tuleville vuosille 2024–2025 on määritelty vuosikohtaiset tavoitearvot, joita verrataan lähtötasoon v. 2021. Vuoden 2023 talousarviossa kärkitavoitteita seuraavia mittareita on muutettu joiltain osin. Tämän johdosta kaikkien mittareiden osalta ei ole seurantatietoa raportoitu.

Mittareilla seurataan, kuinka valtuustokauden tavoitteiden saavuttamisessa edetään ja onko tekemisen suunta oikea.

Valtuustokauden strategiset tavoitteet ja mittarit

= tavoite ei tule toteutumaan

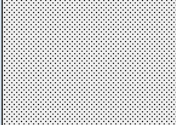

= epävarma toteutuminen, "ehkä"/kesken/toteutuu osittain

= tulee toteutumaan tai on jo toteutunut

 Turvallinen ja sujuva arki						
Kärkitavoite	Mittari	Tilinpäätös 2022	tavoite 2023	Toteutuma 1-12/2023	Arvio (väri)	tavoite 2025
Lähipalvelut toteutetaan palvelulupauksen mukaisesti, kustannustehokkaasti, asukaslähtöisinä.	Asukasluku, kasvu 0,5-1,0 %/vuosi	20 912	21 150	20 950, muutos + 0,2 %		21 469
	Vapaa kunnan omakotitonttivaranto 31.12. (kpl)	22	30	Vapaa omakotitonttivaranto 31.12.2023: 34 tonttia		30
	Rakennuslupien käsittelyaika siitä, kun lupahakemus on riittävä päätöksentekoon	Tavoitteiden mukainen	2-5 viikkoa	tavoitteen mukainen		2-5 viikkoa
	Palvelujen kustannukset suhteessa muihin Kuuma-kuntiin, ulkoiset toimintakulut €/as	Mäntsälän toimintakulut 6 558 €/asukas (Kuuma kunnat keskim. 6730 €/asukas (tilinpäätösarvioiden mukaan)	Kustannukset keskimääräistä alhaisemmat vrt. Kuuma-kuntiin	Mäntsälän toimintakulut 3176 €/asukas, Kuuma kunnilla keskimäärin 3 269€/asukas		Kustannukset keskimääräistä alhaisemmat vrt. Kuuma-kuntiin
	Kuntalaisten tyytyväisyys -kysely	Kysely toteutettu	Kyselyn tulokset viety kunnan talousarviotavoitteisiin, palvelualueiden suunnitteluun	Toimenpiteet 2024 talousarvioon viety. SOTE tiedotuksen sekä muiden toimenpiteiden vaikuttavuusarvio 2024 kuntalaiskyselyssä.		Tyytyväisten määrä indeksissä, + 10 % kasvu
Vahvistetaan kuntalaisten hyvinvointia suunnitelmallisella tekemisellä.	Syrjäytymisen ehkäisy (Sotkanet): Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta		8,5 %	9,0 %		7,5 %
	Syrjäytymisen ehkäisy (Sotkanet): Syrjäytymisriskissä (ei työssä, opiskele, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä		17,4% (2020)	14,4% (2021) ei ole tietoa vuosilta 2022 ja 2023		16,5 %
	Syrjäytymisen ehkäisy (Sotkanet): Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, % 8. ja 9. luokan oppilaita		26,7 %	37,7%		26 %
	Syrjäytymisen ehkäisy (Sotkanet): Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaita		4 %	5,7 %		4 %
	Syrjäytymisen ehkäisy (Sotkanet): Ylipaino (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2–6-vuotiailla		22 %	Pojat 29%, tytöt 14% (2022)		21 %
	Koulukiusattuna useammin kuin kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaita (Kouluterveyskysely joka toinen vuosi)	Mitataan 2023	5,6	8,70 %		4 %
	Koulukiusattuna useammin kuin kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaita (Kouluterveyskysely joka toinen vuosi)	Mitataan 2023	8	8,90 %		6 %
	Hyte-kerroin	16,9 €/as	18,0 €/as	19,2€/as		18,4 €/as
Parannetaan arjen turvallisuutta	Kevyen liikenteen uusia väyliä väh. €/vuosi	540 000 €	400 000 €	525 000 € vuoden loppuun mennessä		400 000 €
	Huomautusainekokset yhteensä vuodessa, Mäntsälä (Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat)	55	45	51		40
	Liikenneturvallisuus, henkilövahingot Mäntsälässä	2 kuollut 13 loukkaantunut	alle 20	Ei kuolleita 16 loukkaantunut henkilövahinko- onnettomuudet 10		alle 20

 Osallistava yhteisöllisyys						
Kärkitavoite	Mittari	Tilinpäätös 2022	tavoite 2023	Toteutuma 1-12/2023		tavoite 2025
Päätöksenteko on avointa ja osallistavaa.	Kotisivut: aloitteiden ja palautteiden teemojen määrä	50 palautetta	200	100, käyttäjien määrä 65 000, omia uutisia 240		200
	Äänestysaktiivisuus kunta- ja eduskuntavaaleissa	ei vaaleja (vaalit 2.4.2023)	EK 70 %	71,6		K 60 %
Rakennetaan yhteisöllisyyttä tukemalla yhteistä tekemistä.	Kunnan myöntämä tuki järjestöille eur/v (avustukset ja laskennallisesti ilmaiset tilat)	460 289	340 000	381 347		340 000
	Aloitteiden (kv ja kuntalais) läpimenoaika	6kk	3 kk	6kk		3kk
	Vaikuttamistoimielinten lausuntojen ja aloitteiden määrä	7	16	12		16
Vahvistetaan luottamusta osallistavalla johtamisella	Säännöllinen työtyytyväisyyskysely, asteikko 1-5	ei vielä toteutettu, kevät 2023	3,6	3,75		3,7
	Sairauspoissaolot	13,98	alle 12	14,8		alle 12
 Vastuullinen, kehittävä vire						
Kärkitavoite	Mittari	Tilinpäätös 2022	tavoite 2023	Toteutuma 1-12/2023		tavoite 2025
Kuntakonserni toimii vahvistaen työllisyyttä sekä yrittäjyyttä.	Työttömyysaste, Uudenmaan 3. parhaan joukossa	6,9% (7. paras)	Uudellamaalla 3. parhaan joukossa	8,0% (Uudellamaalla 6. parhaan joukossa).		Uudellamaalla 3. parhaan joukossa
	Aloittavien yritysten nettolisäys	82	70	63		75
	Raakamaanhankinta, ha	4,6	30	90,2		30
	Myyntissä olevat vapaat yritystontit	Pieniä (alle 1 ha): 14 kpl, suuria (yli 1 ha): 5 kpl. Erityisen suuria (10-20 ha) tontteja 0 kpl.	Pieniä (alle 1 ha): vähintään 5 kpl, suuria (yli 1 ha): vähintään 5 kpl. Erityisen suuria (10-20 ha) tontteja vähintään 1 kpl.	Pieniä (alle 1 ha): 11 kpl, suuria (yli 1 ha): 2 kpl. Erityisen suuria (10-20 ha) tontteja 0 kpl.		Pieniä (alle 1 ha): vähintään 5 kpl, suuria (yli 1 ha): vähintään 5 kpl. Erityisen suuria (10-20 ha) tontteja vähintään 1 kpl.
Toimitapoja kehitetään ketterästi ja tuloksellisesti tietoon pohjaten	Vuosikate/poistot %	151 %	>100 %	167 %		>100 %
	Verotulojen kasvu %	5,50 %	>2 %	-54 % (luku ei vertailukelpoinen, ansiotulojen kasvu 5,6 %)		>2%
	Konsernin lainat ja vastuut €/asukas	10 487 €/asukas	ei ylitetä kriisikuntakriteerejä	9 054 €/asukas		ei ylitetä kriisikuntakriteerejä
	Vuosittain arvioitavien (lean) prosessikuvausten määrä	2	5	4		5
Kunnan hankinnoissa, investoinneissa ja palvelukehityksessä noudatetaan vastuullisuutta.	Laaditaan elinkaari- ja vaikuttavuuslaskelmia keskeisiin hankkeisiin ja hyödynnetään niitä hankintakriteerejä laadittaessa		2	Ei ko. hankkeita v.2023		4
	Investointihankkeissa työllistämisehtoa käyttäen luotujen työ- ja oppisopimuspaikkojen määrä/ vuosi	Tarkastelujaksolla talonrakennushankkeita ei ole kilpailutusvaiheessa. Huomioidaan tulevaisuudessa.	4	Ei ko. hankkeita 2023		6
	Kuntakonserni on hiilineutraali v 2035 mennessä, vuosittaiset Co2 päästöt/asukas	Päästöt/asukas 2020: (tCO2e): 5,6	5,2	vuoden 2022 ennakkotietoluvut viimeisimmät: 5,4 tCO2e/asukas		4,5

3.3 Talousarvion toteutuminen

3.3.1 Hallintopalvelut

Tilivelvollinen

Kunnanhallitus, kunnanjohtaja, hallintojohtaja, talousjohtaja, henkilöstöjohtaja, kuntakehitysjohtaja, tietohallintopäällikkö, maaseutupäällikkö, maahanmuuttokoordinaattori

Palvelualueen toimielin

Kunnanhallitus

Palvelualueen tulosalueet

Yleishallinto, Tukipalvelut, Sosiaali- ja terveystalvet (Keusote), Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, TE- ja maahanmuuttopalvelut ja Maaseutuhallintopalvelut.

Palvelualueen palvelusuunnitelma

Palvelualue tuottaa keskitetysti kunnan yhteiset hallinto-, talous- ja hankinta, hr- ja tietohallinnon palvelut. Hallintopalvelut luo edellytyksiä ja tukee muiden palvelualueiden palvelutuotantotehtävää. Kunnanvaltuuston ja -hallituksen valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävät on hallintopalvelujen vastuulla. Kunnan asiakaspalvelu-, asianhallinta- ja arkistopalvelut sekä viestintä- ja markkinointi- ja kulttuuripalvelut ovat myös osa palvelukokonaisuutta. Kunnan keskitetyt valmius- ja turvallisuus-toiminnot ovat yleishallinnon tulosalueen alaisuudessa.

Keski-Uudenmaan maaseutuhallintopalvelut vastaavat maaseutupalveluiden järjestämisestä kahdeksan kunnan yhteistoiminta-alueella. Keskeisiä

tehtäviä ovat EU- ja kansallisiin maataloustukiin liittyvät maksajavirastotehtävät sekä muun lainsäädännön perusteella kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle kuuluvat tehtävät.

Palvelualueen talousarvioon sisältyy Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kuntaosuus.

Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut vastaavat kunnan omista työllisyyspalveluista, viranomais- ja sidosryhmäyhteistyöstä sekä kunnan tarjoamista kotouttamispalveluista.

Palvelualueen alle sisältyi vuoden 2022 loppuun asti Keski-Uudenmaan sotekuntayhtymä ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Näiden osuus on vähennetty vertailukelpoisesta tilinpäätöksestä.

Hallintopalvelut/ kunnanhall. 1000 €	sis. Keusote+Pela TP 2022	vertailukelp. TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	2 553 355	2 553 355	2 254 161	-370 000	1 884 161	2 260 733	120,0 %	376 572
Myyntituotot	516 642	516 642	522 961		522 961	687 224	131,4 %	164 263
Maksutuotot	10 567	10 567	0		0	10 747		10 747
Tuet ja avustukset	318 522	318 522	500 100		500 100	581 861	116,3 %	81 761
Muut toimintatuotot	1 707 624	1 707 624	1 231 100	-370 000	861 100	980 901	113,9 %	119 801
Toimintakulut	-84 288 869	-10 981 474	-9 538 412	-1 465 000	-11 003 412	-11 434 545	103,9 %	-431 133
Henkilöstökulut	-5 101 422	-4 615 654	-4 510 792	-410 000	-4 920 792	-5 125 858	104,2 %	-205 066
Palvelujen ostot	-77 021 527	-4 193 223	-3 038 152	-915 000	-3 953 152	-4 078 923	103,2 %	-125 771
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-62 768	-62 612	-100 010		-100 010	-144 630	144,6 %	-44 620
Avustukset	-1 068 122	-1 068 122	-874 000	-140 000	-1 014 000	-1 042 089	102,8 %	-28 089
Muut toimintakulut	-1 035 030	-1 041 863	-1 015 458		-1 015 458	-1 043 045	102,7 %	-27 587
Toimintakate	-81 735 514	-8 428 119	-7 284 251	-1 835 000	-9 119 251	-9 173 812	100,6 %	-54 561
Vuosikate	-81 735 514	-8 428 119	-7 284 251	-1 835 000	-9 119 251	-9 173 812	100,6 %	-54 561
Poistot ja arvonalentumiset	-310 538	-310 538	0	0	0	0		0
Poistot ja arvonal.	-310 538	-310 538	0		0			0
Tilikauden tulos	-82 046 052	-8 738 657	-7 284 251	-1 835 000	-9 119 251	-9 173 812	100,6 %	-54 561
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-82 046 052	-8 738 657	-7 284 251	-1 835 000	-9 119 251	-9 173 812	100,6 %	-54 561
Vyörytyserät	4 620 200	4 620 200	4 350 238	0	4 350 238	3 080 830	70,8 %	-1 269 408
Vyörytystuotot	4 717 170	4 717 170	4 350 238		4 350 238	3 513 504	80,8 %	-836 734
Vyörytyskulut	-96 970	-96 970			0	-432 674	0,0 %	-432 674
Kustannuslaskennalliset erät	5 982 146	5 982 146	5 955 946		5 955 946		0,0 %	-5 955 946
Yli/alij. vyörytyser. jälkeen	-71 443 706	1 863 689	3 021 933	-1 835 000	1 186 933	-6 092 982		

Olennaiset tapahtumat tilikaudella

Tilikaudella hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja muutokseen liittyen Keski-Uudenmaan sotekuntayhtymä purettiin 31.5.2023 tilanteessa. Kuntayhtymän loppuselvitys käsiteltiin tilikauden aikana ja kunnalle syntyi purkautumisesta saatavia 1,6 milj. euroa tilinpäätökseen. Myös Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen purkusopimus käsiteltiin tilikauden aikana. Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä laatii vielä viimeisen tilinpäätöksen 31.12.2023 tilanteessa ja kuntayhtymän loppuselvitys käsitellään vuoden 2024 aikana. Kuntayhtymän toiminta on siirtynyt jo hyvinvointialueille.

Ukrainassa edelleen käynnissä oleva Venäjän hyökkäyssota aiheutti energiahuollon haasteita, hintapaineita sekä voimakasta kyberhäirintää. Edellä mainitustakin johtuen kuntakonsernin johtamis- ja viestintävalmius on pidetty korkealla. Kunnan yleinen ja palvelualueiden omat suunnitelmat päivitettiin. Näitä osaltaan testattiin loppuvuonna Uusimaa 23-harjoituksessa.

Riskienarviointia koko kunnan tasolla on päivitetty ja kunnan jatkuvuudenhallinnan sekä yleisen valmiussuunnitelman päivittäminen on tehty. Kaiken kaikkiaan turvallisuuden tilannekuvan ajantasaisuutta on pyritty parantamaan mm. ottamalla käyttöön Secapp häiriötilanne viestisovellus.

Kunnan ulkoista markkinointia ja kuntakuvaa vahvistettiin toimintavuoden aikana merkittävästi ja käynnistettiin markkinoinnin tiiviimpi yhteistyö tytäryhtiöiden kanssa.

Ukrainalaisia kirjautui merkittävä määrä Mäntsälän kuntalaisiksi. Samalla se tarkoitti mittavaa työmäärää työllisyys- ja maahanmuuttopalveluissa.

Palvelualueen tehtävät ja henkilöstö pysyivät pääosin ennallaan.

Vuoden 2025 alussa käynnistyvä alueellinen TE-yksikkö oli vuoden keskeisin palvelumuutosvalmistelu. Järvenpää toimii tämän TE-yksikön vastuukuntana.

Arvio tulevasta kehityksestä

Palvelualueen tehtäväkokonaisuus on viimeisen hallintosääntöuudistuksen jälkeen vakiintunut. Merkittävin ulkoinen muutos tulee olemaan 2025 alusta työllisyys- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntatasolle.

Kunnan pito- ja vetovoimatyö niin väestökehityksen kuin muun elinvoiman turvaamisessa on keskeistä ja hallintopalveluilla on siinä päätoimijan rooli. Myös työntajakuvan ja työolosuhteiden kehittäminen on tärkeä painopiste, jotta osaavan työvoiman saanti Mäntsälään varmistetaan. Kuntatalouden haasteet tulevina vuosina kasvavat, koska ennustettu kasvu on hidasta ja valtionosuusjärjestelmää tullaan tarkastelemaan. Omistajaohjaus ja tytäryhtiöiden vakaan talouden varmistaminen vaatii jatkossa vielä suurempaa huomiota.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Palvelualueella on tunnistettu avainhenkilöriskejä niiden tehtävien osalta, joissa ei ole varahenkilöä

määritelty tai organisaatio on niin ohut, että työntekijöiden poisjäänti voi aiheuttaa merkittävää haittaa toiminnassa.

Hallintopalvelualueella on tunnistettu myös tietosuoja- ja tietoturvariskejä. Tietojärjestelmien toimimattomuus, tietomurrot ja palvelunestohyökkäykset ovat lisääntyneet ja riskien toteutuminen ulkoisen palvelutuottajan palveluissa sekä kunnan toiminnassa voi aiheuttaa merkittävää haittaa toiminnalle.

Tilikaudella 2023 toteutettiin hallinnon ja opetuksen yhteisen tietohallinnon toimintaympäristön eriyttäminen. Tämä parantaa ja kohottaa tietoturvan tasoa.

Kuntakonsernin merkittävä velkataso, inflaation pysyminen korkealla sekä korkojen nousu ja palkkaratkaisut muodostavat edelleen merkittävän riskin kunnan talouden tasapainon saavuttamisessa.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä palvelualueella

Palvelualueen sisäisen valvonnan selonteko ja riskiarviointi on tehty palvelualueen johtoryhmässä. Riskiarviointia tehdään säännönmukaisesti päätöksenteon ja projektien yhteydessä. Työturvallisuuteen liittyvät riskit arvioidaan Wpro-järjestelmässä vuosittain. Myös työhyvinvointisuunnitelma on tehty tilikaudella ja sen toteutumista seurataan vuosittain. Tällä hetkellä palvelualueella on käynnissä henkilöstöohjelmavaihdos, joka aloitettiin vuonna 2023 ja uudet ohjelmat otetaan käyttöön keväällä 2024. Projektin yhteydessä on arvioitu riskejä projektin onnistumisen kannalta ja ohjelman käyttöön liittyvät koulutukset käynnistetään keväällä 2024.

Sisäisen valvonnan kehittämistarpeena on tunnistettu, että sopimushallinta on edelleen liian hajallaan ja kaipaa yhtenäistämistä. Huomiota tulee kiinnittää palvelualueilla mm. henkilöstöraporttien seurantaan, talousarvion seurantaan, tietoturvakoulutusten toteutumiseen, sopimusten ja laskutusten seurantaan. Talous- ja hankintapalvelut, henkilöstöpalvelut sekä ICT omalta osaltaan tiedottaa ja valvoo koko kunnan tasolla ohjeistusten noudattamista.

Kunnanhallitus

Yleishallinto

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalueelle kirjautuu keskusvaalilautakunnan, luottamushenkilöhallinnon, kunnanjohtajan, yleishallinnon ja keskitetyn asianhallinnan kustannukset. Lisäksi tulosalueelle kirjautuu turvallisuus- ja valmiussuunnittelumenot sekä omaisuuden myyntivoitot.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Kunnan tonttien myyntivoittoa toteutui 0,89 milj. euroa. Alkuperäisen talousarvioon oli myyntivoittoa budjetoitu 1,2 milj. euroa. Tilikauden aikana talousarviota myyntivoittojen osalta muutettiin 0,37 milj. eurolla ja lopullisesti myyntivoitot ylittivät 0,09 milj. eurolla.

Maaliskuussa toteutettiin eduskuntavaalit. Eduskuntavaalien äänestysaktiivisuus oli Mäntsälässä 71,6 prosenttia, joka oli valtuuston asettaman tavoitteen mukainen.

Hyvinvointialueelle siirtynyt Keusoten kuntayhtymä päätettiin purkaa 31.5.2023 alkaen. Vuonna 2023 Keusoteen liittyviä kuntayhtymän aikaisia kustannuksia maksettiin 0,27 milj. euroa tilikaudella.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitoksen purkamisesta päätettiin tilikaudella. Purkamisesta aiheutuen kunta sai liikelaitoksesta päätöksen mukaan varoja n. 0,45 milj. euroa. Varojen palautuminen oli huomioitu jo vuoden 2022 tilinpäätöksessä. Varoja palautui n. 0,04 milj. vähemmän kuin vuoden 2022 tilinpäätöksessä oli arvioitu, josta aiheutui menojen ylitystä.

Vuoden 2023 aikana on edelleen kehitetty asianhallintajärjestelmän eli Dynastyn käytettävyyttä. Tähän liittyen aloitettiin kunnan tiedonhallintasuunnitelman päivitys, joka valmistuu 2024 alkupuolella.

Kunnan valmiussuunnittelu ja jatkuvuudenhallinta

Valtakunnallinen ja maailmanlaajuinen yleinen turvallisuustilanne ohjasi paikallista suunnittelua ja toimenpiteitä. Ukrainan sodan kuntavaikutusten myötä ukrainalaisten vastaanottoon ja heidän tarpeidensa mukaiseen palvelutuotantoon pystyttiin vastaamaan varsin onnistuneesti. Vastaanottajina oli alkuvaiheessa myös yksittäisiä kuntalaisia.

Kokonaistilannetta pyrittiin tukemaan varaamalla omaa vuokra-asuntojen palvelutuotantoa sekä muun avun tarjoamista apua tarvitseville. Sodan kuntavaikutukset näkyivät myös kuntalaisten turvallisuuden tunteen heilahteluina, joka näkyi keskusteluissa ja yhteydenottojen määrässä. Tarpeeseen pyrittiin vastaamaan normaalin palvelutuotannon lisäksi vahvistamalla viestintää. Tilannekuvan mukaiset riskit tunnistettiin ja laadittiin eri tasoille suunnitelmat mahdollisten riskien toteutumisen ja seurauksien hallitsemiseksi. Keskeisenä painopisteenä olivat energian saannin häiriöt, kriisiviestinnän varmistaminen sekä kyberturvallisuuden riskit.

Kunnan kriisiviestintä- sekä valmius- ja jatkuvuudenhallinnan suunnitelmat päivitettiin. Lisäksi palvelualueet ja kunnan tytäryhtiöt päivittivät omia valmiussuunnitelmia vastaamaan tunnistettuihin riskeihin. Myös sidosryhmien kanssa tehtävää yhteistyötä lisättiin. Suunnittelun perusteella vahvistettiin kriisiviestinnän onnistumista tukevaa välineistöä ja yhteistoiminnan rakenteita. SECAPP häiriötilanneviestisovellus otettiin aktiivikäyttöön.

Toimenpiteitä kohdistettiin myös sähkönjakelun häiriöihin varautumista koskevan välineistön hankintaan, tietoturvallisuuden edistämiseen sekä häiriötilanteiden harjoitteluun. Monihäiriötilanne

lisäsi vaatimustasoa ja kuormittavuutta kunnan kaikilla palvelutasoilla.

Hyvinvointialueen kanssa tehtiin yhteistyötä myös valmius- ja jatkuvuudenhallinnan näkökulmasta. Keskeiset yhteistoimintapinnat pyrittiin tunnistamaan ja varmistamaan. Valtakunnallinen

valmistelutyö ja hyvinvointialueiden väliset sosi-
aali- ja terveystalouden rajapinnat vaikeuttivat ja hidastivat osin yhteissuunnittelua. Suunnittelu ja yhteistoiminta kuitenkin edistyi ja myös uuden rakenteen mukaisia yhteistoimintamuotoja tunnistettiin ja saatiin käynnistettyä (mm. Turvallisuus ja hyvinvointifoorumi).

Yleishallinto

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot	1 690 582	1 234 000	-370 000	864 000	957 420	93 420	110,8 %
Toimintakulut	-1 457 637	-1 015 916	-315 000	-1 330 916	-1 449 222	-118 306	108,9 %
Toimintakate	232 945	218 084	-685 000	-466 916	-491 802	-24 886	105,3 %

Tukipalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalueelle kuuluvat yhteiset hallinto-, hr-, talous- ja hankinta-, IT-, viestintä – ja markkinointi- sekä tapahtumapalvelut.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Kokonaisuutena tukipalvelujen tulosalue pysyi talousarviossa.

Tukipalveluiden osalta vuoden 2023 tavoitteena oli lähettää palvelualueiden esimiehille erillinen kysely, jonka avulla kartoitetaan tukipalvelun laadua ja kehittämistarpeita. Kysely toteutettiin huhtikuussa ja sen tuloksista nousi esille kehittämis-kohteita, joiden osalta prosesseja, ohjeistuksia ja toimintatapoja on pyritty parantamaan.

Kunnan tietohallintoympäristön siirto Telia ympäristöön toteutettiin ns. yliheittojen osalta

Merkittävimmät muutokset talousarvioon nähden

Tukipalveluiden tulosalueen toimintakate alittui hieman eli 0,03 milj. eurolla (toteutuma 99,4 %). Toisen osavuositarkastuksen yhteydessä tehdyt

huhtikuun lopussa sekä hallinnon ympäristön osalta kesäkuun alkupuolella. Muutos koski koko tietoliikenneympäristöä sekä mobiilipalveluja. Telian palvelukustannukset nousivat budjetoituun nähden merkittävästi, ja tältä osin 2. osavuositarkastuksessa tehtiin määrärahan korotus.

Talous- ja henkilöstöpalveluissa vuoden 2023 tavoitteena oli laatia prosessikuvaukset keskeisistä prosesseista Provincia Oy:n kanssa uusien järjestelmien ja toimintakäytäntöjen osalta. Prosessikuvaukset saatiin laadittua tilikauden aikana.

Syksyllä 2023 käynnistyi HR-muutosprojekti, koska nykyinen järjestelmä ei ole vastannut ohjelmalta vaadittavia ominaisuuksia. Tavoitteena on saada HR-ohjelmistokokonaisuus keväälle 2024 valmiiksi.

määrärahalisäykset tukipalveluihin ICT-ostoihin sekä toimistopalveluihin yht. 0,62 milj. euroa riittivät kattamaan arvioidun TA-ylityksen.

Tukipalvelut 1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot	254 736	218 600		218 600	262 013	43 413	119,9 %
Toimintakulut	-5 619 684	-4 970 715	-620 000	-5 590 715	-5 602 907	-12 192	100,2 %
Toimintakate	-5 364 948	-4 752 115	-620 000	-5 372 115	-5 340 894	31 221	99,4 %

Keski-Uudenmaan Ympäristökeskus

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalueelle kirjataan ympäristötoimen määräraha Keski-Uudenmaan ympäristökeskukselle. Lisäksi tulosalueelle kirjataan Mäntsälän järvikunnostushankkeiden määrärahat.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Tuusulan kunta laskuttaa yhteisen eläinsuojelun, terveystalouden ympäristönsuojelun ja – valvonnan kustannuksista. Vuoden 2023 osalta saadaan palautusta noin 28 000 euroa. Lisäksi Kilpijärven järvikunnostushanke toteutui muutoin suunnitellusti, paitsi viimeisten kulujen siirryttyä vuoden 2024 tammikuulle. Talousarvio toteutui tältä osin ennustettua pienempänä.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot	15 439	22 000		22 000	14 933	-7 067	67,9 %
Toimintakulut	-473 303	-529 500		-529 500	-497 843	31 657	94,0 %
Toimintakate	-457 864	-507 500		-507 500	-482 910	24 590	95,2 %

Keski-Uudenmaan Maaseutuhallintopalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Mäntsälän kunta järjestää lakisääteiset kunnan maaseutuhallinnon maksajavirastotehtävät Askolan, Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten ja Tuusulan kuntien/kaupunkien alueella. Yhteistoiminta-alueen nimi on Keski-Uudenmaan maaseutuhallintopalvelut. Kunnalla on maksajavirastosopimus Ruokaviraston kanssa ja sopimus määrittää yhteistoiminta-alueen tehtävät ja tavoitteet maksajavirastotehtävissä. Vuosittain yhteistoiminta-alueella myönnetään noin 32 milj. € maataloustukia.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Maaseutuhallintopalveluiden tavoitteet pääosin toteutuivat. Maksajavirastosopimuksen mukaiset palvelutavoitteet varainhoitovuodelle täyttyivät. Viestinnälle asetetut tavoitteet saavutettiin. Toimintatapoja kehitettiin uuden ohjelmakauden mukaisesti huomioiden toimintaympäristön tarpeet ja muutosten vaikutus siirryttäessä täysin sähköiseen tukihakuun. Tukihakukoulutuksien järjestämisessä hyödynnettiin mahdollisuuksien mukaan verkostoyhteistyötä. Asiakaspalautekysely uudistettiin, mutta asiakastytytyväisyyskyselyä ei toteutettu.

Talouden osalta toteuma vastaa lähes talousarviota. Toimintamenot hieman ylittivät johtuen henkilöstömenojen kehityksestä ja vaikutus siten

myös toimintatuottoihin. Tilikaudelle 2024 ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia toiminnassa.

Maaseutupalvelut							
1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot	271 877	279 611		279 611	281 682	2 071	100,7 %
Toimintakulut	-343 215	-374 576		-374 576	-376 099	-1 523	100,4 %
Toimintakate	-71 338	-94 965		-94 965	-94 417	548	99,4 %

TE- ja maahanmuuttopalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalue vastaa kunnan yhteisistä työllisyys- ja maahanmuuttajapalveluista.

Tavoitteiden ja talouden toteutumisen

Kokonaisuutena TE- ja maahanmuuttopalveluiden tulosalueen toimintakate talousarvioon verraten oli 103,2 % eli toimintakate ylittyi -0,09 milj. eurolla.

Kunta on tukenut vahvasti työllistymistä yrityksiin ja kolmannelle sektorille. Kunta on isoimpana toimijana kantanut vastuuta työllistämällä omille palvelualueille mm. pitkäaikaistyöttömiä, osatyökykyisiä, tilapäistä suojelua hakeneita ja rakentanut erityisesti nuorille palkkatuettuja oppisopimustyösuhteita pitkittyneen työttömyyden katkaisemiseksi. Kunnan oma työllistäminen koronapandemian jälkeisinä toimina on aiheuttanut työllisyysmäärärahojen sekä tulosalueen muiden henkilöstökustannusten n. 0,57 milj. euron kasvun alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Maahanmuuttopalvelut

Ukrainan sodan myötä kunta on vastaanottanut tilapäistä suojelua hakeneita turvapaikanhakijoita ja järjestänyt tarvittavat palvelut ja asunnot Migrin ohjeistusten mukaisesti, sekä tukenut työllistymistä. Valtio korvaa kunnalle takautuvasti mm. asuntojen vuokrauksesta ja palveluiden järjestämisestä aiheutuneet kulut. Kunta on tehnyt

yhteistyötä Kotokunta Oy:n kanssa, joka on valtion kumppani hajautetussa vastaanottokeskustoiminnassa. Kunta on myös vastaanottanut 19 hengen hätäsijoitusta odottaneen ryhmän vuoden 2024 kiintiöpakolaisia marraskuussa 2023 sopimuksen mukaisesti. Seuraava pakolaisten vastaanottovuosi on 2026.

TE-palveluiden siirto vuonna 2025 näkyi vuonna 2023 tulevaan valmistautumisena ja tähän oli tarpeen panostaa riittävin resurssein, sekä kehittää kunnan omia toimintoja mm. ammatillisia oppimisympäristöjä, joiden kautta voidaan ohjata ja vahvistaa osaavan henkilöstön saatavuutta avoimilla työmarkkinoilla. Tavoitteena on kehittää koko palvelualueen yhteisiä prosesseja sekä tiedolla johtamista.

Merkittävimmät muutokset talousarvioon nähden

Tulosalueen toimintakatteen ylitys johtui pääosin henkilöstökuluista eli palkkamenoista, jotka ylittivät työllistettävien osalta n. 0,07 milj. eurolla huolimatta talousarviomuutoksesta, jolla nostettiin työllistettävien palkkakustannusten määrärahaa 0,29 milj. eurolla. Tulosalueelle kirjattavaan työmarkkinatuen kuntaosuuteen tehtiin talousarviomuutos eli osoitettiin tukeen 0,14 milj. euron lisämääräraha. Tästä huolimatta työmarkkinatuen budjetti ylitettiin 0,02 milj. eurolla. Muutoin sekä toimintatuottojen ylitys sekä toimintakulujen ylitys kompensoivat toisiaan toimintakatetta tarkasteltaessa.

**TE- ja maahanmuutto-
palvelut**

<i>1000 €</i>	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot	320 721	499 950		499 950	744 685	244 735	149,0 %
Toimintakulut	-3 087 635	-2 647 705	-530 000	-3 177 705	-3 508 473	-330 768	110,4 %
Toimintakate	-2 766 914	-2 147 755	-530 000	-2 677 755	-2 763 788	-86 033	103,2 %

Tarkastuslautakunta**Tarkastustoimi****Tulosalueen toiminta-ajatus**

Tarkastuslautakunta vastaa lakisääteisenä toimielimenä kunnan talouden ja toiminnan

arvioinnista. Tulosalue sisältää määrärahan tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan toimintakuluihin.

Tarkastuslautakunta

<i>1000 €</i>	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	poikkeama	TOT %
Toimintatuotot							
Toimintakulut	-29 593	-30 970		-30 970	-26 903	4 067	86,9 %
Toimintakate	-29 593	-30 970		-30 970	-26 903	4 067	86,9 %

3.3.2 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Tilivelvollinen

Sivistyslautakunta ja hyvinvointilautakunta, sivistysjohtaja, opetuspäällikkö, varhaiskasvatuspäällikkö ja hyvinvointipäällikkö.

Palvelualueen toimielimet

Sivistyslautakunta ja Hyvinvointilautakunta

Palvelualueen tulosalueet

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset, Opetuspalvelut, Varhaiskasvatuspalvelut, Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut.

Palvelualueen palvelusuunnitelma

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella toimii kaksi lautakuntaa. Sivistyslautakunta ohjaa palvelutuotannossa varhaiskasvatuspalveluita, opetuspalveluita ja sivistyksen yhteisiä palveluita. Hyvinvointilautakunta ohjaa palvelutuotannossa elinikäisen oppimisen, nuoriso-, liikunta- ja hyvinvointipalveluita.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella edistetään tasa-arvoisesti kuntalaisten varhaiskasvatusta, opetusta, sivistystä, osaamista, vapaa-aikaa ja hyvinvointia. Palvelut on tuotettu asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja tehokkaasti turvallisissa toimintaympäristöissä.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut							
	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	Poikkeama
Toimintatuotot	4 800 593	4 432 903	-300 000	4 132 903	3 570 752	86,4 %	-562 151
Myyntituotot	1 577 947	1 649 900		1 649 900	1 290 341	78,2 %	-359 559
Maksutuotot	1 417 568	1 392 500	-300 000	1 092 500	1 112 324	101,8 %	19 824
Tuet ja avustukset	1 718 902	1 331 553		1 331 553	1 125 758	84,5 %	-205 795
Muut toimintatuotot	86 175	58 950		58 950	42 329	71,8 %	-16 621
Toimintakulut	-52 971 931	-53 969 998	-300 000	-54 269 998	-54 760 719	100,9 %	-490 721
Henkilöstökulut	-26 421 812	-27 224 620	-790 000	-28 014 620	-28 593 315	102,1 %	-578 695
Palvelujen ostot	-9 780 612	-9 908 888	490 000	-9 418 888	-9 541 462	101,3 %	-122 574
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-1 187 049	-1 055 300		-1 055 300	-1 053 372	99,8 %	1 928
Avustukset	-2 938 993	-2 735 500		-2 735 500	-2 634 918	96,3 %	100 582
Muut toimintakulut	-12 643 464	-13 045 690		-13 045 690	-12 937 652	99,2 %	108 038
Toimintakate	-48 171 338	-49 537 095	-600 000	-50 137 095	-51 189 967	102,1 %	-1 052 872
Vuosikate	-48 171 338	-49 537 095	-600 000	-50 137 095	-51 189 967	102,1 %	-1 052 872
Poistot ja arvonalentumiset	-558 881	-469 856		-469 856	-422 651	90,0 %	47 205
Suunnitelman mukaiset poistot	-558 881	-469 856		-469 856	-422 651	90,0 %	47 205
Tilikauden tulos	-48 730 220	-50 006 951	-600 000	-50 606 951	-51 612 618	102,0 %	-1 005 667
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-48 730 220	-50 006 951	-600 000	-50 606 951	-51 612 618	102,0 %	-1 005 667
Vyörytyserät	-2 752 227	-2 672 682		-2 672 682	-2 019 155	75,5 %	653 527
Vyörytystuotot					757 204		757 204
Vyörytyskulut	-2 752 227	-2 672 682		-2 672 682	-2 776 359	103,9 %	-103 677
Yli/alij. vyörytyser. jälkeen	-51 482 447	-52 679 634	-600 000	-53 279 634	-53 631 774	100,7 %	-352 140

Organisaatiomuutoksien vaikutukset

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella varhaiskasvatuksen palveluverkko muuttui, kun Koskenrannan päiväkoti Amanda avautui elokuussa 2023. Samalla suljettiin neljä pientä yksikköä keskustassa ja avoimen varhaiskasvatuksen toiminta keskitettiin entisen Onnilanrinteen päiväkodin tiloihin. Samassa yksikössä toimii myös Keusoten kanssa yhteinen kunnan perhekeskuksen kohtaamispaikka-toiminta.

Olennaiset tapahtumat tilikaudella

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tulosalueet saavuttivat pääosin vuoden 2023 toiminnalle asetetut tavoitteet. Valtuustotavoitteiden osalta HYTE-kerroin nousi 19,2 euroon asukasta kohden, kun tavoitteena oli 18 euroa asukasta kohden. Kaikkiin syrjäytymisen ehkäisyyn asetettuihin tavoitteisiin ei päästy. Varhaiskasvatuksen pätevän henkilöstön saatavuuden osalta ei saavutettu asetettua tavoitetta eikä myöskään kaikissa opetuspalveluiden kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvissä tavoitteissa päästy asetettuihin tavoitteisiin. Osa opetuspalveluiden tavoitteista oli yhteisiä valtuuston asettamien tavoitteiden kanssa ja siksi myöskään niitä ei saatu toteutettua kokonaisuudessaan.

Sivistyksen yhteiset -tulosalue käynnisti yhdessä teknisten palveluiden kanssa tilaselvityksen. Tilaselvityksessä keskityttiin sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen vapaa-aikapalveluiden tiloihin ja keskustan kouluihin. FCG:ltä tilattu selvitys valmistui loppukesästä 2023 ja selvityksessä ehdotettuja toimenpiteitä lähdettiin jatkojalostamaan kunnanhallituksen asettamassa ohjausryhmässä eteenpäin. Ohjausryhmän työn tukena on kunnanjohtajan asettama viranhaltijoista koostuva valmisteluryhmä.

Opetuspalveluissa keskityttiin vuonna 2023 kiusaamisen ja häirinnän vastaisen toimenpideohjelman toteutukseen ja päivitettiin koulujen

turvallisuuskansiota sähköiseen muotoon. Opetuspalveluissa tehtiin myös runsaasti opetussuunnitelmatyötä. Valtakunnallisia opetussuunnitelmaa muutoksia tuli useita, A2-kielen opetussuunnitelmaa tehtiin ja päivitettiin kuntakohtaisia opetussuunnitelman osuuksia. A2-kielen opetus aloitettiin Etelä-Mäntsälässä yhteistyössä Tuusulan kunnan kanssa ja pohjoisella oppilaaksiottoalueella Mäntsälän keskustassa. Sääksjärven koulun vanhimman osan rakennuksessa oli sisäilmaan liittyviä haasteita, joiden takia vanhan osan opetus siirrettiin syksyllä 2023 väistötiloihin ja vanhassa osassa toimintaa jatkettiin vain kovien käsitöiden luokassa.

Varhaiskasvatuspalveluissa toiminnallinen kehittäminen keskittyi lapsen tuen toteuttamiseen päiväkodeissa. Lakimuutos edellytti lapsen tuen arviointia ja hallinnollista päätöksentekoa tukitoimista. Varhaiskasvatuksessa käynnistettiin Porvoon seudun musiikkiopiston kanssa muskaritoiminta 3–4 -vuotiaille lapsille. Tämä toiminta ulottuu myös yksityisiin päiväkoteihin. Koskenrannan päiväkoti Amandan uudisrakennus valmistui kesällä 2023. Varhaiskasvatuksessa jatkui haastava tilanne pätevän henkilöstön saamisessa. Avoimia toimia ei ole saatu täytettyä pätevän henkilöstön osalta tavoitteen mukaisesti, jonka takia tulosalue ei päässyt asetettuun tavoitteeseen.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tulosalueella asetetut tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti. Hyvinvointityön panostukset nostivat vuoden 2023 HYTE-kerrointa 16,9 eurosta 19,2 euroon asukasta kohden. Hyvinvointisuunnitelma päivitettiin vuoden 2023 aikana ja hyvinvointilautakunta hyväksyi päivityksen marraskuussa 2023.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palveluissa käynnistyi kaksi uutta hanketta, joihin saatiin avustusta Aluehallintovirastolta. Kirjaston Unelmoidaan uudesta – hanke oli osallisuushanke, jossa kuntalaiset pääsivät mukaan uuden kirjastotilan tarpeiden määrittelyyn. Mäntsälä liikkuu 2025 -hanke käynnistyi ja hanke on monivuotinen.

Tavoitteena hankkeella on koskettaa laajasti kuntalaisia tulevien vuosien aikana. Hanke keskittyi aluksi varhaiskasvatusikäisiin lapsiin, lasten huoltajiin ja varhaiskasvatuksen henkilökuntaan tavoitteenaan pienten lasten liikkumisen lisääminen.

Elinikäisen oppimisen tulosalueella palauduttiin koronasta ja se mahdollisti monien uusien asioiden tekemisen. Liikuntapalvelut käynnistivät hyvinvointialueen kanssa liikuntaneuvonnan yhteistyön, nuorisopalvelut pitivät Hyökännummella kesäleiriä lapsille ja kansalaisopiston toiminta on palautumassa normaaliksi. Kirjaston Unelmoidaan Uudesta –hanke saatiin maaliin ja kirjastojärjestelmän vaihdos vietiin onnistuneesti läpi.

Arvio tulevasta kehityksestä

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen toiminnan pohja on kunnossa ja sen varaan voidaan rakentaa tulevaa toimintaa. Toiminnan tavoitteiden ja talouden yhteys Mäntsälän kunnan strategiaan on vahvistunut. Vuoden 2024 osalta vuoden 2023 tilinpäätös antaa realistisen pohjan sille, että asetetut tavoitteet ja talous toteutunevat odotetusti.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden palvelualueella merkittävimmät riskit kohdistuvat henkilöstöön. Vuoden 2023 aikana sijaisten, määräaikaisten ja vakinaisten työntekijöiden saatavuudessa oli haasteita. Samat haasteet ovat edelleen olemassa. Jos osaavaa henkilöstöä ei saada ja kuntatyö ei kiinnostu, riskinä ovat palvelutason heikentyminen ja henkilöstön työn raskuuden kasvu. Nämä riskit keskittyvät varhaiskasvatukseen ja joihinkin opetuksen tehtäviin.

Pienten lasten määrän väheneminen muodostaa palvelutuotantoon merkittävän epävarmuustekijän. Mäntsälän syntyvyys on ollut viime vuosina merkittävästi pienempää kuin aiemmin ja tämä heijastuu 2020-luvun lopulla lasten

palvelutarpeen kysyntään. Vaikutukset tulevat näkymään henkilöstötarpeessa ja tilojen käytössä.

Palvelualueen käyttämä kiinteistöt ovat pääsääntöisesti hyvässä kunnossa. Kiinteistöt muodostavat kuitenkin riskin toiminnalle sitä kautta, että 2020-luvun lopulla lasten ja nuorten määrän vähentyessä kiinteistöjen käyttöasteet uhkaavat pudota, jolloin niihin jää käyttämätöntä tilaa. Osassa kiinteistöjä on odotettavissa peruskorjauksia, jolloin on tärkeää pystyä kohdentamaan tulevat investoinnit oikeisiin kohteisiin ja suuntaamaan ne niin, että tilat ovat mitoitettu toiminnan tarpeiden mukaisesti.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä toimialalla

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella sisäistä valvontaa ja riskien seuranta tehdään osavuositarkastuksien rytmissä ja osana toimintaa jatkuvasti. Tavoitteena on kirjata jatkuvasti muistiin riskienhallintatoimenpiteet sekä olennaisimmat esille nousseet palvelualueen toimintaan ja talouteen kohdistuvat riskit. Kirjaamisessa käytetään taloushallinnon pohjalomaketta.

Palvelualueella päivitettiin hankeohjeet ja valtionosuusjärjestelmän tietojen keräämisen aikataulu ja vastuut. Palvelualueen valmiussuunnitelma valmistui kesällä 2023 ja se perustui kunnan valmiuden ja jatkuvuuden hallinnan suunnitelmaan. Varhaiskasvatus osallistui lääkehoitosuunnitelmaan päivitystyöhön Kuumakuntien ja Keusoten kanssa.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut kilpailuttivat tilaselvityksen ja se toteutettiin FCG:n toimesta vuoden 2023 aikana. Tulokset esiteltiin lautakunnissa ja kunnanvaltuustossa. Kunnanhallitus nimesi tilaselvityksen jatkotyöstöä varten ohjausryhmän. Tilaselvityksellä ohjataan tulevia palvelualueen investointitarpeita ja pyritään sopeuttamaan investoinnit palvelutarvetta vastaavaksi ja tunnistamaan investointien tärkeysjärjestys.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueella talouden seurannan ja ennusteeseen perustuen tehtiin kaksi muutosta vuoden 2023 talousarvioon osavuosikatsausten yhteydessä. Vuoden 2023 talousarviossa ei pystytty varautumaan henkilöstömenojen kasvuun, koska vuoden 2023 palkkaratkaisu oli ennakoitua kalliimpi kunnille. Tämän takia jouduttiin hakemaan lisämäärärahaa henkilöstömenoihin toisessa osavuosikatsauksessa. Kolmannessa osavuosikatsauksessa palvelualue teki sisäisillä siirroilla korjauksia talousarvioon, koska varhaiskasvatuksen tulot laskivat ja menot olivat suuremmat kuin oli ennakoitu. Talousarvion korjaukset toteutettiin palvelualueen sisäisillä siirroilla eikä niihin haettu lisämäärärahaa.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen tilinpäätöksen toimintakate oli -50,14 milj. euroa ja ylitti muutetun talousarvion 1,05 milj. eurolla. Toimintatulot alittuivat 0,56 milj. euroa ja toimintamenot ylittivät 0,49 milj. euroa. Toimintakate ylittyi ope- tuspalveluissa 0,77 milj. euroa, varhaiskasvatus- palveluissa 0,20 milj. euroa ja elinikäisen oppimi- sen ja hyvinvoinnin palveluissa 0,12 milj. Euroa. In- vestointien (irtain omaisuus) toteutuma oli yh- teensä 0,18 milj. euroa toteuman ollessa 78 %. Merkittävin investointikohde oli Koskenrannan päiväkotia Amandan ensikertainen kalustaminen 0,11 milj. euroa.

Merkittävimmät tekijät toimintatuottojen alituk- siin olivat asiakasmaksujen alennus varhaiskasva- tuksessa, kotikuntakorvaustulojen väheneminen opetuksessa ja hanketoiminnan tulojen vähenemi- nen. Toimintakulujen nousua selittävät palkkame- nojen ennakoitua suurempi kasvu ja lomapalkka- velan kirjaukset, jotka eivät sisällyneet palvelualueen vuoden 2023 talousarvioon.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset

Tulosalueen toiminta-ajatus

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteisten palveluiden keskeinen tehtävä on tuottaa koko palvelualueen

yhteisiä hallintopalveluja ja toimia sivistyslauta- kunnan ja hyvinvointilautakunnan tukena heidän työskentelyssään. Lisäksi palvelualueelle kuuluu lasten ja nuorten taiteen perusopetuksessa mu- siikkiopistopalveluiden osto ja ohjaus.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Sivistysjohtaja perehdytti huhti-kesäkuussa kun- nan palvelualueiden lautakunnat ja kunnanval- tuuston sekä palvelualueiden johtoryhmiä Unice- fin lapsiystävällinen kunta -malliin. Sivistysjohtaja vieraili vaikuttamistoimielimissä keväällä 2023 ja kertoi myös niille lapsiystävällisen kunta mallin valmistelutyöstä. Lapsibudjetoitiin perehdyttiin marraskuussa 2023, kun Heinolan kaupungin hy- vinvointipäällikkö Pirjo Hepo-Oja esitteli sivistys- ja hyvinvointipalveluiden ja talousosaston henki- löstölle Heinolassa tehtyä lapsibudjetoitua. Kun- nan henkilöstöä osallistui loppusyksystä UNICEF:in lapsivaikutusten arvioinnin koulutuksiin (2 kpl). Varhaiskasvatus toteutti ensimmäisen lapsivaiku- tusten arvioinnin vuoden 2023 aikana.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen strategisen ti- laselvityksen tekeminen käynnistyi huhtikuussa. Selvityksen ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa. Strategisen tilaselvityksen teki FCG, joka tutustui kiinteistötietoihin ja rakennusten kuntoon touko- kesäkuussa. Kesäkuussa ja elokuussa Mäntsälän kunnan aineiston ja tehtyjen kiinteistökierrosten jälkeen FCG laati raportin ja se valmistui elokuun loppuun mennessä eli tavoiteaikataulussa. Kun- nanvaltuustolle strateginen tilaselvitys esiteltiin il- takoulussa 25.9.2023. Kunnanhallitus asetti stra- tegisen tilaselvityksen jatkovalmistelua edistä- mään ohjausryhmän 9.10.2023.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen valtionosuuk- sien tietojen ilmoittaminen Opetushallitukselle ja Valtionkonttorille tehtiin huhti-toukokuussa. Vuo- den 2023 esi- ja perusopetuksen sekä toisen as- teen koulutuksen tilastointipäivä oli 20.9.2023. Tällöin ilmoitettiin oppilaitosten oppilas- ja opiske- lijämäärät, jotka ovat myös yksi

valtionosuuslaskennan peruste. Sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen vuoden 2024 talousarviovalmistelu aloitettiin keväällä ja tulosalueet työstivät yhdessä talousosaston kanssa talousarvion valmistelun raamilaskentaan liittyvät pohjatiedot kesäkuun loppuun mennessä. Hyvinvointilautakunta käsittelee 19.9.2023 oman toimintansa

talousarvioesityksen vuodelle 2024 ja sivistyslautakunta koko palvelualueen talousarvioesityksen 26.9.2023. Palvelualueen talousarvioesitystä korjattiin lokakuussa 2023 kolmannen osavuositiedon pohjalta, jotta vuoden 2024 talousarvio saatiin realistiselle pohjalle.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset							
	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	Poikkeama
Toimintakulut	-547 262	-450 140	20 000	-430 140	-443 213	103,0 %	-13 073
Toimintakate	-547 262	-450 140	20 000	-430 140	-443 213	103,0 %	-13 073

Opetuspalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Opetuspalvelut toteuttavat laadukasta perus- ja lukio-opetusta kasvun, hyvinvoinnin ja elinikäisen oppimisen kyvyn edistämiseksi. Oppimisen, opetuksen ja oppilaitosten toimintaa ohjaa jatkuvan kehittymisen tavoite.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi tehtiin toimenpiteitä sekä koulujen että tulosalueen tasolla. Jokainen koulu kirjasi Sivistyslautakunnan hyväksymiin lukuvuosisuunnitelmiin koulukohtaiset toimenpiteensä kuntastrategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Painopisteenä olivat toimenpideohjelman mukaiset toimenpiteet kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Jokainen koulu laati toimenpidesuunnitelman keväällä 2023 toteutetun KiVa-kyselyn tulosten perusteella. Kaikilla kouluilla toteutettiin esityksiä, joissa oppilaat ja oppilasryhmät toivat esiin ystävyden ja kaveruuden merkitystä. KiVa-koulutus toteutettiin koulujen KiVa-opettajille kahdessa osassa niin, että kaikilta kouluilta on osallistujia. Mapa-koulutukset toteutettiin suunnitelman mukaisesti. Koulujen oppilaskuntien hallitusten jäsenille järjestettiin koulutusta, jonka aiheena oli kiusaamisen vastainen toiminta. Kaikki opettajat saivat käyttöönsä työpuhelin. Tämän jälkeen otettiin käyttöön henkilöstön sähköinen turvallisuuskansio. Kouluilla tapahtuvan nuorisotyön nykytilaa arvioitiin ja

käynnistettiin suunnitelman laadinta toiminnan kehittämiseksi. Tulosalueen kehittämistiimien teemat lv. 2023–2024 ovat turvallisuus, digitalisaation edistäminen, hyvinvointi sekä kielet ja kulttuuri.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen paikallinen opetussuunnitelmaosuus päivitettiin.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma päivitettiin Opetushallituksen määräyksen 1.3.2023 mukaisesti. Muut paikallisen opetussuunnitelman muutokset koskivat oppilaiden poissaolojen ehkäisemistä sekä poissaolojen suunnitelmallista seuraamista ja niihin puuttumista, Riihenmäen koulun painotetun opetuksen (yrittäjyyskasvatus) opetussuunnitelmaosuutta sekä perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa.

A2-kielen opetus käynnistettiin 1.8.2023 lukien. Huoltajien ja oppilaiden tekemien valintojen perusteella Etelä-Mäntsälään muodostui Tuusulan kanssa toteutetun yhteistyön perusteella ryhmät saksan ja espanjan kielissä sekä Pohjois-Mäntsälän alueelle espanjan kielessä. Keskeisiä hanketoiminnan kohteita olivat sitouttava kouluyhteistyö, koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen, kerhotoiminta, ohjelmointiosaamisen kehittäminen, lukemisen vahvistaminen ja kielitietoinen opetus. Opetussuunnitelmien perusteita koskevien muutosten myötä kehittämistoimintaa toteutettiin

lisäksi yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuurin, oppimista ja hyvinvointia edistävän koulutyön järjestämisen (poissaolojen ehkäiseminen sekä niiden suunnitelmallinen seuraaminen ja niihin puuttuminen) sekä opiskeluhuollon osalta.

Sääksjärven koulun ylimmän koulurakennuksen tilojen käyttöä rajoitettiin niin, että rakennuksessa jatkui vain kovien materiaalien käsityön opetus. Yksi yleisopetuksen luokka siirtyi väistötilaan. Toisella vuosineljänneksellä korostui hallinnollinen työ, joka aiheutui pääosin valtakunnallisista opetussuunnitelmamuutoksista, laadituista palkkaratkaisuista, OVTES-palkkajärjestelmästä, hankehauista ja -raportoinnista ja Telia-muutoksesta sekä hyvinvointialueen verkostoyhteistyön valmistelusta mutta myös paikallisesta tehtävänkuvavalmistelusta.

Mäntsälän lukiossa aloitti uusi rehtori, aiemman jäädessä ansaitulle eläkkeelle. Sivistyslautakunta päivitti lukion paikallisen opetussuunnitelman kokouksessaan 23.5.2023.

Opetuspalveluiden toimintakate vuonna 2023 oli 31,8 milj. euroa ja alitti muutetun talousarvion

Opetuspalvelut	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	Poikkeama
Toimintatuotot	3 084 599	2 614 593		2 614 593	2 162 119	82,7 %	-452 474
Toimintakulut	-34 240 864	-33 817 458	160 000	-33 657 458	-33 976 499	100,9 %	-319 041
Toimintakate	-31 156 265	-31 202 865	160 000	-31 042 865	-31 814 380	102,5 %	-771 515

Varhaiskasvatuspalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Varhaiskasvatuspalvelut ja esiopetus toteuttavat lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta kokopäiväpedagogiikan muodossa. Lapsen kasvua ja kehitystä edistetään yhdessä huoltajien ja kasvuympäristön muiden toimijoiden kanssa.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Strategisia tavoitteita on edistetty edelleen tavoite kerrallaan. Henkilöstön työhyvinvointia on tuettu työnohjauksella koko vuoden eri ryhmissä

toimintakatteen osalta 0,77 milj. eurolla. Edelliseen vuoteen nähden toimintakate laski 0,66 milj. euroa. Toimintatulojen toteuma vuonna 2023 oli 2,16 milj. euroa. Tämä oli talousarviossa arvioitua 2,61 milj. euroa 0,45 milj. euroa pienempi. Suurimpina selittävinä tekijöinä myyntituotoissa kotikuntakorvausten toteuma alittui suunnitellusta 0,2 milj. euroa ja tukien ja avustusten arvio alittui 0,14 milj. Euroa. Kotikuntakorvaustulot laskivat arvioidusta, sillä kotikuntakorvaustulojen tarkastusajankohtana Mäntsälässä koulua käyviä muun kotikunnan omaavia oppilaita oli arvioitua vähemmän.

Toimintakulujen toteuma vuonna 2023 oli 33,98 milj. euroa ja ylitti muutetun talousarvion toimintakulujen osalta 0,32 milj. euroa. Suurimpina selittävinä tekijöinä on jaksotettujen palkkojen ja palkkioiden (ts. lomapalkkavelka) osuus 0,07 milj. euroa, asiakaspalveluiden ostot kotikuntakorvauksiin liittyen 0,08 milj. euroa sekä asiakaspalvelujen ostot 0,09 milj. euroa. Kotikuntakorvauksiin liittyvät asiakaspalvelujen ostot olivat arvioitua suuremmat, sillä kotikuntakorvausten tarkastusajankohtana Mäntsälän kotikunnan oppilaita oli muualla koulussa arvioitua enemmän.

tarpeiden mukaisesti ja syksyllä järjestettiin muutamassa päiväkodissa koko yksikön työnohjaus iltoja. Lasten ja henkilöstön digitaitojen kehittämiseksi alkoi pilotointi lähikoulutuksesta kahdessa päiväkodissa.

Varhaiskasvatuksessa on haastava tilanne pätevän henkilöstön saamiseksi, tämän vuoksi sitovaksi tavoitteeksi vuodelle 2023 asetettiin avoimien toimien täyttäminen 20 % verran. Avoimia toimia ei ole saatu täytettyä ja lisääntyneen henkilöstötarpeen vuoksi avointen toimien täyttämisprosentti

on negatiivinen. Syksyn rekrytoinnin osalta haasteena on ollut edelleen varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus. Järjestelyvaraeriä kohdennettiin kaikille eri ammattiryhmille, eritoten pk johtajille ja varhaiskasvatuksen opettajille.

Mäntsälän kunnan esiopetuksen opetussuunnitelman 2023 muutokset liittyvät opiskeluhooltoon, jota tarkennetaan Mäntsälän kunnan opiskeluhooltosuunnitelmassa. Mäntsälän varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitettiin alkusyksystä 2023. Yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa on laadittu asiakirjapohjat lääkehoitosuunnitelmille.

Varhaiskasvatuksen palveluseteliä valmisteltiin virkamiestyönä yhdessä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Palvelusteliin lapsivaikutusten arviointiin liittyen huoltajille tehtiin kysely.

Varhaiskasvatuksen lakimuutos lasten tuen taasoista astui voimaan 1.8.2022. Lain voimaantulon vaikutuksia on tärkeää arvioida kokonaisen toimintavuoden osalta. Hallintopäätöksiä on tehty vuoden 2023 aikana 86 ja avustajien tarve on kasvanut lasten tuen tarpeiden havaitsemisen myötä. Syksyille 2023 ei saatu toivottua hankerahoitusta, joten lisääntyvien avustajien palkkamenot kateaan varhaiskasvatuksen budjetista. Vuoden aikana hanketoiminta jatkui kahden hankkeen osalta ja kolmanteen hankkeeseen saatiin työntekijä toukokuussa. Hanketyöntekijä ja

hankeavustaja resurssia on kohdennettu pienennettyihin ryhmiin sekä muutamiin muihin ryhmiin. Syksyllä oli käynnissä enää kaksi hanketta.

Mäntsälän varhaiskasvatuksessa alkoi syksyllä yhteistyö Porvoon musiikkiopiston kanssa, jolta ostettiin muskaritoimintaa kaikille kunnallisten ja yksityisten päiväkotien 3–4 –vuotiaiden ryhmille.

Varhaiskasvatuspalveluiden tulosalueen toimintakate oli 15,8 milj. euroa jääden 0,1 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Toimintakulut 16,80 milj. euroa ylittivät talousarvion 0,06 milj. eurolla ja toimintatuotot alittivat muutetun talousarvion 0,08 milj. eurolla. Toimintatuotot laskivat yli 0,3 milj. euroa vuoden 2022 tilinpäätöksestä. Toimintamenoissa ylitykset olivat seurausta jaksotettujen palkkojen ja palkkioiden määrästä (ts. lomapalkkavelka) 0,34 milj. euroa. Palvelujen ostojen käyttö alittui muutettuun talousarvioon nähden 0,19 milj. euroa, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden käyttö alittui 0,02 milj. euroa, avustusten käyttö 0,09 milj. euroa ja muut toimintakulut 0,08 milj. euroa.

Avustusten käytön osalta lasten kotihoidon tuen ja kuntalisän määrä talousarviossa arvioidusta 1,2 milj. eurosta alittui noin 0,11 milj. euroa (toteuman vuonna 2023 ollessa 1,08 milj. euroa) kun taas vastaavasti yksityisen hoidon tuki ja kuntalisän määrä talousarviossa arvioidusta 1,44 milj. eurosta ylittyi 0,03 milj. euroa (toteuman ollessa 1,47 milj. euroa).

Varhaiskasvatuspalvelut	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	Poikkeama
Toimintatuotot	1 274 215	1 335 210	-300 000	1 035 210	951 942	92,0 %	-83 268
Toimintakulut	-15 008 504	-16 091 211	-650 000	-16 741 211	-16 801 761	100,4 %	-60 550
Toimintakate	-13 734 289	-14 756 001	-950 000	-15 706 001	-15 849 819	100,9 %	-143 818

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelualue edistää ja ylläpitää kuntalaisten hyvinvointia ja

terveyttä järjestämällä matalankynnyksen opisto-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalveluita.

Monipuoliset hyvinvointia edistävät palvelut toteutetaan asiakaslähtöisesti vastaamaan kuntalaisten parhaan arjen tarpeita. Laadukkaat hyvinvointia edistävät palvelut ovat kunnan vetovoimatekijä.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Strategiset tavoitteet ovat toteutuneet lähes suunnitellusti. Kouluilla tapahtuvan nuorisotyön kehittäminen linkitettiin osaksi opetuspalveluiden kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaista työtä, kevään aikana määritellään painopisteet vuodelle 2024. Valtuuston nähden sitova HYTE-kerroin tavoite saavutettiin erinomaisesti HYTE-kertoimen ollessa 19,2 €/as. Hyvinvointisuunnitelma 2023–2024 hyväksyttiin hyvinvointilautakunnassa marraskuussa 2023. Hyvinvointisuunnitelman neljä päätavoitetta kaikenikäisten liikkumisen lisääminen, digiosaamisen vahvistaminen, syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen sekä turvallisuuden lisääminen ovat ajankohtaisia ja niiden tavoitteiden suuntaisesti edetään. Suunnitelmassa päivitettiin toimenpiteet ja mittarit mahdollisimman konkreettiseksi ja huomioidaan myös HYTE-kertoimen edellyttämät mittarit. Hyvinvointisuunnitelman päivitykseen on osallistunut kaikkien toimialojen päälliköt yhdessä hyvinvointipalvelujen kanssa.

Hyvinvointipalvelut koordinoivat puistoruokailun, joka toteutettiin Myllymäen koulun pihalla kesäkuun alusta juhannukseen asti. Hyökännummen koululla pidettiin kesäkuussa kaksi viikkoa lasten päiväleiriä yhdessä Hyökännummen koulun vanhempainyhdistyksen kanssa. Kunnan nuoriso-ohjaaja ja nuoriso-ohjaajaopiskelija toimivat leirin vetäjinä. Tästä toiminnasta työntekijä resurssien lisäksi tuli pieni maksu koulun siivouskustannuksista.

Etsivässä nuorisotyössä saatiin perustoiminnot hoidettua, vaikka toinen etsivä nuorisotyöntekijä oli toimivapaalla viisi kuukautta. Hänen tilalleen ei saatu palkattua sijaista kahdesta hakuyrityksestä

huolimatta. Starttivalmennukset toinen koordinoiva ohjaaja siirtyi toisen työnantajan palvelukseen huhtikuun puolivälissä. Hänen tilallensa saatiin palkattua nopeasti uusi koordinoiva ohjaaja. Myös Liikkuva Mäntsälä 2025 hankekoordinaattori vaihtui kesken hankekauden. Senioriohjaaja aloitti syyskuussa.

Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on parantunut liikuntapalveluiden osalta. Vuoden aikana 2023 aikana on saatu luonnosteltua hyvinvointialueen kanssa yhteinen Elintapa- ja liikkumissuunnitelma. Liikunnanohjaajat ovat saaneet työtilaa terveysasemalta elintapa- ja liikkumisneuvontaa varten, mikä on osaltaan tiivistänyt yhteistyötä vastaanotopalveluiden kanssa. Nuorisotalolla otettiin käyttöön NuoDo -tilastointiohjelma.

Kansalaisopiston kohdalla toiminta noudatti laadittua kurssiohjelmaa. Eri mittaisia kursseja toteutui 380, joista maahanmuuttajille suunnattuna kolme kurssia. Kansalaisopiston rehtori jäi eläkkeelle elokuun alussa ja uusi rehtori aloitti samana päivänä. Toinen opistos sihteeri on jäämässä eläkkeelle ja hänen seuraajansa aloitti marraskuussa. Netto-opiskelijoiden määrä vuoteen 2022 verrattuna kasvoi vajaalla 200 henkilöllä. Kulunut vuosi oli ensimmäinen moneen vuoteen, jolloin ei ollut koronarajoituksia ja erilaiset tapahtumat on pystytty järjestämään normaalisti, mm. runsaasti erilaisia musiikkitapahtumia, ILONA-kevätnäyttely kaikissa kolmessa kunnassa (Mäntsälä, Pornainen ja Pukkila), osa kursseista osallistui Ystävänpäivä viikolla tuo ystävä tutustumaan kurssille ja vanhustenviikolla yhdessä senioriohjaajan kanssa oli järjestetty "Miksi käyttäisin digiä"? - luento. Jumpamaraton järjestettiin kahden vuoden tauon jälkeen ja syksyllä järjestettiin muutamia lyhytkursseja, joilla kurssilaiset pääsivät tutustumaan uusiin liikuntalajeihin. Käsitöissä muutaman vuoden tauon jälkeen alkoi kansallispukujen kunnostuskurssi ja kaksi kansallispukuihin liittyvää luentoa. Syksyn nukkekurssin toteutettiin yhteistyössä Mäntsälän seurakunnan kanssa.

Keväällä 2023 kansalaisopisto otti käyttöönsä uuden verkkokaupan kursseille ilmoittautumiseen. Syksyllä otettiin käyttöön Peda.netin opetuskäytön tuntiopettajien Intraksi. Syksystä 2023 uudistettiin palautekyselyt, jotka lähetettiin kaikille kurssilaisille. Yhteistyössä muiden kansalaisopistojen kanssa Mäntsälän kansalaisopisto oli mukana kolmessa LaKe -hankkeessa, joista yksi päättyi keväällä 2023. Hankkeiden tarkoituksena on kehittää kansalaisopistojen henkilöstön osaamista.

Kurssimaksutuotot ylittyivät talousarvioon nähden. Loppuvuonna 2023 kurssimaksuja, jotka kohdistuivat alkavalle lukukaudelle, jaksotettiin vuodelle 2024. Jaksotuksen myötä kurssimaksutuotot jäivät ennakoitu pienemmäksi. Kurssimaksujen toteutuma oli kuitenkin 97,7 % (18.1.2024 tuloslaskelman mukaan).

Kirjaston toimintaa rytmitti ja ohjasi syyskuussa toteutunut kirjastojärjestelmän vaihdos, jonka kustannukset näkyvät ICT- ja asiantuntijapalvelujen kulujen ylityksinä, koska ICT-palveluihin tehtiin talousarviomuutoksen myötä vähennys loppuvuonna. Kirjasto oli järjestelmävaihdoksen vuoksi suljettuna 12 päivää. Sulkupäiviä syntyi myös kiinteistöhuollon ja tietohallinnon edellyttämistä syistä yhteensä 10 päivää. Kirjaston omatoimiaaikoja jouduttiin järjestyshäiriöiden vuoksi

supistamaan alkuvuodesta ja vartiointia lisättiin, mikä näkyy vartiointiin varattujen kustannusten ylittymisenä. Myös palveluaikoja muutettiin hie-man järjestelmävaihdoksen valmistelutyön vuoksi huhti-syyskuun välisellä ajalla. Unelmoidaan uudesta -hanke toteutettiin hankesuunnitelman mukaan ja tulokset esiteltiin 20.3.23 kunnanvaltuustolle.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelualueen henkilöstömenot ylittyivät tulosalueella 0,06 milj. eurolla. Tämä johtuu suurimmilta osin jaksotettujen palkkojen ja palkkioiden osuudesta (ns. lomapalkkavelka), 0,05 milj. euroa. Palvelujen ostot ylittyivät 0,04 milj. eurolla. Lisäksi hankkeista saadut tulot olivat ennakoitua pienemmät. Hankkeista saatiin tuloja 0,03 milj. euroa arvioitua vähemmän. Koko tulosalueen toimintakate oli -0,12 milj. euroa.

Selittäväenä tekijänä toimintatuottojen laskulle on se, että kaikista vuonna 2023 toteutuneiden hankkeiden kustannuksista ei ole voitu tulouttaa vastaavaa osuutta toimintatuottoihin hankkeen loppuraportoinnin lisäselvitysten vuoksi. Tämän vaikutus vuoden 2023 tilinpäätökseen on noin -0,06 milj. euroa.

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut							
	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	Poikkeama
Toimintatuotot	441 778	483 100		483 100	456 692	94,5 %	-26 408
Toimintakulut	-3 175 302	-3 611 189	170 000	-3 441 189	-3 539 246	102,8 %	-98 057
Toimintakate	-2 733 524	-3 128 089		-2 958 089	-3 082 554	104,2 %	-124 465

Neuvostot

Lapsi- ja perheasiainneuvosto kokoontui vuoden 2023 aikana kuusi kertaa. Neuvosto antoi hyvinvointilautakunnalle lausuntoja Suomen harrastamisen mallin toteuttamisesta, puistoruokailusta ja lasten ilkeväen lisääntymisestä sekä sivistyslautakunnalle lausunnon lasten nettikiusaamiseen liittyen. Neuvosto antoi yhdessä muiden neuvostojen kanssa lausunnon esteettömästä kulkemisesta kunnassa.

Ikäihmisten neuvosto kokoontui vuoden 2023 aikana kuusi kertaa. Ikäihmisten neuvoston järjestämä Vanhustenviikon pääjuhla oli Mäntsälän kunnantalon valtuustosalissa. Vanhustenviikolla järjestettiin "Miksi ja miten käyttäisin digiä?"-webinaarin ja yhteiskävely jokirannassa ikäihmisille ja lapsille.

Vammaisneuvosto kokoontui vuoden 2023 aikana kuusi kertaa. Vammaisneuvoston kautta kunnan

käsittelyyn tuli Autoliiton invapysäköinti mobiiliapplikaatio, johon Mäntsälä liittyi syksyllä mukaan. Vuoden aikana vammaisneuvosto edusti myös erilaisissa Mäntsälässä järjestetyissä tapahtumissa.

Syksyllä vammais- ja ikäihmisten neuvostot testasivat kunnan uudistettuja verkkosivuja yhdessä ja antoivat yhteispalautteen testauksesta kunnan hallintopalveluille. Neuvostot antoivat vuoden aikana kolme lausuntoa, joista kaksi toteutettiin yhteislausuntoina ja yksi kunnan kaikkien vaikuttamistoimielinten yhteislausuntona.

Mäntsälän nuorisovaltuustolla oli vuonna 2023 10 kokousta. Nuorisovaltuuston päätavoite oli tehdä nuorisovaltuustoa tutuksi nuorille sekä päättäjille. Nuorille annettiin tietoa kouluvierailuilla ja yleiskokouksessa. Päättäjille järjestettiin kuulemistilaisuus. Nuorisovaltuusto teki kaksi aloitetta (Häiriötön opiskelutila ja Aamupala yläkouluille ja lukioon) kunnanvaltuustolle sekä ottivat kantaa vesiliikuntakeskus-hankkeeseen. Näkyvyyttä nuorisovaltuusto lisäsi jakamalla stipendit yhdelle Hepolan, Riihenmäen ja Ehnroosin 9. luokkalaisille, jotka tekivät parhaimman loppukirin opiskelujen suhteen.

3.3.3 Tekninen ja elinvoimapalvelut

Tilivelvollinen

Tekninen ja elinvoimalautakunta, tekninen johtaja, kuntakehitysjohtaja, toimitilapäällikkö, kuntatekniikan päällikkö, palvelupäällikkö

Palvelualueen toimielin

Tekninen ja elinvoimalautakunta

Palvelualueen tulosalueet

Tekninen ja elinvoimapalvelut yhteiset, Toimitilapalvelut, Ateria- ja puhtauspalvelut, Kuntatekniikka, Maankäyttö, asuminen ja liikenne

Palvelualueen palvelusuunnitelma

Tekninen ja elinvoimapalvelut palvelualueen toiminta-ajatuksena on tuottaa toimivat ja tarkoituksenmukaiset yhdyskunta-, tekniset- ja kuntakehityspalvelut kuntalaisille huomioiden talous, turvallisuus ja ympäristö. Vahvistamme asiakas-

lähtöisyyttä ja kuntalaisten hyvinvointia edistämällä ja tukemalla asukkaiden osallistamista.

Tekninen ja elinvoimapalvelut

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	24 334 362	23 520 487	-150 000	23 370 487	23 029 702	98,5 %	-340 785
Myyntituotot	4 584 162	3 645 292	-117 000	3 528 292	3 310 317	93,8 %	-217 975
Maksutuotot	766 744	601 500	-33 000	568 500	427 085	75,1 %	-141 415
Tuet ja avustukset	48 884	33 000		33 000	4 380	13,3 %	-28 620
Muut toimintatuotot	18 934 572	19 240 695		19 240 695	19 287 920	100,2 %	47 225
Valmistus omaan käyttöön	4 553	0		0	74 679		74 679
Toimintakulut	-18 535 154	-18 672 167	-530 000	-19 202 167	-18 960 998	98,7 %	241 169
Henkilöstökulut	-5 741 649	-6 072 517	-62 762	-6 135 279	-5 986 123	97,6 %	149 156
Palvelujen ostot	-5 522 387	-4 953 621	-187 238	-5 140 859	-5 699 001	110,9 %	-558 142
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 496 375	-4 855 791	-40 000	-4 895 791	-4 109 937	83,9 %	785 854
Avustukset	-158 462	-163 000		-163 000	-160 638	98,6 %	2 362
Muut toimintakulut	-2 616 281	-2 627 238	-240 000	-2 867 238	-3 005 299	104,8 %	-138 061
Toimintakate	5 803 761	4 848 320	-680 000	4 168 320	4 143 383	99,4 %	-24 937
Vuosikate	5 803 761	4 848 320		4 168 320	4 143 383	99,4 %	-24 937
Poistot ja arvonalentumiset	-6 793 308	-8 529 064		-8 529 064	-7 812 752	91,6 %	716 312
Poistot ja arvonal.	-6 793 308	-8 529 064		-8 529 064	-7 812 752	91,6 %	716 312
Tilikauden tulos	-989 547	-3 680 744		-4 360 744	-3 669 369	84,1 %	691 375
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-989 547	-3 680 744		-4 360 744	-3 669 369	84,1 %	691 375
Vyörytyserät	-1 860 539	-1 669 876		-1 669 876	-1 060 971	63,5 %	608 905
Vyörytystuotot				0	4 120 380		4 120 380
Vyörytyskulut	-1 860 539	-1 669 876		-1 669 876	-5 181 351		-3 511 475
Kustannuslaskennalliset erät	-5 981 630	-5 956 047		-5 956 047	0		5 956 047
Yli/alij. vyörytyser. jälkeen	-8 831 716	-11 306 667		-11 986 667	-4 730 340		7 256 327

Olellaiset tapahtumat tilikaudella

Ukrainan sota on vaikuttanut osaltaan myös teknisen ja elinvoimapalvelualueen toimintaan. Yleinen kustannustaso on paikoin noussut ja aiheuttanut menojen yllättävää lisäystä. Suomen taloudellisen tilanteen heikentyminen on myös vaikuttanut kunnan elinvoimaan ja kehittymiseen. Vuonna 2023 tämä näkyi tonttikysynnässä sekä rakennuslupien määrien vähentymisenä.

Valtakunnallinen hyvinvointialueiden uudistus toteutui vuonna 2023 ja sen vaikutukset näkyivät erityisesti toimitilapalveluissa sekä ateria- ja puhtauspalveluissa.

Uusien yritystonttialueiden kaavoitusedellytysten sekä liikenteellisten selvitysten valmistelua on viety eteenpäin vuoden 2023 aikana. Kapuliin valmistui Tokmannin uusi logistiikkakeskus ja Kapulista vuokrattiin tontti myös Kerava Garden Oy:lle kasvihuonerakennuksen rakennuspaikaksi.

Kunnan asuinalueista tontteja on luovutettu eniten Lempivaaran II-vaiheen alueelta ja muutoin Taruman, Rauhanmäen sekä Linjatiensivun alueilta. Asuintontteja myytiin 2 kpl ja vuokrattiin 9 kpl, joista kaikki olivat omakotirakentamiseen. Yritystoimintaan tontteja/alueita myytiin 1 kpl ja vuokrattiin 3 kpl. Maanostoa tehtiin 92,8 ha, josta raakamaata 90,2 ha. Raakamaan ostot toteutuvat kahdella keskeisellä isolla kaupalla, Karjalaistentien sekä Jurvalantien ympäristöissä. Yhteensä maanhankintaan käytettiin rahaa noin 2,95 miljoonaa euroa.

Henkilöstön osalta on vaihtuvuutta saatu vähennettyä ja olemme onnistuneet rekrytoinneissa. Osaan tehtävissä on kuitenkin edelleen haastavaa löytää henkilöstöä.

Arvio tulevasta kehityksestä

Palvelualueella on päivitetty valmiussuunnitelma ja sen mukaisesti on varauduttu erilaisiin häiriötilanteisiin sekä kohdistettu investointeja tarvittaviin kohteisiin.

Suomen talouskehityksen ennustetaan parantuvan vuonna 2024, mutta kehitys pysyy maltillisena. Uusien asuinrakennushankkeiden aloituksia vuonna 2024 on tonttivarauksen sekä vireillä olevien lupahakemusten perusteella vähäisesti. Yritystoimintaan liittyviä tonttikyselyitä on ollut aktiivisesti loppuvuodesta 2023 ja osan näiden ennustetaan käynnistyvän vuoden 2024 aikana.

Uusia, merkittäviä talonrakennushankkeita ei käynnistettäne vuoden 2024 aikana. Infrarakentamiskohteita on merkittävä määrä vuonna 2024 ja hankkeita on yhdistelty isommiksi urakoiksi tehokkuuden ja hallinnon helpottamiseksi.

Maanhankintaan panostetaan valtuuston tavoitteiden mukaisesti. Kaavoitusta viedään eteenpäin kaavoitusohjelman mukaisesti. Kaavoitusohjelmasta merkittävänä nostoina mainitaan Kapuli 5 – alueen kaavoitus sekä Poikkien alueen kaavoituksen käynnistäminen. Tavoitteena on koko kunnan strategisen yleiskaavan eteenpäin vieminen ja uusien alueiden kaavoitusedellytysten edistäminen.

Joukkoliikenteen osalta tulee varmistaa palvelutarjonta. Liikennepalveluselvitys laaditaan alkuvuoden 2024 aikana tukemaan tulevaa kuljetuspalveluiden kilpailutusta.

Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025. Tällä on merkittävä vaikutus rakennuslupaprosesseihin ja kaavoitukseen. Lisäksi rakennusjärjestys sekä hallinto- ja toimintasääntö tulee uudistaa näitä vastaavaksi. Lakimuutokset edellyttävät myös henkilöstön koulutusta.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Merkittävimpiä havaittuja riskejä ja epävarmuustekijöitä ovat korjausvelan hallinta sekä riittävä henkilöstömäärä suhteessa palvelutehtäviin sekä Ukrainan sodan vaikutukset palveluiden ja tuotteiden hintoihin sekä saatavuuteen. Lisäksi Suomen talouskehityksen vuoksi on varauduttava kunnassa tapahtuvan rakentamisen hidastumiseen ja sen vaikutuksiin.

Palvelualueen investointitarve perustuu pitkälti korjausvelan hallintaan sekä toisaalta koulujen ja yleisten rakennusten ja kunnallistekniikan uusinvestointeihin. Lapsimäärän väheneminen on merkittävässä roolissa tulevaisuuden tilatarpeessa.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä toimialalla

Palvelualueella ei ole havaittu merkittäviä puutteita sisäisessä valvonnassa tai siihen liittyvissä toimintaprosesseissa.

Riskit käydään teknisen johtoryhmätasolla läpi vuosittain, havaitut riskit käsitellään ja niiden perusteella ryhdytään tarvittaviin prosessimuutoksiin.

Omaisuuksien vakuuttaminen on hoidettu annettujen ohjeiden mukaisesti ja erilaisia toimintaohjeita päivitetään tarpeen mukaan pitkin vuotta.

Tekninen ja elinvoimapalvelujen yhteiset

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalue tuottaa teknisen ja elinvoimalautakunnan tarvitsemat palvelut hankkeiden valmistuksessa ja toimeenpanossa. Tulosalue huolehtii päätösvalmistelusta ja niiden toimeenpanosta ja tiedottamisesta, suunnittelu- ja rakennuttamispalveluista, sisäisen valvonnan tehtävistä, hallinto- ja toimistopalveluista, asiakaspalveluista ja arkistoinnista. Painopisteenä on kehittää ja luoda koko palvelualueen yhteisiä prosesseja.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Teknisen ja elinvoimapalveluiden yhteisten osalle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet asetettujen tavoitearvojen mukaisesti, lukuun ottamatta rakennushankkeiden energiatehokkuutta

koskevaa tavoitetta, jota ei voitu toteuttaa, koska kyseisiä hankkeita ei ollut suunnittelussa vuonna 2023. Tulosalueen määrärahoista 9,6 % on jäänyt toteutumatta tulosalueella yhden henkilön eläköidyttyä ja korvaavan rekrytoinnin siirtyessä vuodelle 2024

Tekninen ja elinvoimapalvelujen yhteiset

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot							
Toimintakulut	-840 799	-843 637		-843 637	-762 809	90,4 %	80 828
Toimintakate	-840 799	-843 637	0	-843 637	-762 809	90,4 %	80 828

Toimitilapalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Toimitilapalvelut -tulosalue tuottaa, ylläpitää ja vuokraa kunnan eri hallintokuntien käyttöön tarkoitukseen sopivia tiloja, sekä huolehtii kiinteistöjen hoidosta ja kunnossapidosta.

aikana talousarvioon tehtiin määrärahalisäyksiä toimintakuluihin yht. 0,30 milj. euroa, tästä huolimatta muutettu talousarvio ylitettiin. Toimintakulujen ylitykset johtuivat pääosin Ehnroosin koulun leasingvuokrien kasvusta sekä välillisistä veroista.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Toimitilapalvelujen toimintakate jäi alle muutetun talousarvion toteuman ollessa 96,2 %. Toimintatuotot alittuivat 0,10 milj. eurolla toteutuman ollessa 99,4 %.

Henkilöstön osalta on tapahtunut muutoksia yhden maalarin ja vahtimestarin eläköidyttyä. Uusien henkilöiden rekrytointi käynnistyi loppuvuodesta. Vuoden aikana työllistimme vihertöihin sekä kiinteistöhuollon aputehtäviin yhden henkilön seitsemän kuukauden jaksolle sekä palkkasimme neljä nuorta kesätyöntekijöiksi kuukauden mittaisiin jaksoihin.

Toimitilapalveluiden toimintakulut ylittyivät 0,32 milj. eurolla toteuman ollessa 104,0 %. Tilikauden

Toimitilapalvelut

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	16 905 919	17 235 900		17 235 900	17 131 702	99,4 %	-104 198
Valmistus omaan käyttöön					72 538		
Toimintakulut	-7 601 803	-7 660 223	-300 000	-7 960 223	-8 281 970	104,0 %	-321 747
Toimintakate	9 304 116	9 575 677		9 275 677	8 922 270	96,2 %	-353 408
Poistot ja arvonal.	-4 155 527	-4 964 368		-4 964 368	-4 524 321	91,1 %	440 047
Tilikauden tulos	5 148 589	4 611 309	0	4 311 309	4 397 949	102,0 %	86 640

Ateria- ja puhtauspalvelut

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalueen palveluajatus on itsenäisesti tuottaa ja kehittää laadukkaasti kunnan ateria- ja

puhtauspalveluja. Kaikki tulosalueen palvelut tuotetaan kunnan omana työnä.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Ateria- ja puhtauspalvelujen toimintakate oli 0,05 milj. euroa eli toteutui lähes talousarvion mukaisesti. Tulosalueen toimintatuotot alittuivat 0,28 milj. eurolla toteuman ollessa 94,2 %. Vastaavasti toimintakulut alittuivat 0,33 milj. eurolla toteuman ollessa 93,1 %. Ateria- ja puhtauspalvelujen tuottaminen kunnan omana toimintana on osoittautunut sekä toiminnallisesti, että taloudellisesti kannattavaksi ratkaisuksi.

Ateria- ja puhtauspalvelujen henkilötyövuosimäärä on laskenut suunnitellusti kahdella edellisestä vuodesta, palvelualueen sisällä tapahtuneista muutoksista huolimatta. Elokuussa 2023 Koskenrannan päiväkotia Amandan aloitukseen liittyvät henkilöstömuutokset hoidettiin sisäisillä järjestelyillä ilman uusia rekrytointeja.

Raaka-aineiden ja tarvikkeiden saatavuuteen liittyvät haasteet jatkuivat koko vuoden 2023 ajan. Tarvikkeiden ja raaka-aineiden kohdalla saatiin aikaan säästöä, puhtauspuolen kohonneet leasingmaksut puolestaan ylittyivät hieman

talousarvioon nähden. Ateria- ja puhtauspalvelujen kokonaisuus on kuitenkin tasapainossa talousarvioon nähden ja henkilöstöä käytetään joustavasti esim. yhdistelmätyössä.

Henkilöstön perehdytystä sekä työtehtävien kiertämistä lisäämällä varmistettiin työntekijöiden monipuolinen osaaminen, sekä mahdollisuus työskennellä oman palvelualueen sisällä myös toisissa kohteissa. Toimenpide vahvisti omaa sisäistä sijaisjärjestelyä, ja henkilöstöä voidaan käyttää joustavasti yhdistelmätyössä sekä ateria- ja puhtauspalvelutehtävissä.

Henkilöstövuokrauksen puitesopimuksen myötä on mahdollisuus myös vuokrata työntekijä lyhyisiin ja äkillisiin sijaisuuksiin.

Sisäinen ateriapalvelujen hinnoittelu tehdään ajantasaisesti toteutuneilla suoriteluvuilla aikaisemman keskiarvon sijaan. Säästö näkyy positiivisena ja tarkentuneena tuloksena myös muiden palvelualueiden ateriakustannusten toteutumassa ja seurannassa. Prosessin kehittäminen jatkuu vuoden 2024 aikana.

Ateria- ja puhtauspalvelut

1000 €

	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	5 336 756	4 796 687		4 796 687	4 516 495	94,2 %	-280 192
Toimintakulut	-4 648 317	-4 796 687		-4 796 687	-4 463 800	93,1 %	332 887
Toimintakate	688 439	0		0	52 695		52 695

Ateria- ja puhtauspalvelut

Kuntatekniikka

Tulosalueen toiminta-ajatus

Kuntatekniikan palveluajatus on ylläpitää ja rakentaa turvallisia liikenneväyliä, liikuntapaikkoja sekä puisto- ja leikkialueita ja vastata talous- ja puistometsien hoidosta.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Kuntatekniikan toimintakate oli lähellä muutettua talousarviota toteutuman ollessa 97,7 %. Toimintatuotot toteutuivat lähes muutetun talousarvion mukaan toteutuman ollessa 102,0 %.

Talousarviomuutos toimintatuottoihin johtui metsän myyntituottojen 0,15 milj. euron pienemmästä kertymästä. Toimintakulut alittuivat 0,07 milj. eurolla toteuman ollessa 98,0 %. Tilikauden aikana talousarvioon tehtiin määrärahalisäyksiä toimintakuluihin 0,23 milj. eurolla.

Luminen ja normaalia pidempi talvi 2022 - 2023 nosti useiden osa-alueiden kustannuksia ja ostopalveluja hankittiin tavanomaista enemmän katu- ja talvikunnossapitoon. Myös oman

palvelutuotannon kustannukset kasvoivat polttoaineiden, palkka- ja kalustokustannusten osalta. Toimintakuluja nostivat lisäksi alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalveluiden, asiantuntijapalveluiden, jätehuoltomaksujen sekä kalustokustannusten kasvu.

Tulosalueella lisättiin hankeviestintää, erityisesti panostettiin vuoden 2023 aikana toteutettujen investointihankkeiden tiedotukseen kunnan

sähköisissä kanavissa. Tulosalueen henkilöstössä oli useita muutoksia. Kuntatekniikan päällikkö aloitti virassaan toukokuussa, katujen kunnossapidossa aloitti elokuussa kunnossapitotyöntekijä ja rekrytointiprosessi projekti-insinöörin toimen täyttämiseksi oli käynnissä lähes koko vuoden. Henkilöiden vaihtuvuudesta johtuen tulosalueen toiminnan kehitystyötä ja organisointia on tarpeen jatkaa tulevaisuudessa.

Kuntatekniikka

1000 €	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	653 893	369 900	-150 000	219 900	224 343	102,0 %	4 443
Valmistus omaan käyttöön		0		0			
Toimintakulut	-3 462 533	-3 254 743	-230 000	-3 484 743	-3 415 663	98,0 %	69 080
Toimintakate	-2 808 640	-2 884 843	-380 000	-3 264 843	-3 189 178	97,7 %	75 766

Kuntakehityspalvelut

Maankäyttö, asuminen ja liikenne

Tulosalueen toiminta-ajatus

Tulosalue vastaa rakennustoiminnan ja rakennetun ympäristön viranomaisohjauksesta ja -valvonnasta. Lisäksi tulosalue vastaa kuntakehityksestä ja ”kaupunkikuvasta”, yleis- ja asemakaavojen laatimisesta, kartasto- ja kiinteistötekniisten ja maapoliittisten asioiden valmistelusta sekä yhdyskuntarakenteen kehittamisestä.

Kaavoituksen ja rakennusvalvonnan tavoitteena on turvallisen, terveellisen, hyvän ja toimivan elinympäristön aikaansaaminen. Tulosalue vastaa myös MAL tulosalueelle kuuluvista kunnan joukkoliikennetehtävistä ja antaa joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena lausunnot ja päätökset. Tulosalueella on lisäksi MAL-tulosalueelle kuuluva kuntakonsernin asuntoasioiden suunnittelu, koordinointi ja kehittäminen sekä näihin liittyvät viranomaistehtävät. Lisäksi seurataan Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen toiminnan ja tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteiden ja talouden toteutuminen

Kuntakehityksen toimintakate alittui 0,12 milj. eurolla toteuman ollessa 88,1 %. Toimintatulot ylittivät 0,04 milj. eurolla toteuman ollessa 103,5 %. Toimintakulut alittuivat 0,08 milj. eurolla toteuman ollessa 96,2 %.

Tulojen osalta kokonaisuudessa tulot ylittivät talousarvion. Rakennusvalvonnan lupamaksutulot jäivät talousarviosta 0,14 milj. euroa toteuman ollessa 0,17 milj. euroa. Myös kiinteistö- ja mittaus-toimen tuotot jäivät tonttikysynnästä johtuen toteumaltaan 40,4 %:iin. Sen sijaan maanvuokratulot ylittivät reilusti talousarvion toteuman ollessa 0,97 milj. euroa, josta ylitystä oli 0,22 milj. euroa. Vuoden 2023 osalta maanvuokriin tehty elinkustannusindeksin mukainen korjaus lisäsi tuloja kuten myös uudet tehdyt maanvuokrasopimukset. Palvelujen ostojen osalta toteuma oli 100,2 %. Ylitystä oli joukkoliikenteen kuluissa lisääntyneiden maksuosuuksien sekä indeksimuutosten vuoksi noin 0,10 milj. euroa. Säästöjä saatiin muissa kuluissa niin, että palvelujen ostot pysyivät talousarviossa.

Henkilöstön osalta yleiskaavainsinöörin tehtäväkuvaus muutettiin kaavoituspäällikön tehtäväksi. Kaavoituspäällikkö vastaa kaavatiimistä kokonaisuudessaan sisältäen yleis- ja asemakaavoituksen. Lisäksi joulukuussa avattiin rekrytointi arkkitehdin tehtävästä. Johtavan rakennustarkastajan tehtävä oli haussa eläköitymisen johdosta ja uusi henkilö on valittu virkaan. Lisäksi on ollut muita lyhyempiä henkilöstövaihdoksia.

Rakennusvalvonnan uusien rakennusten lupamäärät olivat vuonna 2023 aiempaa vuotta vähäisemmät. Rakennusvalvonnan tunnuslukuja ja mm. katselmuksia nosti aiempien vuosien lupien käsittely kuten myös rakennuskannan selvitystyöhön liittyvät rekisterikorjaukset.

Tavoitteiden osalta omakotitonttitarjonta oli vuoden lopuksi hieman yli tavoitellun 30 tontin toteuman ollessa 34.

Raakamaata ostettiin ennätysellisen iso määrä 90,2 ha kahdella erillisellä kaupalla. Alueet ovat hyvin keskeisiä kunnan tulevan maankäytön kehityksen kannalta, Karjalaistentien ja Jurvalantien ympäristöissä.

Yritystonttien osalta tarvetta on tuottaa uusia yritystonttialueita, joissa on tarjolla erityisen suuria yli 10 ha suuruisia tontteja. Näissä on tehty yleiskaavallisia sekä liikenteellisiä selvityksiä.

Maankäyttö, asuminen ja liikenne
1000 €

	TP 2022	TA 2023	MUUTOS	MTA 2023	TP 2023	TOT %	poikkeama
Toimintatuotot	1 437 793	1 118 000		1 118 000	1 157 162	103,5 %	39 162
Toimintakulut	-1 981 703	-2 116 877		-2 116 877	-2 036 755	96,2 %	80 122
Toimintakate	-543 910	-998 877		-998 877	-879 593	88,1 %	119 284

3.4 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Ohessa esitellään Mäntsälän kunnan tuloslaskelman toteutuminen vuodelta 2023 sisältäen ulkoiset ja sisäiset menot ja tulot.

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälk.	TP 2023	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT					
MYYNTITUOTOT	5 818 153	-117 000	5 701 153	5 287 882	-413 271
MAKSUTUOTOT	1 994 000	-333 000	1 661 000	1 550 156	-110 844
TUET JA AVUSTUKSET	1 864 653	0	1 864 653	1 711 998	-152 655
MUUT TOIMINTATUOTOT	20 530 745	-370 000	20 160 745	20 312 568	151 823
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	30 207 551	-820 000	29 387 551	28 862 605	-524 946
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN YHTEENSÄ	0	0	0	74 679	74 679
HENKILÖSTÖKULUT	-37 812 676	-1 262 762	-39 075 438	-39 712 262	-636 824
PALKAT JA PALKKIOT	-30 466 768	-1 005 964	-31 472 732	-31 967 556	-494 824
HENKILÖSIVUKULUT	-7 345 908	-256 798	-7 602 706	-7 744 706	-142 000
ELÄKEKULUT	-6 264 719	-211 541	-6 476 260	-6 534 314	-58 054
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-1 081 189	-45 257	-1 126 446	-1 210 392	-83 946
PALVELUJEN OSTOT	-17 925 161	-612 238	-18 537 399	-19 338 623	-801 224
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-6 011 101	-40 000	-6 051 101	-5 307 939	743 162
AVUSTUKSET	-3 772 500	-140 000	-3 912 500	-3 837 645	74 855
MUUT TOIMINTAKULUT	-16 689 386	-240 000	-16 929 386	-16 987 956	-58 570
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-82 210 824	-2 295 000	-84 505 824	-85 184 425	-678 601
TOIMINTAKATE	-52 003 273	-3 115 000	-55 118 273	-56 247 141	-1 128 868
VEROTULOT *	53 193 787	860 000	54 053 787	54 665 764	611 977
VALTIONOSUUDET *	15 184 168	-112 865	15 071 303	15 206 127	134 824
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ*	-136 396	0	-136 396	154 650	291 046
KORKOTUOTOT	159 404	0	159 404	231 868	72 464
MUUT RAHOITUSTUOTOT	105 000	0	105 000	337 306	232 306
KORKOKULUT	-360 800	0	-360 800	-402 181	-41 381
MUUT RAHOITUSKULUT	-40 000	0	-40 000	-12 343	27 657
VUOSIKATE	16 238 286	-2 367 865	13 870 421	13 779 401	-91 020
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-9 075 587	0	-9 075 587	-8 235 403	840 184
POISTOT JA ARVONALENTUMISET YHTEENSÄ	-9 075 587	0	-9 075 587	-8 235 403	840 184
TILIKAUDEN TULOS	7 162 699	-2 367 865	4 794 834	5 543 997	749 163
POISTOERON MUUTOS	31 000	0	31 000	30 684	-316
VARAUSTEN MUUTOS	0	0	0	-5 000 000	-5 000 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	7 193 699	-2 367 865	4 825 834	574 681	-4 251 153

*valtuustoon nähden sitovat erät

Kunnan käyttötalouden tulot toteutuivat 0,52 milj. euroa talousarviota pienempänä. Tulojen osalta suurin poikkeama oli myyntituloissa. Poikkeama johtui kotikuntakorvauksista, joita oli budjetoitu 1,2 milj. ja näitä toteutui 0,95 milj. euroa. Kotikuntakorvaustuloja saadaan valtiolta perustuen kunnassa oleviin muiden kuntien oppilaisiin. Lisäksi kotikuntakorvauksia saadaan sijoitetuista lapsista, joiden osalta laskutetaan kotikuntakorvauksen ylittävä kustannusosuus myös sijoitetun lapsen kotikunnalta. Kotikuntakorvauslaskutus tehdään vasta vuoden 2024 puolella perustuen toteutuneisiin kustannuksiin ja oppilasmääriin ja toteutunut laskutus oli budjetoitua pienempi.

Toimintakulut ylittyivät 0,68 milj. eurolla. Suurimmat ylitykset olivat palvelun ostoissa ja henkilöstökuluissa. Palvelunostoissa ylitystä oli erityisesti rakennusten ja koneiden ja kaluston rakentamis- ja kunnossapitopalveluissa. Henkilöstökuluissa ylitys johtui lomapalkkavelkaan liittyvistä jaksoteuista palkoista. Kunnan henkilöstöllä oli pitämättömiä lomapäiviä 31.12.2023 tilanteessa enemmän kun vastaavana ajankohtana 31.12.2022. Lomapalkkavelan osalta kirjataan vuosittain vain tilikausien välillä oleva muutos. Lomapalkkavelasta aiheutuvaa muutosta ei yleensä budjetoida, koska muutos voi olla molemmin suuntainen. Jos lomapalkkavelka on pienempi kuin ed. vuonna,

kirjataan tästä tuloslaskelmaan positiivinen kirjaus. Lomapalkkavelan suuruutta nosti tilikaudella tehdyt palkankorotukset ja lomapäivien korjaukset, joita oli havaittu, että uuteen järjestelmään ei ollut siirtynyt oikea määrä lomapäiviä.

Verotulot ja valtionosuudet ylittyivät 0,74 milj. eurolla, joka paikkasi käyttötalouden ylitystä.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat myös 0,29 milj. euroa budjetoitua suurempana. Takausprovisioita saatiin n. 0,1 milj. budjetoitua suurempana ja osinkotuottoja 0,12 milj. euroa, joita ei ollut budjetoitu. Korkokuluja lainoista toteutui 0,82 milj. euroa, mutta voimassa olevat koronvaihtosopimukset pienensivät korkomenoja 0,42 milj. eurolla. Rahoitustuotoissa aiempina vuosina on peritty Nivos Oy:ltä pääomalainan tuottoja 1,6 milj. euroa, joka päätettiin jättää vuonna 2023 perimättä osana Nivos Oy:n tukitoimenpiteitä. Nämä tuotot eivät sisällyneet myöskään talousarvioon.

Vuosikate toteutui muutetun talousarvion mukaisena ja oli 13,8 milj. euroa.

Suunnitelman mukaisia poistoja on tehty tilikaudella ja aikaisempina tilikausina tehdyistä investoinneista 8,2 milj. eurolla, joka oli n. 0,84 milj. euroa talousarviossa arvioitua vähemmän.

Tilin nimi	Alkup. TA 2023	TA-muutokset	Muutettu TA 2023	TP 2023	Poikkeama
VEROTULOT	53 193 787	860 000	54 053 787	54 665 764	611 977
Kunnan tulovero	40 822 259	610 000	41 432 259	41 631 465	199 206
Kiinteistövero	8 225 445	480 000	8 705 445	9 035 634	330 189
Osuus yhteisöveron tuotosta	4 146 083	-230 000	3 916 083	3 998 665	82 582

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo (1000€)	Muutos %	Verotulo €
Verovuosi 2017	20,5	339 111	-1,6	69 518
Verovuosi 2018	20,5	349 852	3,2	71 720
Verovuosi 2019	20,5	362 853	3,7	74 385
Verovuosi 2020	20,5	371 854	2,5	76 230
Verovuosi 2021	21	389 274	4,7	81 748
Verovuosi 2022	21	436 506	12,1	84 215
Verovuosi 2023**	8,36	461 139	5,6	37 898

Vuonna 2023 (**tieto ei vielä lopullinen) kunnallisverotettavat tulot kasvoivat 5,6 % ja olivat asukasta kohden 22011 euroa

Tilin nimi	Alkup. TA 2023	TA-muutokset	Muutettu TA 2023	TP 2023	Poikkeama
VALTIONOSUUDET	15 184 168	-112 865	15 071 303	15 206 127	134 824
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ml. tasaukset	10 145 190	62 332	10 207 522	10 278 992	71 470
Verotuloihin perustuva valtionosuus	3 796 024	21 879	3 817 903	3 817 903	0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-2 100 402	-53 622	-2 154 024	-2 090 670	63 354
Verotulojenmenetysten korvaus	3 343 356	-143 454	3 199 902	3 199 902	0

3.5 Investointiosan toteutuminen

Käyttöomaisuuden myynnit ja ostot

Maa-alueiden hankintaan varattu määräraha talousarviomuutoksen jälkeen 2,95 milj. euroa toteutui 100 %. Raakamaata ostettiin ennätysellisen iso määrä 90,2 ha kahdella erillisellä kaupalla. Alueet ovat hyvin keskeisiä kunnan tulevan maankäytön kehityksen kannalta, Karjalaistentien ja Jurvalantien ympäristöissä. Maa-alueiden myyntiä tapahtui yhteensä noin 1,44 miljoonalla eurolla, josta myyntivoittoa noin 0,89 milj. euroa ja hankintamenon osuutta noin 0,55 milj. euroa.

Aineeton käyttöomaisuus

Tilikauden aikana hankittiin Mäntsälän jäähallin osakkeita 0,39 milj. eurolla.

Sivistys- ja hyvinvoinnin irtaimisto

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden irtaimen käyttöomaisuuden määräraha 0,18 milj. euroa toteutui 78 %, toteutuman ollessa 0,14 milj. euroa. Koskenrannan päiväkotia Amandan ensikertaisen kalustamisen osalta määrärahaa jäi käyttämättä 0,04 milj. euroa.

Toimitilapalveluiden investoinnit

Rakennusten peruskorjausten määrärahaylitys kompensoitui sisäilmakorjausten alituksella.

Seurojentalon lämpiön korjaukselle oli varattu vuodelle 2022 määräraha. Kohteen aloitus kuitenkin viivästyi ja käyttäjien toiveista korjaustyö aloitettiin vasta syksyllä. Vuodelle 2023 ei ollut varattu kyseiseen investointiin määrärahaa. Hankkeen toteuma vuonna 2023 oli 0,14 milj. euroa. Kustannukset katettiin sisäilmakorjauksiin varatuista määrärahoista, joita jäi käyttämättä mm. paloaseman ja Sääksjärven koulun väistötilojen hankinnan myötä.

Hyökännummen koulun sadekatoksen rakentamista ei toteutettu, koska tarjouskilpailun

perusteella kustannukset olisivat ylittäneet niille varatut määrärahat.

Hepolan koululle suunniteltu energiansäästökohteen suunnittelu tarkentui ja järjestelmän päivityksen johdosta osa kustannuksista siirtyi vuodelle 2024 ja energiansäästötoimenpiteet alittuivat 0,09 milj. euroa tämän vuoden osalta.

Talonrakennus, kärkihankkeet

Ehnroosin koulun väistötilat purettiin vuokranantajan toimesta touko-kesäkuussa. Koulun pihalueet rakentuivat ja valmistuivat näiltä osin urakkasopimuksen mukaisessa määräajassa 30.8.2023. Ehnroosin koulun rakennushanke on kokonaisuudessaan valmis. Hanke toteutettiin leasing-rahoituksella. Rakentamisvaiheen määräraha oli 18,0 milj. euroa ja toteuma oli 17,45 milj. euroa sisältäen rakennuttajan erillishankintoja sekä rakentamisen, taloteknisen valvonnan ja puhtaudenhallinnan kustannukset. Määrärahan alitus 0,55 milj. euroa.

Koskenrannan päiväkotia Amandan rakennusurakka valmistui urakkasopimuksen mukaiseen määräaikaan mennessä 27.4.2023 ja kohde luovutettiin edelleen käyttäjälle kalustettavaksi ja varustettavaksi. Vuoden 2023 investoinnille hyväksytty määräraha ylittyi 0,15 milj. euroa johtuen osittain vuoden 2022 maksuerien jaksottumisesta vuodelle 2023 sekä lisä- ja muutostöiden arvioitua suuremmasta määrästä. Uudisrakentamisen kokonaisuudelle oli varattu 6,88 milj. euron määräraha. Uudisrakentamisen kokonaisuuden rakennuskustannusten toteuma on 7,02 milj. euroa, josta määrärahan ylitystä 0,14 milj. euroa. Toteuma sisältää rakennuttajan hankintoja sekä TATE- ja puhtaudenhallinnan valvontakustannukset.

Kuntatekniikan investoinnit

Kuntatekniikan investointikohteet toteutuivat pääsääntöisesti talousarvion mukaisesti.

Investointiosan toimintamenot jäivät 0,95 milj. euroa alle talousarvion. Hankkeita oli kaikkiaan 24 kpl. Investointikohteet olivat Lempivaara 4, Urheilutien peruskorjaus, Risto Kallionraitin rakentaminen ja Linnala-Mt 140 liittymän rakentaminen. Liikuntapaikkarakentamisen osalta Urheilupuiston tekojääkentän pintarakenteen toteutus, Riihenmäen koulun tekonurmikentän rakentaminen sekä kuntoportaiden rakentaminen Riihenmäen koulun sekä Sälinkään koulun ja päiväkodin yhteyteen.

Roinilanpellon alueen katujen rakentaminen jatkui vuonna 2023. Investointi keskeytyi vuoden 2022 aikaisen talven johdosta. Investoinnille ei ollut varattu määrärahaa vuodelle 2023.

Urheilupuiston tekojäälaitteiston urakka valmistui komponenttipulan takia vasta helmikuussa 2023. Investoinnille ei ollut varattu määrärahaa vuodelle 2023.

Kaakkumäenraitin sillan toteutus siirtyi vuodelle 2024 johtuen vesiluvan tarpeen selvittämiseen johtuvista viiveistä.

Rautatieaseman pyöräkatokset valmistuivat tavoitteesta poiketen vasta lokakuussa 2023. Neuvottelut hyväksyttävistä rakennuskustannuksista urakoitsijan kanssa ovat kesken. Radan idänpuoleiset pyöräkatokset toteutettiin toisen urakoitsijan toimesta sovituissa määräajassa.

Hirvihaarantien kevyenliikenteen väylän rakentaminen siirtyi vuodelle 2024. Rakennuttamisesta sekä urakan kilpailutuksesta vastaa ELY-keskus.

Teknisen toimialan irtaimisto

Teknisten ja elinvoimapalvelujen irtaimen investointiosuuden määräraha toteutui 65 % toteuman ollessa 0,21 milj. euroa. Määrärahaa jäi käyttämättä yhteensä 0,12 milj. euroa.

Investoinnit	Kustannus- arvio ja muutokset	TA 2023	TA muutokset 2023	TA muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.2023	Poikkeama	Tot %
Kunnanhallitus							
Kiinteä omaisuus							
Maa-alueiden hankinta	Menot	-1 500 000	-1 450 000	-2 950 000	-2 955 467	5 467	100 %
Maa-alueiden myynti	Tulot	300 000		300 000	546 880	-246 880	182 %
Kiinteä omaisuus yhteensä	N Netto	-1 200 000	-1 450 000	-2 650 000	-2 408 587	-241 413	91 %
Aineeton käyttöomaisuus							
Oskkeiden myynti	Tulot		-390 000	-390 000	-390 000		
Osakkeiden hankinta							
Kassajärjestelmä	Menot	-15 000		-15 000		-15 000	
Aineeton käyttöomaisuus yhteensä	N Netto						
Kunnanhallitus yhteensä	Menot	-1 515 000	-1 840 000	-3 355 000	-3 345 467	-9 533	100 %
	Tulot	300 000		300 000	546 880	-246 880	182 %
	N Netto	-1 215 000	-1 840 000	-3 055 000	-2 798 587	-256 413	92 %

Investoinnit		Kustannus- arvio ja muutokset	TA 2023	TA muutokset 2023	TA muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.2023	Poikkeama	Tot %
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta								
Irtain omaisuus								
Tilojen kalustaminen								
Vaarojen ja riskien arvioinnin muk. investointitarp.	Menot		-15 000		-15 000		-15 000	
Opetuspalveluden opetus suunnitelman mukainen kalust.	Menot		-15 000		-15 000	-27 808	12 808	185 %
Koskenrannan päiväkodin (Amanda) ensikertainen kalustar	Menot	-180 000	-150 000		-150 000	-111 991	-38 009	74,7 %
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta yhteensä	Menot		-180 000		-180 000	-139 799	-40 201	78 %
	N Netto		-180 000		-180 000	-139 799	-40 201	78 %
Investoinnit								
		Kustannus- arvio ja muutokset	TA 2023	TA muutokset 2023	TA muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.2023	Poikkeama	Tot %
Tekninen- ja elinvoimalautakunta								
Talonrakennus								
Koulurakennus								
Ehnoosin koulu toteutetaan leasingrahoituksella	N Menot	-18 000 000	-200 000		-200 000	-398 498	198 498	199,2 %
<i>Rak.vaiheen toteuma yht. -17,45 milj. euroa</i>								
Päiväkotirakennus								
Päiväkoti Koskenrannan (Amanda) uudisrakennus	N Menot	-6 880 000	-800 000		-800 000	-945 553	145 553	118,2 %
<i>Rak.vaiheen toteuma yht. -7,02 milj. euroa</i>								
Vesiliikuntakeskus								
Rakennusten korjaukset/ sisäilmakorj.								
Paloaseman sisäilmakorjaus	Menot		-50 000		-50 000		-50 000	
Hepolan sisäilmakorjaukset	Menot		-50 000		-50 000		-50 000	
Kirkonkylän koulun viipaleen sisäilmakorjaukset	Menot		-30 000		-30 000		-30 000	
Sääksjärven vanhan koulun sisäilmakorjaukset	Menot		-40 000		-40 000	-20 195	-19 805	50,5 %
Riihenmäen koulun sisäilmakorjauksia	Menot		-20 000		-20 000		-20 000	
Riihenmäen koulun alakattojen muutostyöt	Menot		-30 000		-30 000	-42 000	12 000	140,0 %
Riihenmäen koulun vesikaton kunnostustyö	Menot		-30 000		-30 000	-14 619	-15 381	48,7 %
Kirkonkylän koulun vesikaton maalaus	Menot		-50 000		-50 000	-74 000	24 000	148,0 %
Riihenmäen koulun kotitalousluokkien muutostyöt	Menot		-100 000		-100 000	-86 345	-13 655	86,3 %
Kirkonkylän koulun sadekatoksen lisäys	Menot		-40 000		-40 000	-38 555	-1 445	96,4 %
Hyökännummen koulun sadekatoksen rakentaminen	Menot		-40 000		-40 000		-40 000	
Saaren koulu ja päiväkoti varistorakennus	Menot		-15 000		-15 000	-43 346	28 346	289,0 %
TK:n sisäilmakorjaus						-41 450		
Rakennusten korj./ sisäilmakorj. yht*	N Menot		-495 000		-495 000	-360 510	-134 490	73 %
Peruskorjaukset								
Kiinteistöautomatiikan päivitys uudempaan versioon	Menot	-400 000	-260 000		-260 000	-223 926	-36 074	86,1 %
<i>Investoinnin toteuma yht. -0,33 milj. euroa</i>								
Seurojentalo	Menot					-140 814	140 814	
Autojen sähkölatauspaikkojen rakentaminen	Menot		-50 000		-50 000	-82 932	32 932	165,9 %
Peruskorjaukset yhteensä*	N Menot		-310 000		-310 000	-447 672	137 672	144 %
Energiansäästötoimenpiteet								
Energiansäästötoimenpiteet	Menot		-230 000		-230 000	-127 463	-102 537	55,4 %
Led-valaistuksen uusinta	Menot					-7 304		
Matkahuollon ilmajesilämpöpumppu	Menot					-9 750		
Energiansäästötoimenpiteet yht.	N Menot		-230 000		-230 000	-144 517	-85 483	63 %
Talonrak. yhteensä (ilman leasingrah.)	Menot		-1 835 000		-1 835 000	-1 898 252	63 252	103 %
	N Netto		-1 835 000		-1 835 000	-1 898 252	63 252	103 %

Investoinnit		Kustannus- arvio ja muutokset	TA 2023	TA muutokset 2023	TA muutosten jälkeen	Toteuma 31.12.2023	Poikkeama	Tot %	
Kuntateknikka									
Alueet mm. teollisuus ja infra									
Lempivaara IV	N	Menot	-1650000	-500 000	-500 000	-845 265	345 265	169,1 %	
<i>investoinnin toteuma yht. -1,65 milj. euroa euroa</i>									
Roinilanpellon alue		Menot	-750 000			-223 735			
<i>investoinnin toteuma yht. -0,59 milj. euroa euroa</i>									
Hyökännummen alueen kuivatus		Menot	-400 000	-150 000	-150 000	-1 102	-148 898	0,7 %	
<i>investoinnin toteuma yht. -0,23 milj. euroa euroa</i>									
Pienet liikenneturvallisuustoimenpiteet		Menot		-50 000	-50 000	-53 933	3 933	107,9 %	
Mt140 keskikaistan uusiminen (ELY-tie)		Menot		-600 000	-600 000	-503 459	-96 541	84 %	
Alueet mm. teollisuus ja infra yhteensä	N	Menot	-1 300 000		-1 300 000	-1 627 494	327 494	125 %	
Kevytiliikenne									
Kaakkumäentien klv		Menot		-250 000	-250 000	-231 170	-18 830	92,5 %	
Hirvihaarantie klv (<i>investointi siirtyi vuodelle 2024</i>)	N	Menot	-1250000	-850 000	-850 000	-850 000			
Risto Kallion raitti		Menot		-200000	-200 000	-201 324	1 324	100,7 %	
Kivistöntien klv		Menot		-100000	-100 000	-92 268	-7 732	92,3 %	
Kevyt liikenne yhteensä	N	Menot	-1 400 000		-1 400 000	-524 762	-875 238	37 %	
Liikenne									
Päällystyöt		Menot		-300 000	-300 000	-254 961	-45 039	85,0 %	
Katuvalaistus		Menot		-200 000	-200 000	-171 846	-28 154	85,9 %	
Pienet täydennysrakennuskohteet		Menot		-150 000	-150 000	-14 170	-135 830	9,4 %	
Rautatieaseman pyöräkatos		Menot		-100 000	-100 000	-266 941	166 941	266,9 %	
Rautatieaseman pyöräkatos		Tulot							
Urheilutie		Menot		-500 000	-500 000	-473 974	-26 026	94,8 %	
Kaakkumäenraitin silta		Menot		-300 000	-300 000	-41 465	-258 535	13,8 %	
Kallenkujat		Menot		-100 000	-100 000	-112 291	12 291	112,3 %	
Mt140-Linnala liittymä		Menot		-250 000	-250 000	-166 591	-83 409	66,6 %	
Liikenne yhteensä	N	Menot	-1 900 000		-1 900 000	-1 502 239	-397 761	79 %	
Puistot ja leikkipaikat									
Heissan leikkipuisto		Menot		-80 000	-80 000	-99 177	19 177	124,0 %	
Riihenmäen koulun tekonurmi		Menot		-300 000	-300 000	-377 312	77 312	125,8 %	
Tekojääkentän pintarakenne		Menot		-300 000	-300 000	-260 799	-39 201	86,9 %	
Sälinkään kuntoportaat		Menot		-50 000	-50 000	-41 000	-9 000	82,0 %	
Riihenmäen kuntoportaat		Menot		-50 000	-50 000	-44 000	-6 000	88,0 %	
Varja ateljee pihatyöt		Menot		-50 000	-50 000	-55 743	5 743	111,5 %	
Uimarantojen WC-rakennukset		Menot		-70 000	-70 000		-70 000		
Porakallion ulkoilualaue		Tulot		-100 000	-100 000		-100 000		
Taruman aukio		Menot		-100 000	-100 000	-132 323	32 323	132,3 %	
Tekojään jäädytyslaitteiston uusiminen		Menot	-350 000			-82 505	82 505		
<i>toteuma yht. -0,40 milj. euroa euroa</i>									
Puistot ja leikkipaikat yhteensä	N	Menot	-1 100 000		-1 100 000	-1 092 859	-7 141	99,4 %	
Kuntateknikka yhteensä									
		Menot				-4 747 354	-952 646	83,29	
		Tulot							
	N	Netto	-5 700 000		-5 700 000	-4 747 354	-952 646	83 %	
Teknisen irtain omaisuus									
Keittiöiden kalusto/laitehankinnat		Menot		-75 000	-75 000	-18 463	-56 537	24,6 %	
Siivouspuolen laitehankinnat		Menot		-15 000	-15 000		-15 000		
Piha-alueiden ulkoleikkivälineet		Menot		-70 000	-70 000	-27 315	-42 685	39,0 %	
Toimitilapalveluiden laite- ja kalustohankinnat		Menot		-80 000	-80 000	-90 112	10 112	112,6 %	
Kuntatekniikan kone- ja laitehankinnat		Menot		-90 000	-90 000	-77 545	-12 455	86,2 %	
Irtain yhteensä	N	Menot	-330 000		-330 000	-213 435	-116 565	65 %	
Tekninen lautakunta yhteensä									
		Menot				-6 859 041	-1 005 959	87 %	
		Tulot							
	N	Netto	-7 865 000		-7 865 000	-6 859 041	-1 005 959	87 %	
Bruttoinvestoinnit									
Rahoitusosuudet investointimenoihin		Menot		-9 560 000	-1 840 000	-11 400 000	-10 344 307	-1 055 693	91 %
		Tulot				180 000			
Leasingrahoitteiset investoinnit (käyttötalous)				-200 000	-200 000	-398 498	198 498	199 %	
Käyttöomaisuuden myynnit		Tulot		300 000	300 000	546 880	-246 880	182 %	
KUNNAN NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ		Netto	-9 460 000	-1 840 000	-11 300 000	-10 015 925	-1 104 075	89 %	
NETTOINVESTOINNIT ILMAN LEASINGRAH. HANKKEITA		Netto	-9 260 000	-1 840 000	-11 100 000	-9 617 427	-1 302 573	87 %	

3.6 Rahoitusosan toteutuminen

Kunnan vuosikate oli 13,8 milj. euroa ja kunta pysyi rahoittamaan investoinnit kokonaisuudessaan tulo-rahoituksella.

Mäntsälän kunnan bruttoinvestoinnit olivat tilikaudella 10,3 milj. euroa, alittaen 1 milj. eurolla muutetun talousarvion.

Toiminnan ja investointien rahavirta oli 4,3 milj. euroa. Tilikaudella lainattiin kunnan konserniin kuuluvalla Nivos Verkot Oy:lle 15 milj. laina, jonka yhtiö maksoi tilikaudella takaisin. Myös Mäntsälän Kodit Oy lyhensi tilikaudella lainojaan talousarviossa arvioitua enemmän.

Lainoja ei tarvinnut nostaa tilikaudella ja lainakan-
taa pystyttiin vähentämään suunnitellusti.

Tiliniimi	TA 2023	muutos	MTA 2023	TP 2023	Poikkeama
TOIMINNAN RAHAVIRTA	15 038 286,00	-1 997 864,98	13 040 421,02	13 010 318,46	-30 102,56
VUOSIKATE	16 238 286,00	-2 367 864,98	13 870 421,02	13 925 503,80	55 082,78
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-1 200 000,00	370 000,00	-830 000,00	-915 185,34	-85 185,34
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-8 060 000,00	-2 210 000,00	-10 270 000,00	-8 704 114,76	1 565 885,24
INVESTOINTIMENOT	-9 560 000,00	-1 840 000,00	-11 400 000,00	-10 344 305,76	1 055 694,24
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	0,00	0,00	0,00	180 000,00	180 000,00
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	1 500 000,00	-370 000,00	1 130 000,00	1 460 191,00	330 191,00
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	6 978 286,00	-4 207 864,98	2 770 421,02	4 306 203,70	1 535 782,68
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET*	150 000,00	0,00	150 000,00	655 192,79	505 192,79
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS		0,00	0,00	-15 273 218,61	-15 273 218,61
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	150 000,00	0,00	150 000,00	15 928 411,40	15 778 411,40
LAINAKANNAN MUUTOKSET*	-6 700 000,00	0,00	-6 700 000,00	-8 667 922,00	-1 967 922,00
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-4 700 000,00	0,00	-4 700 000,00	-4 667 922,00	32 078,00
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-2 000 000,00	0,00	-2 000 000,00	-4 000 000,00	-2 000 000,00
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	0,00	0,00	0,00	2 007 911,99	2 007 911,99
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	0,00	0,00	0,00	203 363,15	203 363,15
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	6 054,28	6 054,28
SAAMISTEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	3 101 784,99	3 101 784,99
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0,00	0,00	0,00	-1 303 290,43	-1 303 290,43
Vaikutus maksuvalmiuteen	428 286,00	-4 207 864,98	-3 779 578,98	-1 698 613,52	2 080 965,46

*valtuustoon nähden sitovat erät

3.7 Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien erien toteutumisvertailusta

	sitovuus N	TA 2023	TA muutos	TA muutettu 2023	Toteutuma 31.12.2023	Poikkeama TAM 2023 vs. Toteuma 2023
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio						
KÄYTTÖTALOUSOSA						
Hallintopalvelut						
Yleishallinto	N	218	-685	-467	-492	-25
Tukipalvelut	N	-4 752	-620	-5 372	-5 341	31
Keski-Uudenmaan Ympäristökeskus	N	-508		-508	-483	25
TE- ja maahanmuuttopalvelut	N	-2 148	-530	-2 678	-2 764	-86
Maaseutupalvelut	N	-95		-95	-94	1
		-7 285	-1 835	-9 120	-9 174	-54
Tarkastuslautakunta						
Tarkastustoimi	N	-30		-30	-27	3
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut						
Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset	N	-450	20	-430	-443	-13
Opetuspalvelut	N	-31 203	160	-31 043	-31 814	-771
Varhaiskasvatuspalvelut	N	-14 756	-950	-15 706	-15 850	-144
Elinikäinen oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut	N	-3 128	170	-2 958	-3 083	-125
		-49 537	-600	-50 137	-51 190	-1 053
Tekninen ja elinvoimapaalvelut						
Tekninen ja elinvoimapaalvelujen yhteiset	N	-844	0	-844	-763	81
Toimitilapalvelut		9 576	-300	9 276	8 922	-354
Toimitilapalvelut = tilikauden tulos	N	4 611	-300	4 311	4 398	87
Ateria- ja puhtauspalvelut	N	0		0	53	53
Kuntatekniikka	N	-2 885	-380	-3 265	-3 189	76
Maankäyttö, asuminen ja liikenne	N	-999	0	-999	-880	119
		4 848	-680	4 168	4 143	-25
Toimintakate yhteensä						
		-52 004	-3 115	-55 119	-56 249	-1 129

	sitovuus N	TA 2023	TA muutos	TA muutettu 2023	Toteutuma 31.12.2023	Poikkeama TAM 2023 vs. Toteuma 2023
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio						
TULOSLASKELMAOSA						
Verotulot	N	53 194	860	54 054	54 666	612
Valtionosuudet	N	15 184	-113	15 071	15 206	135
Rahoitus, netto	N	-136		-136	155	291
Korkotulot		159		159	232	73
Muut rahoitustulot		105		105	337	232
Korkomenot		-361		-361	-402	-41
Muut rahoitusmenot		-40		-40	-12	28
Tuloslaskelmaosa yhteensä		68 242	747	68 989	70 027	1 038

	sitovuus N	TA 2023	TA muutos	TA muutettu 2023	Toteutuma 31.12.2023	Poikkeama TAM 2023 vs. Toteuma 2023
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio						
INVESTOINTIOSA						
Kunnanhallitus						
- maa-alueiden hankinta		-1 500	-1 450	-2 950	-2 955	5
- maa-alueiden myynti		300		300	547	-247
Kiinteä omaisuus yhteensä	N	-1 200		-2 650	-2 408	-242
- osakkeiden myynti						0
- osakkeiden osto		0	-390	-390	-390	0
- kassajärjestelmä		-15		-15	0	-15
Aineeton omaisuus yhteensä	N	0	-390	-405	-390	-15
Kasvatus- ja sivistyslautakunta						
- irtain omaisuus	N	-180		-180	-140	-40
Tekniset palvelut						
-Talonrakennus	N	-1 835	0	-1 835	-1 898	63
- Elinkaarihankkeet leasing	N	0		0	0	0
- Kadut ja liikenne	N	-3 300		-3 300	-2 027	-1 273
- Alueet, teollisuus ja infra	N	-1 300		-1 300	-1 627	327
- Puistot ja leikkipaikat	N	-700		-700	-747	47
- Liikuntapaikat	N	-400		-400	-345	-55
- Teknisen toimialan irtain omaisuus	N	-330		-330	-213	-117
Investoinnit yhteensä		-9 245	-390	-11 100	-9 795	-1 305

	sitovuus N	TA 2023	TA muutos	TA muutettu 2023	Toteutuma 31.12.2023	Poikkeama TAM 2023 vs. Toteuma 2023
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio						
RAHOITUSOSA						
Antolainauksen muutokset	N	0		0	655	655
Lainakannan muutokset	N	-4 700		-4 700	-8 668	-3 968
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		0		0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset		-4 700		-4 700	-4 668	32
Lyhytaikaisten lainojen muutos		0		0	-4 000	-4 000
Rahoitusosa yhteensä		-4 700		-4 700	-8 013	-3 313

SITOVAT MÄÄRÄRAHAT / TULOARVIO YHTEENSÄ		2 293	-2 758	-1 930	-4 030	2100
--	--	--------------	---------------	---------------	---------------	-------------

1) N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio

4 Tilinpäätöslaskelmat

4.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma

	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toimintatuotot	10 206 791,60	12 891 947,02
Myyntituotot	2 200 977,95	3 185 151,85
Maksutuotot	1 550 156,45	2 208 332,39
Tuet ja avustukset	1 711 998,22	2 046 006,70
Muut toimintatuotot	4 743 658,98	5 452 456,08
Valmistus omaan käyttöön	74 679,43	4 552,93
Toimintakulut	-66 528 611,67	-137 024 633,52
Henkilöstökulut	-39 712 261,70	-37 270 096,37
Palkat ja palkkiot	-31 967 555,84	-29 615 343,24
Henkilösivukulut	-7 744 705,86	-7 654 753,13
Eläkekulut	-6 534 313,56	-6 600 261,42
Muut henkilösivukulut	-1 210 392,30	-1 054 491,71
Palvelujen ostot	-14 867 864,76	-87 528 585,56
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 307 938,58	-5 746 622,54
Avustukset	-3 837 645,15	-4 165 577,59
Muut toimintakulut	-2 802 901,48	-2 313 751,46
TOIMINTAKATE	-56 247 140,64	-124 128 133,57
Verotulot	54 665 763,98	99 756 887,62
Valtionosuudet	15 206 127,00	35 823 319,13
Rahoitustuotot ja -kulut	154 650,28	107 150,69
Korkotuotot	231 867,96	211 681,43
Muut rahoitustuotot	337 306,33	366 796,05
Korkokulut	-402 181,03	-455 092,10
Muut rahoituskulut	-12 342,98	-16 234,69
VUOSIKATE	13 779 400,62	11 559 223,87
Poistot ja arvonalentumiset	-8 235 403,42	-7 662 727,04
Suunnitelman mukaiset poistot	-8 235 403,42	-7 662 727,04
TILIKAUDEN TULOS	5 543 997,20	3 896 496,83
Poistoeron lisäys(-)/vähennys(+)	30 684,12	30 684,12
Varausten lisäys(-)/vähennys(+)	-5 000 000,00	-3 000 000,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ(ALIJÄÄMÄ)	574 681,32	927 180,95

4.2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta	13 010 318,46	9 910 289,86
Vuosikate	13 925 503,80	11 559 223,87
Tulorahoituksen korjaukset	-915 185,34	-1 648 934,01
Investointien rahavirta	-8 704 114,76	-10 265 766,04
Investointimenot	-10 344 305,76	-12 412 022,36
Rahoitusosuudet investointimenoihin	180 000,00	335 441,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 460 191,00	1 810 815,32
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 306 203,70	-355 476,18
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	655 192,79	245 076,24
Antolainasaamisten lisäykset	-15 273 218,61	0,00
Antolainasaamisten vähennykset	15 928 411,40	245 076,24
Lainakannan muutokset	-8 667 922,00	-2 429 122,48
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	24 629 027,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 667 922,00	-11 058 149,48
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 000 000,00	-16 000 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 007 911,99	-349 160,30
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	203 363,15	-885,00
Vaihto-omaisuuden muutos	6 054,28	1 106,76
Saamisten muutos	3 101 784,99	-961 845,36
Korottomien velkojen muutos	-1 303 290,43	612 463,30
Rahoituksen rahavirta	-6 004 817,22	-2 533 206,54
Rahavarojen muutos	-1 698 613,52	-2 888 682,72
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	2 984 610,47	4 683 223,99
Rahavarat 01.01.	4 683 223,99	7 571 906,71
	-1 698 613,52	-2 888 682,72

4.3 Tase

VASTAAVAA	2023	2022
A PYSYVÄT VASTAAVAT	228 483 803,90	232 858 665,12
I Aineettomat hyödykkeet	1 654 687,44	1 836 573,81
2. Muut pitkävaikutteiset menot	1 654 687,44	1 836 573,81
II Aineelliset hyödykkeet	137 974 500,58	136 800 592,35
1. Maa ja vesialueet	31 290 191,63	28 870 489,01
2. Rakennukset	74 048 023,75	70 590 930,76
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	29 989 014,52	28 221 341,94
4. Koneet ja kalusto	1 232 812,98	1 417 527,66
5. Muut aineelliset hyödykkeet	61 653,07	61 653,07
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 352 804,63	7 638 649,91
III Sijoitukset	88 854 615,88	94 221 498,96
1. Osakkeet ja osuudet	38 718 378,56	43 430 068,85
3. Muut lainasaamiset	47 867 784,99	48 522 977,78
4. Muut saamiset	2 268 452,33	2 268 452,33
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	10 762,77	10 762,77
2. Lahjoitusrahastojen varat	10 762,77	10 762,77
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	7 643 328,86	10 828 636,01
I Vaihto- omaisuus		
1. Aineet ja tarvikkeet	83 574,60	89 628,88
II Saamiset	4 575 143,79	6 055 783,14
Pitkäaikaiset saamiset		
3. Muut saamiset	10 759,00	10 759,00
Lyhytaikaiset saamiset	4 564 384,79	6 045 024,14
1. Myyntisaamiset	949 920,95	1 207 634,21
2. Lainasaamiset		
3. Muut saamiset	558 722,41	524 114,60
4. Siirtosaamiset	3 055 741,43	4 313 275,33
IV Rahat ja pankkisaamiset	2 984 610,47	4 683 223,99
VASTAAVAA YHTEENSÄ	236 137 895,53	243 698 063,90

VASTATTAVAA	2023	2022
A OMA PÄÄOMA	123 294 527,62	125 837 110,54
I Peruspääoma	50 452 742,55	53 570 006,79
IV Edellisten tilikausien ylijäämä	72 267 103,75	71 339 922,80
V Tilikauden yli-/alijäämä	574 681,32	927 180,95
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	14 603 557,25	9 634 241,37
1. Poistoero	603 557,25	634 241,37
2. Vapaaehtoiset varaukset	14 000 000,00	9 000 000,00
C PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	1 942,10
2. Muut pakolliset varaukset	0,00	1 942,10
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	301 217,99	229 854,84
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	301 217,99	229 854,84
E VIERAS PÄÄOMA	97 938 592,67	107 994 915,05
I Pitkäaikainen	83 510 008,76	88 178 778,43
1. Joukkovelkakirjalainat	50 000 000,00	50 000 000,00
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	33 055 573,00	37 723 495,00
7. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	454 435,76	455 283,43
II Lyhytaikainen	14 428 583,91	19 816 136,62
1. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 667 922,00	8 667 922,00
5. Saadut ennakot	1 031 267,98	1 394 635,39
6. Ostovelat	3 426 534,65	5 362 997,34
7. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	696 168,24	644 359,39
8. Siirtovelat	4 606 691,04	3 746 222,50
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	236 137 895,53	243 698 063,90

4.4 Kuntakonsernin tulos- ja rahoituslaskelma sekä tase

Konsernituloslaskelma	2023	2022
Toimintatuotot	40 811 010,17	153 520 305,19
Toimintakulut	-89 635 298,06	-265 894 208,66
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	0,00	-49 980,80
TOIMINTAKATE	-48 824 287,89	-112 423 884,27
Verotulot	54 386 896,19	99 474 495,44
Valtionosuudet	18 980 399,58	35 823 319,13
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	216 143,81	136 947,55
Muut rahoitustuotot	212 155,68	340 297,28
Korkokulut	-1 640 785,41	-1 111 179,93
Muut rahoituskulut	747,96	-6 589 089,11
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 211 737,97	-7 223 024,21
VUOSIKATE	23 331 269,91	15 650 906,09
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 480 622,31	-16 329 588,30
Arvonalentumiset	-235 187,86	-59 993,50
Poistot ja arvonalentumiset	-15 715 810,17	-16 389 581,80
TILIKAUDEN TULOS	7 615 459,74	-738 675,71
Tilinpäätössiirrot	4 015,25	0,00
Tilikauden verot	-306 491,95	-62 886,38
Laskennalliset verot	56 528,43	69 286,36
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	70 913,91	126 670,09
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	7 440 425,38	-605 605,64

Konsernirahoituslaskelma	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	23 331 269,91	15 650 906,09
Satunnaiset erät		
Tilikauden verot	-306 491,95	-62 886,38
Tulorahoituksen korjaukset	-1 343 930,09	3 093 580,57
Toiminnan rahavirta	21 680 847,87	18 681 600,28
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-15 402 350,41	-25 473 673,31
Rahoitusosuudet investointimenoihin	180 000,00	20 680,16
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 073 963,44	5 535 038,49
Investointien rahavirta	-11 148 386,97	-19 917 954,67
<u>Toiminnan ja investointien rahavirta</u>	<u>10 532 460,90</u>	<u>-1 236 354,39</u>
Rahoituksen rahavirta		
Antolainasaamisten lisäykset	-15 923 939,34	-1 118 725,31
Antolainasaamisten vähennykset	15 279 045,65	165,50
Antolainauksen muutokset	-644 893,69	-1 118 559,81
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	17 003 855,96	19 585 588,94
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-24 464 588,36	-16 571 240,66
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 204 852,00	-6 553 976,16
Lainakannan muutokset	-11 665 584,40	-3 539 627,88
Oman pääoman muutokset	-58 880,53	-36 160,53
Muutokset vähemmistön osuudessa	64 579,13	-14 859,98
Oman pääoman muutokset	5 698,60	-51 020,51
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	131 110,50	145 110,31
Vaihto-omaisuuden muutos	-13 289,00	76 295,76
Saamisten muutos	10 182 982,89	1 316 172,51
Korottomien velkojen muutos	-21 274 822,52	5 649 129,73
Muut maksuvalmiuden muutokset	-10 974 018,12	7 186 708,31
Rahoituksen rahavirta	-23 278 797,61	2 477 500,10
<u>Rahavarojen muutos</u>	<u>-12 746 336,72</u>	<u>1 241 145,72</u>
Rahavarat 31.12.	15 318 913,68	30 996 327,55
Rahavarat 1.1.	28 065 250,40	29 755 181,83
<u>Rahavarojen muutos</u>	<u>-12 746 336,72</u>	<u>1 241 145,72</u>

Rahoituslaskelman epäjatkuvuus aiheutuu 1.1.2023 siirtyneiden kuntayhtymien muutoksesta. HUS ky:n, Eteva ky:n ja Keski-Uudenmaan sote-ky:n aiheuttama muutos on yhteensä 2.931.077,16 euroa.

Konsernitase	2023	2022
TASE		
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	381 460,61	388 502,38
Konserniliikearvo	3 664 867,08	4 275 678,24
Muut pitkävaikutteiset menot	4 351 918,01	6 880 236,18
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	199,88	199,88
Aineettomat hyödykkeet	8 398 445,58	11 544 616,68
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	32 602 181,07	30 439 437,69
Rakennukset	114 044 848,46	122 070 671,54
Kiinteät rakenteet ja laitteet	111 723 166,05	109 670 558,80
Koneet ja kalusto	4 656 469,62	6 293 339,89
Muut aineelliset hyödykkeet	65 324,44	149 198,55
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 352 804,63	15 091 190,73
Aineelliset hyödykkeet	264 444 794,27	283 714 397,20
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	63 290,89	1 110 326,68
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	5 252 619,86	5 698 703,83
Muut lainasaamiset	0,00	34 800,00
Muut saamiset	2 341 522,18	1 676 610,89
Sijoitukset	7 657 432,93	8 520 441,40
PYSYVÄT VASTAAVAT	280 500 672,78	303 779 455,28
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	84 089,66	108 934,72
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	11 834,45	98 371,65
Muut toimeksiantojen varat	197 944,33	273 265,19
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	293 868,44	480 571,56
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
<u>Vaihto-omaisuus</u>		
Aineet ja tarvikkeet	147 164,81	695 814,89
Keskeneräiset tuotteet	54 223,00	34 658,00
Vaihto-omaisuus	201 387,81	730 472,89
Saamiset		
<u>Pitkäaikaiset saamiset</u>		
Myyntisaamiset	19 175,85	139,75
Muut saamiset	275 139,62	35 117,71
Pitkäaikaiset saamiset	294 315,47	35 257,46
<u>Lyhytaikaiset saamiset</u>		
Myyntisaamiset	5 221 858,58	14 834 774,85
Laskennalliset verosaamiset	300 277,70	49 706,63
Muut saamiset	2 198 293,11	2 380 588,76
Siirtosaamiset	3 346 540,68	6 782 662,26
Lyhytaikaiset saamiset	11 069 999,86	24 047 732,50
Saamiset	11 364 315,33	24 082 989,96

Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	1 409,43	1 409,43
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	1 349 636,21	1 251 668,07
Muut arvopaperit	514 000,00	514 000,00
Rahoitusarvopaperit	1 865 045,64	1 767 077,50
Rahat ja pankkisaamiset	13 453 868,04	29 229 250,05
VAIHTUVAT VASTAAVAT	26 884 616,82	56 290 361,96
VASTAAVAA	307 679 158,04	360 069 817,24
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	50 452 742,55	53 570 006,79
Muut omat rahastot	16 705,69	31 635,78
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	33 419 789,19	34 364 625,35
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	7 440 425,38	-605 605,64
OMA PÄÄOMA	91 329 662,81	87 360 662,28
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	820 813,13	746 990,80
KONSERNIRESERVI		
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	7 140,15
Muut pakolliset varaukset	0,00	523 611,15
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	530 751,30
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	84 089,66	180 756,70
Lahjoitusrahastojen pääomat	301 217,99	316 399,25
Muut toimeksiantojen pääomat	199 061,52	274 805,84
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	584 369,16	771 961,79
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
<u>Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma</u>		
Joukkovelkakirjalainat	50 000 000,00	50 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	78 142 084,87	110 996 014,46
Pääomalainat	500 000,00	500 000,00
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	128 642 084,87	161 496 014,46
<u>Pitkäaikainen koroton vieras pääoma</u>		
Saadut ennakot	0,00	17,04
Ostovelat	0,00	35 086,01
Liittymismaksut ja muut velat	23 079 392,30	23 102 679,49
Siirtovelat	303 415,83	546 812,65
Laskennalliset verovelat	8 582 592,14	8 410 668,32
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	31 965 400,27	32 095 263,51
Pitkäaikainen vieras pääoma	160 607 485,14	193 591 277,97

Lyhytaikainen vieras pääoma Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta

37 391 868,36

28 089 563,59

Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma**37 391 868,36****28 089 563,59**Lyhytaikainen koroton vieras pääoma

Saadut ennakot

1 185 690,84

2 073 102,61

Ostovelat

5 479 772,13

17 300 904,00

Liittymismaksut ja muut velat

3 199 658,33

4 796 289,98

Siirtovelat

7 079 838,14

24 808 312,92

Lyhytaikainen koroton vieras pääoma

16 944 959,43

48 978 609,51

Lyhytaikainen vieras pääoma**54 336 827,79****77 068 173,10****VIERAS PÄÄOMA****214 944 312,93****270 659 451,07****VASTATTAVAA****307 679 158,03****360 069 817,24**

5 Tilinpäätöksen liitetiedot

5.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelma-poistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 'Suunnitelman mukaisien poistojen perusteet'.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoonsa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronavaihtosopimuksia. Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi. Johdannaisten käypää arvoa ei ole kirjattu tilinpäätöksessä kuluksi. Käypä arvo on esitetty liitetietojen muissa taseen ulkopuolisissa järjestelyissä.

Koronvaihtosopimuksilla on kunnan pitkäaikaisia, vaihtuvakorkoisia lainoja suojattu kiinteään korkoon.

Tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutos

Tuloslaskelman tai taseen esittämistapaa ei ole muutettu edellisestä tilikaudesta (KPA 2:2.1 § 2-kohta) tai kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamista ohjeista poikkeavaksi.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Edellisen tilikauden tietoihin ei ole tehty oikaisuja.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus ja edellisen tilikauden virheen korjaus

Tilikauden 1.1.2023 avaussaldojen muutoksina on kirjattu hyvinvointialueille siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 128 mukaisesti. Mäntsälän kunnan avaussaldojen muutoksena näkyy HUS -kuntayhtymän ja Eteva -kuntayhtymän poistuminen taseen pysyvien vastaavien sijoituksista. Uudenmaan Päihdehuollon ja Keusoten peruspääoman muutokset näkyy myös taseen avaussaldon muutoksina. Muutokset ovat tarkemmin eritelty liitetiedoissa kyseisen tase-erän kohdalla.

1.1.2023 hyvinvointialueelle siirtyi sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu. Nämä erät ovat olleet vuoden 2022 tilinpäätöksessä hallintopalvelualueen käyttötalousdessa. Edellistä tilikautta koskevat tiedot ovat muilta osin vertailukelpoiset päätyneen tilikauden tietojen kanssa (KPA 2:2.1 § 4-kohta).

5.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot (voi päivittää)

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhtiöt ja kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on eliminoitu.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisten omistusten eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero

konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- ja alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen vähäisen merkityksen vuoksi.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Konsernitilinpäätöksen laatimisessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintarahoitusta, joka on esitetty toimintatuotoissa, esitetään kunnan konsernituloslaskelmassa kohdassa Valtionosuudet. Mäntsälän kunnan osuus Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän yksikköhintarahoituksesta vuonna 2022 oli 3,8 milj. Euroa ja se on oikaistu tuloslaskelmalla vertailutietoon tilikaudelle 2022.

Vuonna 2022 Nivos Energia Oy kirjasi arvonalennuksena tilinpäätöksen Suomen Voiman sijoitukset Fennovoiman Hanhikiven ydinvoimalaa, 6.366.068,41 eur.

Konsernirakenteen muutokset tilikaudella

Kunta teki lisäsijoituksen 390.000,00 euroa Mäntsälän Jäähalli Oy:öön.

Valtakunnallisen hyvinvointialueiden perustamisen myötä myös Mäntsälän kunnassa HUS kuntayhtymä ja Eteva kuntayhtymä siirtyivät hyvinvointialueelle. Muissa osakkeissa ja osuuksissa ollut Sosiaalitalo Oy siirtyi myös hyvinvointialueelle.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän ja Uudenmaan Päihdehuolto kuntayhtymän toiminnot

siirtyivät myös hyvinvointialueille. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän purkaminen tuli voimaan 1.5.2023. Tilinpäätös ajalta 1.1.-30.4.2023

on yhdistelty Mäntsälän kuntakonserniin. Uudenmaan Päihdehuolto kuntayhtymän toiminta jatkuu vielä tilikaudelle 2024.

5.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Kunnan toimintatuotot palvelualueittain	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Hallintopalvelut	2 705 786	114 832 280	2 236 877	2 553 238
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	4 380 320	7 731 612	3 567 937	4 805 428
Tekninen ja elinvoimapalvelut	33 724 903	30 954 391	4 400 561	5 533 282
Keskinäiset ostot ja myynnit(tämän voi jättää omaksi kokonaisuudeksi)		-		
Yhteensä	40 811 010	153 518 283	10 205 375	12 891 947

Verotulojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Kunnan tulovero	41 631 465	84 963 120
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 998 665	6 239 525
Kiinteistövero	9 035 634	8 554 243
Yhteensä	54 665 764	99 756 888

Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2023	2022
Peruspalvelujen valtionosuus	14 096 895	27 568 189
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionos.tasaus</i>	3 817 903	3 814 966
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	- 2 090 670	- 2 201 441
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus		-
Verotulomenetyksen korvaus	3 199 902	10 456 571
Yhteensä	15 206 127	35 823 319

Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	3 087 708	74 575 699
Muiden palvelujen ostot	11 780 157	12 952 887
Yhteensä	14 867 865	87 528 586

Valtuustoryhmien toimintaedellytysten tukemiseksi annetut tuet valtuustoryhmittäin eriteltyinä.

Ei ilmoitettavaa

Kunnan poistosuunnitelma

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Valtuusto hyväksyi uuden poistosuunnitelman 22.3.2021.

11 Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä	31.12.2012 MENNESSÄ VALMISTUNEET KOHTEET		1.1.2013 JÄLKEEN VALMISTUNEET KOHTEET		KIRJANPITOLAUTA- KUNNAN KUNTAJAOS: POISTOAIKASUOSITUS
	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKA	POISTOTAPA	
Aineettomat hyödykkeet					
Aineettomat oikeudet					
Atk-ohjelmistot	3 vuotta	tasapoisto	4 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot					
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	2-10 vuotta
Osake- tai vuokrahuoneistojen perusparannusmeno			5-10 vuotta	tasapoisto	5-10 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot/ vesios.kuntien avustukset	15 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat					
Hallinto- ja laitosrakennukset	50 vuotta	tasapoisto	40 vuotta	tasapoisto	20-50 vuotta
Koulurakennukset	50 vuotta	tasapoisto	25-35 vuotta	tasapoisto	20-50 vuotta
Päiväkodit	50 vuotta	tasapoisto	25-35 vuotta	tasapoisto	20-50 vuotta
Terveyskeskus	50 vuotta	tasapoisto	25-35 vuotta	tasapoisto	20-50 vuotta
Liikuntahalli- ja vapaa-ajan rakennukset	50 vuotta	tasapoisto	25-35 vuotta	tasapoisto	20-30 vuotta
Asuinrakennukset	50 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30-50 vuotta
Talousrakennukset	15 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	10-20 vuotta
Muut rakennukset	30 vuotta	tasapoisto	25-35 vuotta	tasapoisto	20-50 vuotta
Rakennusten peruskorjaukset			20 vuotta	tasapoisto	
	vaihtoehto: suhteutus jäljellä olevaan poistoaikaan				
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Kadut, tiet, torit ja puistot	20 vuotta	tasapoisto	15-20 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sillat, laiturit ja uimalat	20 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	10 - 30 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet	20 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	15 - 30 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	20 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Viemäriverkostot	30 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Vesi- ja viemärilaitoksen laitoskoneen ja laitteet	20 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	10-20 vuotta
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	20 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	5-10 vuotta
Koneet ja kalusto					
Sairaankuljetusautot	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	4-7 vuotta
Muut kuljetusvälineet ja työkoneet lisälaitteineen	10 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	4-10 vuotta
Röntgenlaitteet	10 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	5-15 vuotta
Muut sairaanhoito- ja tutkimuslaitteet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5-15 vuotta
Atk-laitteet	3 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3-5 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	3-5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet					
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Käyttöomaisuuspaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa

Selvitys olennaisista tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevastuu 1.1.	7 140	7 140		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	- 7 140			
Eläkevastuu 31.12.	-	7 140		
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 1.1.	1 942	4 800	1 942	4 800
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	- 1 942	- 2 858	- 1 942	- 2 858
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 31.12.	- 0	1 942	-	1 942
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.	521 669	473 961	-	-
Lisäykset tilikaudella		47 708		
Vähennykset tilikaudella	- 521 669			
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.	- 0	521 669	-	-
Muut varaukset 1.1.	-	37 197	-	-
Lisäykset tilikaudella/ Vähennykset tilikaudella/		- 37 197		
Muut varaukset 31.12.	-	-	-	-
Pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	- 0	530 751	-	1 942

Muihin tuottoihin sisältyvät olennaiset pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	887 261	1 667 187	887 261	1 599 974
Rakennusten luovutusvoitot	-	14 746		
Osakkeiden luovutusvoitot			33	47 027
Muut luovutusvoitot	1 440 371	1 655 625	25 950	
Luovutusvoitot yhteensä	2 327 632	3 337 558	913 243	1 647 001
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	669		-	925
Osakkeiden luovutustappiot	21 449			
Muut luovutustappiot	817 423			
Luovutustappiot yhteensä	839 540	-	-	925

Satunnaiset tuotot ja kulut

Ei ilmoitettavaa.

Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisältyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yhteisöissä, mikäli ne ovat olennaisia

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Osinkotuotot konserniyhteisöiltä	-		-	
Osinkotuotot muista yhteisöiltä	124 474	60 790	124 474	86 839
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	-		-	144 891

Erittely poistoeron muutoksista

Ei ilmoitettavaa.

5.4 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset (KPA 2:4.1 § 5-kohta)

Kunnan ja konsernin tilinpäätökseen ei sisälly lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneita kuluksi kirjaamattomia menoja ja pääoma-alennuksia.

Arvonkorotukset

Kunnan ja konsernin tilinpäätöksiin ei sisälly olennaisia arvonkorotuksia.

Pysyvät vastaavat

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	Muut		Yhteensä
	Aineettomat oikeudet	pitkävaikutteiset menot	
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	-	1 836 573,81	1 836 573,81
Lisäykset tilikauden aikana	-		-
Rahoitusosuudet tilikaudella	-	-	-
Vähennykset tilikauden aikana			-
Siirto erien välillä		-	-
Tilikauden poistot	-	181 886,37	181 886,37
Lisäpoistot	-		-
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-	-	-
Aktivoidut korkomenot (KPL4.5.3)	-	-	-
Poistamaton hankintam. 31.12.2023	0	1 654 687,44	1 654 687,44
Arvonkorotukset	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	0	1 654 687,44	1 654 687,44

AINEELLISET HYÖDYKKEET			Kiinteät rakenteet ja		Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat		Yhteensä
	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	laitteet	Koneet ja kalusto				
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	28 870 489,01	70 590 930,76	28 221 341,94	1 417 527,66	61 653,07	7 638 649,91	136 800 592,35	
Lisäykset tilikauden aikana	2 966 583,10		40 101,00	388 195,74		6 559 425,92	9 954 305,76	
Rahoitusosuudet tilikaudella			- 180 000,00			-	180 000,00	
Vähennykset tilikauden aikana	- 546 880,48						546 880,48	
Siirto erien välillä	-	7 853 738,62	4 991 532,58			-12 845 271,20	-	
Tilikauden poistot		- 4 396 645,63	- 3 083 961,00	- 572 910,42			8 053 517,05	
Lisäpoistot				-			-	
Arvonlennukset ja niiden palautukset					-		-	
Aktivoidut korkomenot (KPL4.5.3)		-	-	-	-		-	
Poistamaton hankintam. 31.12.2023	31 290 191,63	74 048 023,75	29 989 014,52	1 232 812,98	61 653,07	1 352 804,63	137 974 500,58	
Arvonkorotukset	-	-	-	-	-	-	-	
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	31 290 191,63	74 048 023,75	29 989 014,52	1 232 812,98	61 653,07	1 352 804,63	137 974 500,58	

MAA- JA VESIALUEET		
	2023	2022
Kiinteistöjen liittymismaksut	334 324	330 098
Muut maa- ja vesialueet	30 955 868	28 540 391
Yhteensä	31 290 192	28 870 489

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset					
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	35 614 186,81	63 290,89	5 503 919,05	2 248 672,10	43 430 068,85
Avaavan taseen muutokset HUS:lle			- 4 960 166,66		- 4 960 166,66
Peruspääoman muutokset			1 760 792,47		1 760 792,47
Lisäykset	390 000,00				390 000,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	-	-	-	-	-
Vähennykset			- 1 767 248,82	- 135 067,28	- 1 902 316,10
Siirto erien välillä					-
Hankintameno 31.12.2023	36 004 186,81	63 290,89	537 296,04	2 113 604,82	38 718 378,56
Arvonlennukset tilikaudella	-	-	-	-	-
Arvonkorotukset	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	36 004 186,81	63 290,89	537 296,04	2 113 604,82	38 718 378,56

Jvk-, muut laina- ja muut saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	48 522 977,78		2 268 452,33	50 791 430,11
Lisäykset	29 400,00			29 400,00
Rahoitusosuudet tilikaudella			-	-
Vähennykset	- 684 592,79			- 684 592,79
Siirto erien välillä	-		-	-
Hankintameno 31.12.2023	47 867 784,99		2 268 452,33	50 136 237,32
Arvonlennukset tilikaudella	-		-	-
Arvonkorotukset	-		-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	47 867 784,99		2 268 452,33	50 136 237,32

Omistukset muissa yhteisöissä

Tytär yhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Mäntsälän									
Nimi	Kotipaikka	Y-tunnus	Kunnan omistus- osuus	Hankinta- hinta	Kunnan äänivalta- osuus, %	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
							Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/ tappiosta
TYTÄRYHTEISÖT									
Kiinteistö Oy Mäntsälän Toimistotalo	Mäntsälä	2417203-4	51,00	102 000,00	51,00	52,12	252	1 677	28
Mäntsälän Jäähalli Oy	Mäntsälä	1787050-4	80,10	502 200,00	80,10	80,95	-341	5 402	-416
Mäntsälän Kodit Oy	Mäntsälä	0835787-2	100,00	306 486,81	100,00	100,00	297	24 999	99
Mäntsälän Yrityskehitys Oy	Mäntsälä	1804569-6	70,00	91 000,00	70,00	100,00	205	76	-15
Nivos Oy	Mäntsälä	2519715-3	100,00	35 002 500,00	100,00	100,00	35 190	49 146	9
Nivos Energia Oy	Mäntsälä	0773810-4	0,00	0,00	100,00	100,00	-8 252	25 005	1 284
Nivos Palvelut Oy	Mäntsälä	3007554-8	0,00	0,00	100,00	100,00	566	1 815	-3
Nivos Verkot Oy	Mäntsälä	0129224-4	0,00	0,00	100,00	100,00	8 132	64 962	11
Nivos Vesi ja Lämpö Oy	Mäntsälä	2519694-3	0,00	0,00	95,00	95,00	7 445	34 143	1
Yhteensä				36 004 186,81			43 493	207 224	998
KUNTAYHTYMÄT									
Keski-Uudenmaan koulutusky	Järvenpää	0213834-5	5,589	501 066,64	14,290	5,589	4 554	776	-4
Uudenmaan liitto	Helsinki	0201296-1	1,450	961,87	1,450	1,450	20	47	-1
Uudenmaan päihdehuollon ky	Hyvinkää	0125920-9	2,900	35 267,53	2,874	2,900	117	1	-17
Yhteensä				537 296,04			4 690	824	-22
Yhdistelemättömät OSAKKUUSYHTEISÖT									
Asunto Oy Onnilanrinne	Mäntsälä	0129303-6	37,50	63 290,89	47,50	37,50			
Yhteensä				63 290,89					
				36 604 773,74		Yhteensä	48 183	208 048	976

Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset

	2023		2022	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	-	218 206	-	63 380
Lainasaamiset	-	-	-	-
Muut saamiset	-	5 152	-	-
Siirtosaamiset	-	-	-	-
Yhteensä	-	223 358	-	63 380
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	-	-	-	217 410
Lainasaamiset	-	-	-	-
Muut saamiset	-	-	-	-
Siirtosaamiset	-	1 621 146	-	2 862 025
Yhteensä	-	1 621 146	-	3 079 435
Yhteensä	-	1 844 504	-	3 142 815
Saamiset yhteensä	-	1 844 504	-	3 142 815

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kunta				
Muut siirtosaamiset:				
Siirtyvät korot				
E-S lääninhallitus/ joukkoliikenneavustus		53 495		53 495
Kela-korvaukset	197 257	454 285	180 000	185 000
Ely-keskus/ työllistämistuet	117 394	602 663	117 394	101 950
Keha-keskus/ kotouttaminen				
Mäntsälänjoen hankeavustus				
Korkojohd. korkojaksotus	150 000		150 000	
Keusote lopputilitys	1 621 146	2 862 025	1 621 146	2 862 025
Pelan pääoman palautus	454 481	489 620	454 481	489 620
Muut siirtosaamiset	806 263	2 317 774	175 353	402 480
yhteensä	3 346 541	6 779 861	2 698 374	4 094 570
Tulojäämät yhteensä	3 346 541	6 779 861	2 698 374	4 094 570
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	3 346 541	6 779 861	2 698 374	4 094 570

5.5 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana (KPA 2:5 § 1-kohta)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	53 570 007	53 570 007	53 570 007	53 570 007
Avaavan taseen ppo:n korotukset	1 760 792		1 760 792	
Avaavan taseen HVA:lle siirrot	- 4 878 057		- 4 878 057	
Lisäykset tilikaudella			-	-
Vähennykset tilikaudella			-	-
Peruspääoma 31.12.	50 452 743	53 570 007	50 452 743	53 570 007
Arvonkorotusrahasto 1.1.	-	-	-	-
Lisäykset tilikaudella			-	-
Vähennykset tilikaudella			-	-
Arvonkorotusrahasto 31.12.	-	-	-	-
Muut omat rahastot 1.1.	31 636	31 636	-	-
Lisäykset tilikaudella	16		-	-
Vähennykset tilikaudella	- 14 946		-	-
Muut omat rahastot 31.12.	16 706	31 636	-	-
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	33 759 020	34 398 198	72 267 104	71 339 923
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	- 339 231			
Aiempiin tilikausiin liittyvät korjaukset		- 33 572		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	33 419 789	34 364 626	72 267 104	71 339 923
Tilikauden yli-/alijäämä	7 440 425	- 605 606	574 681	927 181
Oma pääoma 31.12.	91 329 663	87 360 663	123 294 528	125 837 111

Erittely verotussyistä tehdyn poistoeron muutoksesta

Kunnan tilinpäätöksessä poistoeroon ei sisälly verotussyistä tehtyä poistoeroa (evl 54 §)

Pitkäaikaiset velat

	Kunta	
	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	17 970 609	23 719 729
Lainat julkisyhteisöiltä		-
Yhteensä	17 970 609	23 719 729

Joukkovelkakirjalainat

	Kunta	
	2023	2022
JVK-laina, kertalyhenteinen, erääntyy 9.9.2025, korko -0,09%	30 000 000	30 000 000
JVK-laina, kertalyhenteinen, erääntyy 4.2.2026, korko -0,09%	20 000 000	20 000 000
JVK-laina, erääntyy 28.1.2022	-	-
Yhteensä	50 000 000	50 000 000

Olellaiset pakollisiin varauksiin merkityt erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset				
Eläkevaraus	-	7 140	-	-
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus	-	1 942	-	1 942
Potilasvakuutus	-	521 669	-	-
Muu pakollinen varaus	-	-	-	-
Muut pakolliset varaukset yhteensä	-	530 751	-	1 942

Pitkä- ja lyhytaikaiset velat

	2023		2022	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot		-		
Ostovelat		380 856	-	471 602
Lainat			-	
Muut velat	-	-	-	-
Siirtovelat	-	-	-	-
Yhteensä	-	380 856	-	471 602
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot	-	-	-	-
Ostovelat	-	5 009	-	8 885
Muut velat	-	-	-	-
Siirtovelat	-	-	-	-
Yhteensä	-	5 009	-	8 885
Vieras pääoma yhteensä	-	385 864	-	480 487

Maksuvalmiuden kannalta merkittävät tililimiitit

	2023	2022
Luotollisen shekkitilin limiitti,	2 000 000	2 000 000
siitä käyttämättä oleva määrä	2 000 000	2 000 000

Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksut	22 949 940	22 976 565	411 140	411 140
Muut velat	129 452	126 115	739 464	688 503
Muut velat yhteensä	23 079 392	23 102 680	1 150 604	1 099 643

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Korkojaksotukset	489 605	224 301	291 379	131 950
Jaksotetut henkilöstökulut	5 243 629	11 809 136	3 958 098	3 337 803
Valtionosuusennakot	-	101 039	-	101 039
Muut siirtovelat				
KEU Sote tasauslasku				
HUS alijäämän kattaminen ja varaston alaskirjaus				
Muut siirtovelat	1 650 020	12 996 348	357 214	175 430
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	7 383 254	25 130 824	4 606 691	3 746 223

5.6 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Velat, joista kunta on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		28 089 564	-	-
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	19 701 016	24 284 366	-	-
Lainat julkisyhteisöiltä			-	-
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	3 148 759		-	-

Vakuudet, jotka kunta on antanut muiden sitoumusten kuin velkojen vakuudeksi

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Annetut vakuudet	29 401 546	29 412 464	-	-

Vakuudet, jotka kunta on antanut sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Ei ilmoitettavaa

Yhteenlaskettu arvo kunnan antamista muista kuin edellä mainituista tarkoitetuista vakuuksista lajeittain

Ei ilmoitettavaa

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokra- ja leasingvastuut yhteensä	23 639 553	29 546 429	23 185 180	18 790 203
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	2 685 855	5 371 797	2 365 249	1 835 608

Muut kunnan antamat vastuusitoumukset ja muut vastuut (KPA 2:7.2 § 4-kohta)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen				
Alkuperäinen pääoma	93 010 000	89 010 000	93 010 000	89 010 000
Jäljellä oleva pääoma	59 422 097	46 849 354	59 422 097	57 649 345
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	-	2 472 889	4 122 000	4 122 000
Jäljellä oleva pääoma	-	1 948 321	423 509	722 734
Jälleenvuokraus-/Paloasemanpellon päiväkotinäkökohde *)				
vastuu voimassa 31.7.2028 asti	604 377	757 351	604 377	757 351
josta seuraavalla tilikaudella maksettavat	152 974	152 974	152 974	152 974
Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista				
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista	173 482 381	157 748 972	173 482 381	157 748 972
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.			-	-
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	138 096	91 224	138 096	91 224

*) Kunta on sitoutunut vuokraamaan Paloasemanpellon päiväkodin tilat omaan käyttöönsä, mikäli yksityisen palveluntuottajan toiminta lakkaa tuotannollis-taloudellisista syistä, eikä tiloihin löydy toimintaa jatkamaan yksityistä palveluntuottajaa. Jälleenvuokraussopimus on voimassa LapTi-Invest Oy:n ja yksityisen palveluntuottajan 15 vuoden sopimuskauden 1.8.2013 alkaen.

Muut kuntaa koskevat taloudelliset vastuut, joita ei ole merkitty taseeseen

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Muut sopimusvastuut/ HUS	-	57 684		
Nivos Oy:n sitoumus sijoituksesta Suomen Voima Oy:n kautta Fennovoima hankkeeseen enintään n. 12 M e laitoksen käynnistymiseen (2024) mennessä, jos sitoumuksen ehdot täyttyvät.	1 218 000	1 218 000		
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset				
Palvelusopimusvastuu / NCC				
Hyökännummen ja Riihimäen koulujen sekä Hyökännummen päiväkodin palvelusopimusvastuu + optio 5 v. (palvelusopimus 24.8.2015: 20vuotta ajalle 2017-2037 20,4 milj.euroa + 5 vuoden optio)				
Ylläpitokulut	19 527 440	20 551 427	19 527 440	20 551 427
Energiavastuut	1 514 167	1 591 816	1 514 167	1 591 816
PTS vastuut yht.	8 705 000	8 705 000	8 705 000	8 705 000
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat velvoitteet				
Maankäyttösopimus	129 098	526 096	129 098	526 096
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	129 098	237 926	129 098	237 926
Sopimusvastuut yhteensä	29 875 705	31 374 339	29 875 705	31 374 339
Alv-palautusvastuu				
Kunnalla ei tilinpäätöshetkellä ole tiedossa kiinteistöjä, joiden osalta palautusvastuun toteutuminen olisi todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.			-	-
Tytäryhteisöjen palautusvastuut Mäntsälän Kodit Oy ja Mäntsälän Jäähalli Oy	1 387 659	1 738 870		
Kuntayhtymien palautusvastuut Hus ja Eteva	-	49 142		
Valtionosuuksien palautusvastuu Keuda ja Jäähalli	760 901	1 215 446		
Kuntien eläkevakuutus/ vastuu eläkemenoperusteisesta maksusta				
HUS/ Vammaispalvelulain mukaiset varaukset	-			

Kuntarahoitus Oyj, nro 35195				
Sopimus eräätty 8.9.2025				
Nimellisarvo			11 910 405	12 450 035
Käypä arvo			348 583	615 274
Kuntarahoitus Oyj, nro 35197				
Sopimus eräätty 24.9.2025				
Nimellisarvo			11 389 614	11 915 866
Käypä arvo			315 032	559 938
Nordea Bank AB nro 2334960/4365563				
Sopimus 24.9.2025-24.9.2032				
Nimellisarvo			10 377 110	-
Käypä arvo			- 148 893	-
OP Yrityspankki Oyj 25572880				
Sopimus 7.9.2025- 7.9.2032				
Nimellisarvo			6 002 790	-
Käypä arvo			- 216 871	-
Konserniyhtiöiden koronvaihtosopimukset				
Nivos				
Nimellisarvo	-	15 000 000		
Käypä arvo	-	26 637		
Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt				
Sähköjohdannaiset				
Ostosopimukset				
Myyntisopimukset	683 172	217 171		

Mäntsälän kunnan koronvaihtosopimukset

Kunnanvaltuusto päätti 22.8.2022 § 61 kunnan rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteista. Periaatteiden mukaisesti kunnan voimassa olevan lainakannan osalta suojaus tehdään vähintään 50 prosenttiin lainasal-kusta. Tilinpäätöshetkellä kunnan lainojen suojausaste on 84.3 %. Koronvaihtosopimukset on tehty vaihtu-vakorkoisten lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiin-teiksi. Kunta on ottanut tilikaudella 3 vaihtuvakorkoista lainaa, jotka ovat kytketty koronvaihtosopimuksiin 1 ja 2.

Kuntarahoituksen korkosuojaus nro1 vastaa Kuntarahoitukselta otettuja lainoja 5,550 milj. euroa ja 6,9 milj. euroa. Kuntarahoituksen korkosuojaus nro 2 vastaa Kuntarahoitukselta otettua lainaa 11,915 milj. euroa. Kunta on ottanut lisäksi jatkosuojaukset lainoille. OP Yrityspankki Oyj:n kanssa tehty suojaus on jatkosuo-jaus koronvaihtosopimukseen 1 ja Nordean kanssa tehty koronvaihtosopimus on jatkosuojaus koronvaihto-sopimukselle 2.

1. Kuntarahoituksen kanssa v.2015 tehty 15,148 milj. euron koronvaihtosopimus on laadittu suojaamistar-koituksessa. Sopimuksen alkamispäivämäärä on 7.9.2017. Sopimus on voimassa 7.9.2025 asti. Koronvaihto-sopimuksessa on kiinteä korko 1,131 %-yksikköä p.a./6 kk euribor. Maksupäivät ovat 7.3. ja 7.9. Korot on kirjattu korkokuluihin. (Kh 17.8.2015 § 194/Kunnanjohtaja vhp 24.8.2015 § 12).

2. Kuntarahoituksen kanssa v.2015 tehty 14,021 milj. euron koronvaihtosopimus on laadittu suojaamistar-koituksessa. Sopimuksen alkamispäivämäärä on 24.9.2018. Sopimus on voimassa 24.9.2025 asti. Koronvaihtosopimuksessa on kiinteä korko 1,279 %-yksikköä p.a./6 kk euribor. Maksupäivät ovat 24.3. ja 24.9. Korot on kirjattu korkokuluihin. (Kh 17.8.2015 § 194/Kunnanjohtaja vhp 24.8.2015 § 12).

3. Kunta on 16.1.2023 tehnyt Nordean kanssa 10,337 milj. euron lainapääomalle koronvaihtosopimuksen, minkä aloituspäivä on 24.9.2025. Koronvaihtosopimuksessa on kiinteä korko 2,547 %-yksikköä p.a/6 kk eu-ribor. Koron maksupäivät ovat puolivuositain 24.3. ja 24.9. Tämä sopimus alkaa, kun Kuntarahoituksen kanssa tehty koronvaihtosopimus (nro2) päättyy 24.9.2025. (Kh 19.12.2022 § 260/talousjohtaja 16.1.2023 § 2).

4. Kunta on tehnyt OP Yrityspankki Oyj:n kanssa 11.9.2023 6 002 790 euron lainalle 201133/22 koronvaihtosopimuksen, jonka alkamispäivä on 7.9.2025 ja päättymispäivä 7.9.2032. Koronvaihtosopimus on tehty suojaamistarkoituksessa. Koronmaksupäivät ovat puolivuositain alkaen 9.3.2026 ja päättyen 7.9.2032. Kunta maksaa kiinteää korkoa 2,957 % ja maksaa 6 kk euribor korkoa. Tämä koronvaihtosopimus alkaa, kun koronvaihtosopimus nro 1 päättyy. (Kh 28.8.2023 § 169/ talousjohtaja 11.9.2023 § 11).

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

Itä-Uudenmaan poliisi tutkii Keusoten kuntayhtymään liittyvää petosrikoskokonaisuutta, josta voi mahdollisesti seurata Keusoten kuntayhtymän omistajakunnille taloudellisia vaikutuksia. Asian käsittely on tutkintavaiheessa, jonka vuoksi euromääräisiä vaikutuksia on mahdoton arvioida.

5.7 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ei ilmoitettavaa

5.8 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstö toimialoittain 31.12.2023

Toimiala	Vakituiset		Määräaikaiset		Työllistetyt		Oppisopimus-suhteiset		Kaikki yhteensä		Määräaikaisten osuus	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
	Hallintopalvelut	38	34	8	5	30	38	0	0	76	77	10,53 %
Sivistys- hyvinvointipalvelut	450	456	213	171	0		0		663	627	32,13 %	31,74 %
Tekninen ja elinvoimapalvelut	134	139	7	10	0	3	0		141	152	4,97 %	6,62 %
Yhteensä	622	629	228	186	30	41	0	0	880	856	25,91 %	30,30 %

Henkilöstökulut

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	39 728 290	37 270 096
Yhteensä henkilöstökulut	39 728 290	37 270 096

Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut (Kuntalaki 82.3.§)

	2023	2022
Mäntsälän Kokoomus ry	5 605	1 556
Keskustan Mäntsälän kunnallisjärjestö ry	8 037	1 568
Vihreä Verkko ry/ Mäntsälän vihreät	837	223
Mäntsälän Vasemmisto ry	794	285
Mäntsälän Sos.dem.työväenyhdistys	5 185	1 346
Mäntsälän Perussuomalaiset ry	2 779	789
Suomen Kristillisdem.Mäntsälän paikallisosasto ry	210	68
PRO Mäntsälä ry Mäntsälän puolesta	70	27
Yhteensä	23 515	5 862

Tilintarkastuspalkkiot

	Kunta	
	2023	2022
Lakisääteistä tilintarkastusta suorittava tarkastusyhteisö:		
BDO Auditor Oy		
Tilintarkastuspalkkiot, lakisääteinen tilintarkastus	14 911	16 972
Tilintarkastajan lausunnot	0	0
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	3 721	4 673
Muut palkkiot	15 200	469
Palkkiot yhteensä	33 832	22 114

Intressitahoihin kuuluvien väliset liiketoimet

Intressitaho	1. Kuvaus liiketoimesta	2. Liiketoimen arvo 2023	3. Intressisuhteen luonne	4. Muut kunnan taloudellisen aseman arvioimisen kannalta välttämättömät tiedot liiketoimesta
1. Kunnanjohtaja Hannu Laurila	Johtajasopimus 17.5.2021 kh		kunnanjohtajan työtehtävät	Sopimuksessa ei ole sovittu erokorvauksesta
2. Vesiosuuskunta Suoni	Kunnan antama omavelkainen takaus	Takausvastuun määrä (100%) 80 663€	muu osake/osuusomistus	
3. Hirvihaaran vesiosuuskunta	Kunnan antama omavelkainen takaus	Takausvastuun määrä (100%) 76 400€	muu osake/osuusomistus	
4. Vesiosuuskunta Mustijoki	Kunnan antama omavelkainen takaus	Takausvastuun määrä (100%) 234 702 €	muu osake/osuusomistus	
5. Mäntsälän Kodit Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 18.6.2007 § 53	Takausvastuun määrä (100%) 337 500 €	Tytäryritys	
6. Mäntsälän Kodit Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 20.4.2009 § 49	Takausvastuun määrä (100%) 981 790 €	Tytäryritys	
7. Mäntsälän Kodit Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 15.2.2010 § 4	Takausvastuun määrä (100%) 299 048 €	Tytäryritys	
8. Mäntsälän Kodit Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 31.8.2015 § 81	Takausvastuun määrä (100%) 1 200 000 €	Tytäryritys	
9. Mäntsälän Kodit Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 28.11.2016 § 112	Takausvastuun määrä (100%) 900 000 €	Tytäryritys	
10. Nivos Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 8.2.2016 § 5	Takausvastuun määrä (100%) 3 200 000 €	Tytäryritys	
11. Nivos Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 8.2.2016 § 5	Takausvastuun määrä (80%) 8 800 000 €	Tytäryritys	
12. Nivos Verkot Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 17.6.2019 § 154	Takausvastuun määrä (80%) 12 000 000 €	Tytäryritys	
13. Nivos Verkot Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 22.3.2021 § 21	Takausvastuun määrä (80%) 3 000 000 €	Tytäryritys	
14. Nivos Verkot Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 23.10.2023 § 77	Takausvastuun määrä (80%) 15 000 000 €	Tytäryritys	
15. Nivos Vesi ja lämpö Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 22.3.2021 § 22	Takausvastuun määrä (80%) 1 200 000 €	Tytäryritys	
16. Nivos Vesi ja lämpö Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 17.6.2019 § 77	Takausvastuun määrä (100%) 2 000 000 €	Tytäryritys	
17. Nivos Energia Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 14.11.2022 § 90	Takausvastuun määrä (100%) 1 000 000 €	Tytäryritys	
18. Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 20.6.2011 § 64	Takausvastuun määrä (100%) 1 472 198 €	Tytäryritys	
19. Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 11.11.2019 § 108	Takausvastuun määrä (100%) 22 811 €	Tytäryritys	
20. Mäntsälän Jäähalli Oy	Kunnan antama omavelkainen takaus kvalt 13.6.2022 § 53	Takausvastuun määrä (100%) 6 168 750 €	Tytäryritys	

Kilpailulain eriyttämisvaatimuksen alainen toiminta

Vuoden 2020 alusta kilpailulain 30 d §:n perusteella julkisyhteisön on eriytettävä kilpailutilanteessa markkinoilla harjoittamansa taloudellinen toiminta kirjanpidossaan. Poikkeuksena tähän on toiminta, jonka liikevaihto on alle 40 000 euroa tai jos menettely tai toiminnan rakenne seuraa välittömästi lainsäädännöstä, taikka, jos soveltaminen estäisi merkittävän kansalaisten hyvinvointiin, turvallisuuteen tai muuhun sellaiseen yleiseen etuun liittyvän tehtävän hoitamisen (kilpailulain 30 b §).

Mäntsälän kunnan eriytettäviä toimintoja ovat lounaskahvila Tarinan henkilöstöruokala-/-kahvilapalvelujen myynti, sekä ateriapalvelujen myynti kunnan yksityisille palveluntuottajille. Tuloslaskelman mukaan eriytettävissä toiminnoissa toimintatuotot olivat yhteensä 122 245 euroa ja toimintakulut olivat -195 261 euroa. Toimintojen tilikauden tulos poistojen ja arvonalentumisien jälkeen oli yhteensä -73 018 euroa.

1527 LOUNASKAHVILA-PALVELUT	Toteutuma 1-12 / 2023
TOIMINTATUOTOT	
MYYNTITUOTOT	89 021
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	
89 021	
TOIMINTAKULUT	
HENKILÖSTÖKULUT	-38 029
PALVELUJEN OSTOT	-5 236
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-54 142
MUUT TOIMINTAKULUT	-64 734
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	
-162 141	
TOIMINTAKATE	
-73 121	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	
-73 121	

Lounaskahvila Tarina

Tarina avattiin marraskuussa vuonna 2022. Kahvila-ravintola on avoinna arkisin klo 09-15 ja tarjolla on lounaan lisäksi kahvia ja pientä suolaista. Vuonna 2023 lounaan hinta kunnan henkilökunnalle oli 8 euroa ja muille ruokailijoille 11 euroa. Tarinan myyntitulot koostuvat lähes yksinomaan henkilöstölle myydyistä lounaista sekä kunnan sisäisistä kahvitustarjoiluista. Kunnan henkilöstön ulkopuolelle tapahtuva lounas- ja kahvilamyynti on ollut vähäistä.

Tarinan toimintakate on negatiivinen, sillä ravintola toimii samalla kunnan työllistettävien opetusravintolana eikä toimi samoin periaattein tai tavoittein kuin markkinoilla toimivat kilpailijat.

Ateriapalvelujen myynti yksityisille palveluntuottajille

Mäntsälän keskuskeittiö tuotti v. 2023 ateriapalveluja kolmelle yksityiselle palveluntuottajalle, jotka harjoittavat toimintaansa Mäntsälässä: päiväkotia Omenapulle, Mäntsälän englanninkieliselle Montessori-leikkikoululle sekä Mäntsälän palvelukotiyhdistykselle.

Ateriapalvelujen myynti yksityisille toimijoille oli vähäisempää kuin aiemmin ja kattoi reilun prosentin tulosyksikön kokonaismyynnistä. Kulut on laskettu prosentuaalisesti suhteutettuna Ateriapalvelujen tulosyksikön kokonaiskuluihin.

5210 ATERIAPALVELUT	Toteutuma 1-12 / 2023
TOIMINTATUOTOT	
MYYNTITUOTOT	33 224
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	
33 224	
TOIMINTAKULUT	
HENKILÖSTÖKULUT	18 754
PALVELUJEN OSTOT	910
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	8 974
MUUT TOIMINTAKULUT	4 482
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	
33 120	
TOIMINTAKATE	
103	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	
103	

6 Tilinpäätöksen allekirjoitus ja tilinpäätösmerkintä

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Mäntsälässä 25.3.2024

_____
Tapio Havula

_____
Heli Hallikainen

_____
Satu Lampi

_____
Eero Kokko

_____
Annika Warras-Stjernvall

_____
Timo Leino

_____
Marja Teppinen, Katri Mannisen
henkilökohtainen varajäsen

_____
Tero Toivonen

_____
Tuuli Särkijärvi

_____
Hannu Laurila

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus

Mäntsälässä _____/_____2024

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö
Mark Lassfolk

Luettelot ja selvitykset

Luettelo kirjanpitoakirjoista:

Tilinpäätös sidottuna paperitulosteena
Pääkirja sähköinen arkistointi
Päiväkirja sähköinen arkistointi
Tase-erittelyt paperitulosteina
Liitetietojen erittelyt paperitulosteina
Myyntireskontra sähköinen arkistointi
Ostoreskontra sähköinen arkistointi
Pysyvien vastaavien erilliskirjanpito sähköisenä
Konsernikirjanpito sähköisenä ja paperitulosteena
Tiliotteet ja viitteet sähköisenä

Sidottu tilinpäätös säilytetään pysyvästi, muut kirjanpitoakirjat arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti 6-10 vuotta.

Luettelo tositelajeista joita säilytetään sähköisesti:

Kirjanpidon osa	Tositelaji	Numero-sarja alk.	Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Miten ja missä säilytetään
Avaava tase	ALKUSA	1001	Alkusaldot	Kuntamalli Raindance kirjanpitojärjestelmässä
Talousarvio	BUD	2001	Talousarvio	Raindance Budjetointi on osa Kuntamalli Raindance järjestelmää
Lisä-talousarvio	BUDL	3001	Lisätalousarvio	Viedään manuaalisesti
Konserni			Erillistilinpäätös (Tuloslaskelma ja tase)	Ei yhteyttä
		10000	Erillistilinpäätöksen oikaisu	Säilytetään sähköisenä FPM järjestelmässä
		110000	Sisäiset erät, ETP-oikaisut	
		120000	Konsolidointiviennit, etp-oikaisut, sisäiset erät	
		123000	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätöksen oikaisu	
		130000	Alakonsernin vähemmistöosuus	
		140000	Sisäiset erät	
		20000	Konsolidointiviennit, sisäiset erät	
		23000	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätös	
		30000	Vapaaehtoisten varausten purku, erillistilinpäätös	
		32000	KK-oikaisut	
		410000	Sisäiset erät, KK-oikaisut	
		420000	Konsolidointiviennit, KK-oikaisut, sisäiset erät	
		423000	Konsolidointiviennit, KK-oikaisut	
		430000	Käyttöomaisuuden sisäisen katteen eliminointi	
		50000	Sisäisen omistuksen eliminointi	
		60000	Pääomaosuusmenetelmä konsolidointi	
		80000	Rahoituslaskelmatoimitteet:	
		800100	Erillistilinpäätös (Tuloslaskelma ja tase)	
		800200	Sisäiset erät	
		800230	Konsolidointiviennit, sisäiset erät	
		800300	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätös	
		800320	Vapaaehtoisten varausten purku, erillistilinpäätös	
		800400	Vaihto-omaisuuden sisäisen katteen eliminointi	
		800500	Käyttöomaisuuden sisäisen katteen eliminointi	
		800600	Sisäisen omistuksen eliminointi	
		800800	Pääomaosuusmenetelmä konsolidointi	
		801100	Erillistilinpäätöksen oikaisu	
		801200	Sisäiset erät, ETP-oikaisut	
		801230	Konsolidointiviennit, etp-oikaisu, sis.erät	
		801300	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätöksen oikaisu	
		804100	KK-oikaisut	
		804200	Sisäiset erät, KK-oikaisut	
		804230	Konsolidointiviennit, KK-oikaisut, sis.erät	
		804300	Konsolidointiviennit, KK-oikaisut	
		810000	Muut viennit	
		810300	Muut viennit, Konsolidointiviennit	
		815000	Muut viennit, KK-oikaisut	
		815300	Muut viennit, Konsolidointiviennit, KK-oikaisut	
		830000	Tase, hankinta	
		840000	Tase, myynti	
		845000	Tase, myynti, eliminoinnit/konsernitason viennit	
		850000	Muut järjestelyt	
		870000	CF oikaisut	

Liitteet

Liite 1: Suoritteet ja tunnusluvut

Liite 2: palvelualueiden tavoitteet

Liite 1

Suoritteet ja tunnusluvut

Suorite- ja tunnuslukutaulukot						
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteiset	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Musiikkiopiston oppilaat	124	124	124	124	124	124
Musiikkileikkikoululaisia	189	182	197	138	209	571
Opetuspalvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Perusopetuksen oppilaat, joista	2773	2678	2627	2592	2551	2550
- erityisoppilaat	208	217	222	236	244	238
- pienryhmissä	148	127	148	137	154	135
- integroituna	60	90	92	99	83	94
Tehostetussa tuessa	370	390	370	389	380	385
Vieraskuntalaisia Mäntsälässä	115	102	102	82	79	95
Mäntsäläläisiä	199	207	197	222	223	202
Oppilaat/alakoulut	1992	1881	1868	1805	1748	1625
Oppilaat/yläkoulut	781	797	797	798	803	821
Oppilaat esiopetuksessa	289	271	234	0	0	0
Koulut/perusopetus	14	13	13	12	12	12
Lukion opiskelijat	282	304	295	263	266	258
Varhaiskasvatuspalvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Avoin ja kerhotoiminta						
Lapsia	77	54	8	22	24	21
Läsnäolopäivät osapv-hoito	5224	3750	890	731	1073	
Perhepäivähoito						
Lapsia	45	35	31	32	22	21
Läsnäolopäivät, kokopv-hoito	7474	6151	4329	4502	3839	
Läsnäolopäivät, osapv-hoito	20	208	97	239	209	
Ryhmäperhepäivähoito						
Lapsia	12	10	10	11	12	toiminta päättynyt
Läsnäolopäivät, kokopv-hoito	1511	1901	1279	1502	1713	
Läsnäolopäivät, osapv-hoito	259	121	116	68	61	
Kotihoidontuki/lapset	368	348	323	289	268	227
Yksityisen hoidon tuki, valtakunnallinen, lapsia	236	227	198	188	207	204
Yksityisen hoidon tuki, kunnanllinen, lapsia	236	227	198	188	207	204
Päiväkotihoidon tuki (sis. ostot)						
Lapsia	662	670	646	632	626	689
Läsnäolopäivät, kokopv-hoito	99688	100423	79069	93066		
Läsnäolopäivät, osapv-hoito	27214	24230	13721	16037		
Vuorohoito päiväkodissa						
Lapsia	69	102	103	114	119	47
Läsnäolopäivät, kokopv-hoito	11526	13214	13554	16192		
Läsnäolopäivät, osapv-hoito	1179	1713	1472	1854		
Esiopetus (sis yksityiset)						
Lapsia	185	195	191	214	242	228
Läsnäolopäivät	35502	31062	24825	33276	44528	

Elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Kansalaisopisto						
- opetustunnit	8157	8508	6959	6954	7706	7268
- opiskelijat	3280	3241	2938	2343	2583	2777
- kurssit	423	421	392	372	390	380
Kirjasto						
- lainat	211848	235046	196791	191457	225785	208 975
- lainat/asukas	10	11	9,5	9	11	10
- lainaajat	5135	5327	4477	3991	4632	4815*
						* järjestelmän vaihdos keskellä vuotta, luku on arvio
Hyvinvoinnin edistämisen palvelut						
Vapaa-aikapalvelut						
Liikuntapalvelut						
- kurssit					29	
- osallistujat					2997	3868
- Kävelykipinä tapahtumien osallistujat					70	350
- Inbody mittaukset					68	42
-rantahulinat osallistujat					114	117
-uimakouluun osallistujat					100	76
-kuntosalipäivystyksen osallistujat					92	18
-talvilomatoiminnan osallistujat					67	270
- syyslomatoiminnan osallistujat					151	
Nuorisopalvelut						
Nuorisotalo (vuoden 2023): kävijät					60	3266
Erityisnuorisotyö: asiakkaat					81	78
Sepänmäen kesäleiri: osallistujat					0	37
Discord: osallistujat keskim./kerta					0	0
Nuorisovaltuuston kokoukset					10	10
Nuorisovaltuuston työryhmät					5	0
Tapahtumat						333

Tekniset palvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Tekninen ja elinvoimapaalvelujen yhteiset						
Hallinto- ja talouspalvelut + suunnittelu- ja rakennuttamispalvelut						
-Menot ulkoinen	919890	810230	777562	707736	840799	716674
- joista henkilöstömenot	572980	564100	498323	494294	493371	448987
-Henkilöt	9	9	8	7	7	7
Yksityistie-avustukset						
-yks.tieav. €	159630	133222	157808	131608	156807	160138
-yks.tieav. km	290	290	290	284	293	297
Tiekuntia	114	114	117	115	124	125
Avustus € / km	550,4	459,4	544,2	463,0	535,2	539,2
Maankäyttö, asuminen ja liikenne						
MAAKAUPAT						
Kauppojen lukumäärä / ostot, kpl	7	8	6	6	7	17
Ostettu, ha	10,4	37,7	10,1	15,5	5,3	92,8
, josta raakamaata, ha	9,9	17,8	9	13,5	4,6	90
Maaomaisuuden määrä, ha	1661	1715	1697		1695	1769
Rahaa mennyt ostoihin, €	1389137	779959	193206	778689	827135	2 950 342
Myyty/vuokrattu, kpl	13 / 16	18 / 11	19/23	25/29	28/14	6/16
, josta asuintontteja	8 / 5	7 / 4	15/11	15/18	20/10	3/9
, josta yritystontteja	1 / 1	1 / 1	0/1	3/0	1/1	1/4
, josta muita alueita	3 / 10	10 / 6	4/11	3/11	7/3	1/3
Vuokratulot, €/v	539366	522453	575684	611244	670148	819 682
Rahaa tullut myynneistä, €	976235	2086107	1542553	1775431	1761173	1 430 550
Maankäyttösopimuksia ,	1	4	2	3	1	2
(joista käynnistämissopimuksia), kp	0	4	2	1	1	2
KAAVOITUS						
kv / kh hyväksynyt						
kpl	5	3	2	5	1	1
ha	8,5	10,9	4,8	26,2	30	2,8
rakennusoikeuden lisäys kem	4497	6083	5810	16338	0	0
Myytäviä asuintontteja lkm	35	47	57	17	22	34
Myytäviä yritystontteja lkm	10	8	9	9	19	13
RAKENNUSVALVONTA						
Myönnetyt luvat						
lkm	225	223	194	251	116	232
kem	39842	53992	14396	22113	70663	15729
omakoteja kpl	50	42	53	62	54	31
asuntoja yht kpl	104	263	57	86	83	37
asuntoja kaava/haja %	82/18	97/3	74/26	83/17		62/38
asuntoja kem	9959	19202	8160	11801	8846	4537
Valmistuneet kohteet						
lkm	99	81	150	133	163	240
kem	23024	14421	33793	14606	32019	99693
omakoteja kpl	49	32	42	45	48	122
asuntoja yht kpl	151	84	136	71	261	160
asuntoja kaava/haja %	89/11	86/14	90/10	82/18		86/14
asuntoja kem	14470	7946	11369	8554	13896	22059
katselmukset	318	381	485	557	605	
Suunnittelutarveratkaisut						
lkm	39	36	33	36	26	18
myönt./kielteiset	37 / 2	34 / 2	33 / 0	33/3	20/6	17/1
, joista omakotitalo:						
Myönt/kielt	28 / 1	26 / 2	30 / 0	26 / 1	17/5	16/1
Näille haettu rak.lupa		14	7	15		9
MITTAUSTOIMINTA						
Rakennuksen/paikan						
merkinnät lkm	29	41	29	47	35	21
Sijaintikatselmukset	37	43	32	52	38	15

Toimitilapalvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Toimitilat ja huoneistot						
Kiinteistöt, tilavuus m ³	430581	430137	439617	404340	455655	464758
Kiinteistöt, kerrosala m ²	95265	95191	95549	88743	99451	101213
Ulkoiset menot €, kiinteistöhoitopalvelut	7028822	5861315	5936063	5733026	6592312	6491891
€/ m ³	16	14	14	14	14	14
€/ m ²	74	62	62	65	66	64
Ulkoiset menot €, kunnossapitopalvelut	864938	1250077	1060406	939406	920807	676292
€/ m ³	2	3	2	2	2	1
€/ m ²	9	13	11	11	9	7
Kiinteistöjen tekninen arvo €		158763354				
Jälleenhankinta-arvo €		207034971				
Kiinteistöjen korjausvelka €		11608804				
Kiinteistöjen kirjanpitoarvo 31.12	76511871	85021395	84364617,41	71669169	70590931	74048276
Kysyntä- ja laajuustiedot	TP2023					
	TILAVUUS 1000 m ³	SÄHKÖ MWh	SÄHKÖL.* MWh	KAUKOL. MWh	ÖLJYL. MWh	VESI 1000 m ³
Kiinteistöt/ Energia ja vesi						
1 Asuinrakennukset	4	44	0	0	93	1
2 Hoitoalan rakennukset	86	2177	271	3260	158	10
3 Toimisto- ja hallintorakennukset	41	614	0	1315	0	1
4 Kokoontumisrakennukset	33	378	47	627	71	0
5 Opetusrakennukset	247	4245	765	4859	530	13
6 Varastorakennukset	0	0	0	0	0	0
7 Liikenteen rakennukset	2	107	0	0	257	0
8 Väestönsuojat	0	116	0	0	0	1
9 Muut	11	94	43	507	0	1
Yhteensä	424	7776	1126	10568	1109	28
*Sähkölämmityksen osuus kokonaisähköstä arvioitu jos erillistä mittausta ei ole.						
Ateria- ja puhtauspalvelut	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023
Siivottava pinta-ala m ²	62696	59840	58949	58200	59970	58475
€/ m ² / vuosi	20,29	20,73	20,82	22,31	22,43	23,3
€/ m ² / kuukausi	1,69	1,73	1,74	1,86	1,87	1,94
Puhtauspalvelu henkilöstön lkm		11	13	22	23	21,4
Ateriapalvelujen suoritehinta						
Päiväkodit	4	3,48	3,4	3,47	3,45	3,48
Koulut	4	3,23	3,5	3,08	3,15	3,39
Terveyskeskus	4,43	4,69	5,4	4,98	4,00	0,00
Kivistöntie 16 Hirvitalo (päättynyt)	5,25	5,43	6,1	6,10	0	0,00
Ateriapalvelut						
Henkilöstön lkm	44	46	48	53	52	52
Keittiöiden lkm						
- keskuskeittiö	2	1	1	1	1	1
-terveyskeskuksen keittiö	1	1	1	1	1	1
Päiväkotien valmistava keittiö	2	2	2	1	0	0
-päiväkotien jakelukeittiöt	9	10	7	7	6	6
-koulujen jakelukeittiöt	7	7	8	8	8	8
-koulujen valmistavat keittiöt	8	7	7	6	6	6
Ruokapalveluyksiköt yht.	31	28	26	24	22	22
-Mäntsälän palvelukotiyhdistys	1	1	1	1	1	0
Kivistöntie 16 Hirvitalo	1	1	1	0	0	0
Kunnantalon ravintola	1	1	1	1	0	0
Kaikki yhteensä	33	32	29	25	23	22
Suoritteet:						
-Terveyskeskus, palvelukoti/pilvikirsi	224723	198220	162035	158733	143856	3 479
-Päiväkodit	302140	314472	252766	327303	338799	344 568
-Koulut	630011	668481,52	500049	628776	617565,84	635 299
Kivistöntie 16 Vuokra-asunnot	21126	16706	16940	9743	0	0
Mesikämmen (Keusote)	1178000				4410	0
Mäntsälä yhteensä	2131277	1197879,55	931790	1124555	1104631	983 346
Suoritteet / yksikkö	40086	40178	35838	46856	48027	44 698
Suoritteet / Hlö	28923	26498	19617	21420	21243	18 911

Kuntatekniikka	TP2018	TP2019	TP2020	TA2021	TP2022	TP2023
Kadut ja yleiset alueet						
kaavatietä km	107	110	112	119	122	124
€	1864876	1777400	2848078,36	2420666	2170396	2240307
€ / km	17428,7477	16158,18182	25429,27107	20342	17800	18067
Puistot, puistometsät ja muut hoidossa olevat alueet						
ha	187	187	187	187	188	188
€	300460	318225	320000	58164	382268	414454
€ / ha	1606,73797	1701,737968	1711	311	2033	2205
Taloussmetsät						
ha	848	848	848	848	848	848
puunmyyntituotot (€)	110000	100000	74703,66	60419	233826	11631
Liikuntapaikat						
Asukkaat 31.12.	20750	20750	20721	20839	20895	20950
€	358750	273400	203826,26	201140	43000	135698
€ / as	17,2891566	13,17590361	9,836699966		2	6,5
Valaistus liikenne- ja tievalot MWh	2050	2000	1800	1800	1750	1750
Valaistus kuntosillat ja kentät MWh	105	105	100	100	100	100
Katu - ja aluevalaistus €	239600	231000	745900	254737	356289	385964
Kadut ja väylät						
Kadut (km)	22	25	28	31	33	35
Kokoojakadut (km)	37,5	39	41	45	45	45
Asuntokadut (km)	35	36	40	43	44	45
Kevyen liikenteen väylät	39	40	42	43	43	44
Katujen ja kevyen liikenteen väylien korjausvelka €		9610000				
Katuvalaistus (lkm)	4690	4730	4750	4790	4880	4940
Mäntsälän jätteet						
Mäntsälän jätteet (tonnia)	7050	7050	6277	6756	4939	5197
Vaarallinen jäte kiinteäpiste(tonnia)	78	78	69	55	56	51
Vaarallinen jäte keräysauto (tonnia)	12	12	2	3	3	4

Liite 2 Palvelualueiden tavoitteet

Hallintopalvelut

Arvio toteutuksesta		
0 =		tavoite ei tule toteutumaan
1 =		epävarma toteutuminen, "ehkä"
2 =		tulee todennäköisesti toteutumaan tai on jo toteutunut

Näkökulma	Strateginen tavoite
	Turvallinen, sujuva arki Lähipalvelut toteutetaan palvelulupauksen mukaisesti, kustannustehokkaasti, asukaslähtöisinä.
	Vahvistetaan kuntalaisten hyvinvointia suunnitelmallisella tekemisellä. Parannetaan arjen turvallisuutta.
Näkökulma	Strateginen tavoite
	Vastuullinen, kehittävä vire Kuntakonserni toimii vahvistuen työllisyyttä sekä yrittäjyyttä. Toimintatapoja kehitetään ketterästi ja tuloksellisesti tietoon pohjaten. Kunnan hankinnoissa, investoinneissa ja palvelukehityksessä noudatetaan vastuullisuutta.
Näkökulma	Strateginen tavoite
	Osallistava yhteisöllisyys Päätöksenteko on avointa ja osallistavaa. Rakennetaan yhteisöllisyyttä tukemalla yhteistä tekemistä. Vahvistetaan luottamusta osallistavalla johtamisella.

Turvallinen, sujuva arki - Vastuullinen, kehittävä vire - Osallistava yhteisöllisyys		Seuranta		
Strategiatavoite	Hallintopalveluiden strategiaa tukevat tavoitteet ja toimenpiteet	Mittari ja tavoitearvo	Tavoitteen edistyminen/toteutuminen 31.12. Arvio toteutuksesta	
	Yleishallinto: Kunnan asiakaspalvelu toteutetaan monikanavaisena ja viestintä on ennakoivaa ja huomioi eri kuntalaisryhmit. Kuntalaiskysely on toteutettu ja toimenpiteet viety käytäntöön.	Asiakastytyväisyys (tavoitearvo 80 % -tyytyväisiä) Kotisivujen keräämä data: stuvieraalujen TOP 10, palautteiden määrä ja käsittelyaika.	Markkinoinnista tehdään aina erillinen raportti. Asiakastytyväisyyttä ei ole mitattu. Palautteiden määrä n. 70. Kuntalaiskyselyn johdosta tehdyt toimenpiteet: soteviestintää tehostettu yhteistyössä ja käynnistetty Liikennepalveluselityksen valmistelu, jossa joukkoliikenne keskiössä. Kunta osallistui Uusimaa 23-harjoitukseen, joka oli kuntakonsernin yhteinen harjoitus. Hallintopalvelujen valmiussuunnitelma hyväksytty ja edelleen viedään henkilöstön turvallisuuskoulutukseen. V5-jory arvioi ja linjaa toimenpiteet harjoituspalautteen pohjalta 5/24.	
	Yleishallinto: Kunnan jatkuvuus ja yleisen valmiussuunnitelman täytäntöönpanon varmistaminen	Valmiusharjoitukset kaksi kertaa vuodessa ja joryarviointi.		
	Yleishallinto: Kunnanhallituksen avoin kokous 1xvuodessa .	Avoin kokous toteutuu vuosittain 30.10 mennessä.	Avoin kokous ei ole toteutunut.	
	Tukipalvelut: Osallistavan johtamisen toimintamalli, sekä osallisuus ja kehittäminen työtyydytyksessä.	yhteistoiminnalliset säännölliset kokoukset työpaikoilla, työtyytyväisyyskyselyt ja kehityskeskustelujen määrä/laatu (uusi hr-järjestelmä). -> työtyytyväisyyskyselyn taso 3,5. Kehityskeskustelut 25/25.	Työhyvinvointikysely toteutettiin 17-30.4.2023. Kyselyn tulos 3,75 (asteikko 1- 5). Työhyvinvointisuunnitelma valmistelussa yksiköissä. Kehityskeskustelut toteutuneet työhyvinvointikyselyn tulosten perusteella 73%:sti. Kehityskeskustelupohja viety Myyjiä järjestelmään.	
	Tukipalvelut: Talous- ja HR- järjestelmien sekä tietohallinnon muutoshankkeen (Telia palvelutuottajavaihdos) onnistunut loppuunsaattaminen	Prosessikuvausten laadinta keskeisistä prosesseista uusien toimintakäytäntöjen osalta ja prosessien sujuvuuden säännöllinen läpikäynti palveluntuottajan kanssa	Talousjärjestelmien osalta käyty läpi palveluntuottajan kanssa prosessikuvaukset. Palveluntuottajan kanssa on sovittu säännölliset seuranta-palaverit, jossa käydään läpi yhteisiä toimintatapoja, HR-palkkajärjestelmän muutosprojekti alkanut 1.11.2023, palkaton projektipäällikön johdolla Provincian kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti.	
	Tukipalvelut: Toimintatapoja kehittäminen palvelukäytännön perustuen	Palvelukäytännöt toteutetaan 5/2023 mennessä	Palvelukäytännöt toteutettu ja uusitaan kuluvana keväänä. Tulokset käyty läpi palvelualueen johtoryhmässä sekä tulosyksiköt ovat vienneet toimenpiteet omiin suunnitelmiin sekä palvelualueen yhteiseen työhyvinvointisuunnitelmaan.	
	Maaseutu: avoin viestintä ja neuvonta viestintäsuunnitelman mukaisesti.	Vuodessa 9 viljelijäkirjettä sähköpostilla.	Ohjelmakauden vaihdos lisännyt viestinnän tarvetta ja vuoden aikana koostettiin 14 viljelijäviestintä tukihallinnon ajankohtaisista asioista.	
	Maaseutu: asiakaspalautteen jatkuva keräminen ja sykleittäin tehtävät (n. 3 v. välein) asiakastytyväisyyskyselyt. Nostetaan palautekanavan näkyvyyttä ja kehitetään toimintaa saadun palautteen mukaan parhaan mahdollisen asiakaskokemuksen takaamiseksi.	Saatu palaute (kpl) ja kyselyn tulokset. Laajan asiakastytyväisyyskyselyn toteuttaminen koko yhteistoimintaluodeilla.	Palautekysely uudistettiin ohjelmakauden vaihdutua, asiakastytyväisyyskyselyä ei toteutettu.	
	Maaseutu: Kehitetään sähköisiä palveluja vastaamaan asiakkaiden tarpeita ja edistetään asiakkaiden digitaalisuutta muuttavassa toimintaympäristössä. Hyödynnetään verkostoyhteistyötä. Asiakaskontaktien seuraaminen k2 tasolla sekä asiakaspalvelutehtävien painottaminen maaseutuhallintopalveluiden vuosikellon ja asiakaspalvelutarpeen mukaisesti.	Viljelijöiden (tuenhakijoiden) tukihakoukoulutusten/teematyöpöjien määrä	Teams- tai hybridikokoukset 6 kpl, livetilaisuudet 3 kpl	
	TE ja maahanmuutto: kunnan työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut järjestetään kustannustehokkaasti ja asukaslähtöisesti, palvelut ovat helposti saavutettavia ja asiakasta hyödyttäviä.	Resurssien karttumismittaristo ja kykyyisarit, asiakastietojärjestelmien tuottama data, asiakaspalvelukäytännöt 2 x vuodessa. Tavoitearvo on tasolla hyvä (huono-välttävä-hyvä-erinomainen)	Resurssien karttumismittariston käytettävyyden parantamista oppilaitosyhteistyönä tehty ja aikataulutettu muutettu keväälle 2024, kykyyisari ja Foreamatti käytössä. Asiakaspalvelukäytännöt toteutetaan keväällä 2024 yhteistyönä työllisyysalueen muodostavien kuntien kanssa.	
	TE ja maahanmuutto: avoin ja ajantasainen viestintä, päivitetty sivut ja esteetön tiedonkulk.	Asiakastietojärjestelmä ja asiakasraati asiakkaiden osallisuuden vahvistamiseksi; kohderyhmien tuottama palaute tavoitearvoksi hyvä (asteikko: huono-välttävä-hyvä-erinomainen)	Asiakastietojärjestelmä käytössä ja kerätään dataa, asiakasraatia koottu ja toimintatappaa selvitetty.	
	TE ja maahanmuutto: Yritysten toimintaedellytyksiä työllistämässä vahvistetaan yhteistyössä MYK:in ja TE-hallinnon kanssa.	Tavoitteita seurataan palautteiden kautta. Työnantaja-asteikon palaute > hyvä. Työttömien työnhakijoiden tavoitteellisen työllistämisen tuloksellisuuden palautearvo > hyvä (asteikko: huono-välttävä-hyvä-erinomainen). Kunnan työttömyys%:in tavoitetaso on säilyä Uudenmaan kolmen alhaisimman tasolla.	Palauteen järjestelmällistä keräämistä edistetty toimintaympäristön muutoksissa yhteistyössä työllisyysalueen kuntien kanssa. Työttömyysprosentti tavoitetasolla edelleen.	

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Turvallinen, sujuva arki - Vastuullinen, kehittävä vire - Osallistava yhteisöllisyys			Seuranta	
Strategiatavoite	Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden strategiaa tukevat tavoitteet ja toimenpiteet vuonna 2023	Mittari ja tavoitearvo	Tavoitteen edistyminen/toteutuminen 31.12.	Arvio toteumasta
	Varhaiskasvatukseen työvoiman saatavuuden parantaminen; imagon nostatus ja valtakunnallinen näkyvyys.	Avoimien toimien täyttöprosentti > täyttöprosenttitalvoiteeksi 20 %.	Tavoite ei ole toteutunut vaan avointen toimien määrä on kasvanut.	●
	Opetuspalveluihin toimenpideohjelma ennaltaehkäisemään koulukiusaamista, väkivaltaa ja häirintää, sekä puuttuminen ongelma-kohtiin tältä osin.	Tehdään vuosittaiset KivaKoulu -kyselyt ja analysoidaan tuloksia > kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vähentäminen. Painopiste: kouluvalmentajien vakinaistaminen ja sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen.	Kiva-kuntaraportin 2023 (N=1338, vuosiluokat 1-9) mukaan kiusaajana toimiminen on kasvanut vuodesta 2022 (0,7%) vuoteen 2023 (4%). Vertailukunnat: 2023 (3,7%), 2022 (n. 3,9%) ja 2019 (4,4%). Kiusatuksi joutumisessa ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia vuodesta 2022 (n. 10,7%) vuoteen 2023 (10,8%). Vertailukunnat: 2023 (10,3%), 2022 (n. 10%) ja 2019 (n. 11,8%). KIVA-sivut kuntaraportin 2023 mukainen koulukohtainen toimenpidesuunnittelu toteutettiin. Some-kiusaamisen toimenpiteisiin haettiin ja saatiin hankerahoitusta. Hankerahoituksen käyttö vuonna 2024. Kouluvalmentajatyö on vakinaistettu 1.8.2023 lukien.	●
	Kansalaisopistolla on monipuolinen kursssitarjonta, jota markkinoidaan tehokkaasti.	Seurataan opiskelija- ja kurssimääriä > opiskelijat pysyvät ja tulevat uudelleen kursseille ja tapahtumiin.	Lukuvuonna 2023 toteutui 380 kurssia. Kansalaisopistossa oli netto-opiskelijoita 2777. Kurssija oli 10 vähemmän kuin 2022, mutta netto-opiskelijoita oli 194 henkilöä enemmän vuoteen 2022 verrattuna.	●
	Kirjaston laadukas ja ystävällinen asiakaspalvelu, kaikenikäisten monipuolisiin luku- ja digitaalisiin liittyvät opastukset, ryhmät ja tapahtumat, aktiivinen tiedottaminen ja neuvonta, kuntalaisten arjen tarpeisiin vastaava aineistovalikoima yhteistyössä Kirkes-kirjastojen kanssa.	Kansallisen asiakaskyselyn tulokset ja muu asiakas- ja yhteistyöpalautte, opastusten, ryhmien ja tapahtumien määrä, muiden järjestämiin tapahtumiin osallistuminen, somekanavien ja nettisivujen tavoitavuus, uusien kirjastokorttien määrä vuosittain > kirjasto on osa yhä useamman kuntalaisen arkea.	Kirjastossa on järjestetty digiopastusta yhteensä 54 kertaa, muita opastuksia 60 ja erilaisia tapahtumia yli 80. Kirjastoauto osallistui Riihenmäen koulun talvitapahtumaan, Mitä ihmettä -tapahtumaan ja kunnan joulun avaukseen. Uusien kirjastokorttien määrä 734, joista 67 kirjastoauton. Vierailut kirjaston FB-sivulla lähes tuplaantuivat ja IG vierailut kasvoivat 9%. Kirjaston www-sivut olivat aktiivisten käyttäjien määrällä (lähes 3000) mitattuna 3. suosituimmat kunnan www-sivusta. Paikallislehdessä oli 2 maksettua ilmoitusta. Kansallista asiakaskyselyä ei järjestetty vuonna 2023, mutta asiakaspalautetta saatiin mm. linelmoidaan uudesta -hankkeen osana.	●
	Kirjasto vaihtaa kirjastotietojärjestelmää yhdessä muiden Kirkes-kirjastojen kanssa.	Järjestelmänvaihto toteutuu suunnitellusti. Uuden järjestelmän toimintaa ja ominaisuuksia liittyvien toimintatapojen opettelu ja omaksuminen sujuu hyvin.	Järjestelmänvaihto sujui suunnitelman mukaan samoin koulutukset henkilökunnalle.	●
	Kirjaston Unelmoidaan uudesta -hanke valmistuu.	Kuntalaisia osallistaneen hankkeen tulokset esitellään päättäjille kirjaston tila-asian ratkaisemisen tueksi. Tekninen ja elinvoima -palvelualue käynnistää tarveselvityksen.	Unelmoidaan Uudesta hanke toteutettiin hankesuunnitelman mukaan ja tulokset esiteltiin 20.3.23 kunnanvaltuustolle.	●
	Liikuntapalvelut toteutetaan palvelulupauksen mukaisesti, kustannustehokkaasti ja asiakaslähtöisinä. Nuorisopalvelun sekä liikuntapalveluja sekä liikunta- ja elintapaneuvontaa.	Liikuntapalvelujen ryhmiin ja liikunta- ja elintapaneuvontaan osallistuneiden asiakkaiden määrä. Terveysasemalta liikunta- ja elintapaneuvonnan pariin ohjattujen asiakkaiden määrä. Liikunta- ja elintapaneuvontaan osallistuneiden asiakkaiden määrä sekä sinne ohjattujen asiakkaiden määrä lisääntyy verrattuna edelliseen vuoteen.	Vuoden aikana Liikuntaneuvontaan on osallistunut 19 henkilöä. Liikuntaneuvonta, pienryhmä työttömille: 5 henkilöä. Liikuntaneuvonta Strattivalmennukseen asiakkaille 34 kertaa. Ohjattua liikuntaa oli vuoden aikana 3868 käyntikertaa. Tapahtumat: talviloman pulkkapäivään osallistui 130, talviliomalla lasten ja nuorten liikuntatapahtumaan oli 140 osallistujaa. Seniorien hyvinvointiluento osallistui 95 kuntalaista. Kävelykipinässä oli 55 osallistujaa, terveyskunnan testauksessa 20 kuntalaista. Uimakoululeiri oli lähes täynnä 19 (20) lasta. Sup-lauta kokeilu: 117 osallistujaa ja Hutkon perheretki oli täynnä eli 42 osallistujaa. Harrastusmessujen liikuntapisteellä oli noin 30 kävijää. Kustunnoissa kohdattiin noin 100 nuorta. Valokävelyn osallistui noin 350 kuntalaista ja vanhustenviikon yhteiskävelyn noin 25. Syysloman tapahtumiin (liikunta, sirkus, Hutkon perheretki) osallistui 252 henkilöä. Koululaistointimassa 62 ja perhe-liikuntaan	●
	Nuorisopalvelut toteutetaan palvelulupauksen mukaisesti, kustannustehokkaasti ja asiakaslähtöisinä. Nuorisopalvelun sekä koulunuorisotyön kehittäminen ja roolitusten selvittäminen.	Koulunuorisotyön tavoitteet, toimenpiteet ja roolit on kuvattu koulunuorisotyön lukuvoisuunnitelmassa ja työ on suunnitellun mukaista. Tavoitteellinen koulunuorisotyö saadaan käyntiin, lukuvoisuunnitelma on tehty ja sitä toteutetaan.	Koululla tapahtuvan nuorisotyön kehittäminen linkitetään osaksi Opetuspalveluiden kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaista työtä (painopiste vuodelle 2024).	●
	Sivistyksen yhteiset tulosalue edistää lapsiystävällisen kunnan toimintamallia Mäntsälässä.	Lapsiystävälliseen kuntamalliin tutustuminen. Info päättäjille ja koulutus organisaation johtoryhmille. Lapsivaikutusten arvioinnin käytöstä sopiminen ja systemaattinen käytönnotto sekä koulutus. Lapsibudjetointiin tutustuminen ja verokikkunnan benchmarkkaus.	Lapsiystävällisen kuntamallin esittely/koulutus tehtiin kunnan palvelualueiden johtoryhmille vuoden 2023 kesäkuuhun mennessä. Myös palvelualueiden lautakunnat ovat saaneet asiasta infot ja sivistysjohtaja esitteli kunnanvaltuustossa mallin 12.6.2023. Sivistysjohtaja vieraili vaikuttamistoimielimissä keväällä 2023 ja kertoi myös niille lapsiystävällisen kuntamallin valmistelutyöstä. Lapsibudjetointia esitteli marraskuussa 2023 Heinolan kaupungin hyvinvointipäällikkö Pirjo Hepo-Oja sivistys- ja hyvinvointipalveluiden ja talousosaston henkilöstölle. Kunnan henkilöstö osallistui loppusyksystä UNICEFin lapsivaikutusten arvioinnin koulutuksiin (2 kpl). Varhaiskasvatusta toteutti ensimmäisen lapsivaikutusten arvioinnin vuoden 2023 aikana.	●

Tekniset palvelut

Turvallinen, sujuva arki - Vastuullinen, kehittävä vire - Osallistava yhteisöllisyys			Seuranta	
Strategiatavoite	Tekninen ja elinvoimautakunnan strategiaa tukevat tavoitteet ja toimenpiteet	Mittari ja tavoitearvo	Tavoitteen edistyminen/toteutuminen 31.12.	Arvio toteumasta
	Ateria/puhtaus: Tuotamme "maailman parasta ja ravitsevaa ruokaa & puhtauspalvelua". Toimitaan taloudellisesti, kestävästi ja työtehokkaasti organisoituen. Mahdollistetaan eri toiminnoissa asiakkaan vaikutusmahdollisuus.	Jatkuva palauteenotto mahdollisuus. Järjitetään kattava asiakastyytyväisyyskysely 1 x vuodessa. Annetun palautteen keskinäinen suhde ja kyselyn keskiarvon tavoitearvo tasoa "hyvä".	Jatkuva palautekanava on käytössä. Tyytyväisyyskysely toteutettiin 10/23. Tulos ka. 3,25	●
	Ateria/puhtaus: Säännölliset henkilöstöpalaverit/teamsit. Perustetaan yhteistyössä asiakkaan edustajien kanssa ns. "ruokaraadit".	Henkilöstöpalaverit; 10 x v. Ruokaraadit perustaminen 3 kohteeseen (koulu tai PK)	Henkilöstöpalaveria pidetty 11/10. Kaikki paikalla livetapaamisessa 24.8.23. Ruokaraadit perustettu, suoritettu kouluruokadiplomit (Kirkonkylä, Riihenmäki ylä- ja alakoulu) ja Makuakkoset (Hyökännummen ja Kaunismaen PK)	●
	Ateria/puhtaus: Tarjotaan mahdollisuus työllistää ateria- ja puhtauspalvelujen tehtäviin työttömille työnhakijoille. Toteutus yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa.	Työllistetään vuoden 2023 aikana min. 3 työtöntä työnhakijaa, jokaisen heidän oman henkilökohtaisen palkkatukijaksensa ajaksi.	Työllistetty 3 työtöntä työnhakijaa. Tarjottu myös palkkatyötä 2 työntekijälle palkkatukijakson jälkeen.	●
	Toimitilat: Tarjotaan mahdollisuus työllistää kiinteistönhoidon ja kunnossapidon tehtäviin työttömille työnhakijoille. Toteutus yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa.	Tavoitteena työllistää vuoden aikana 1-3 hloä eri pituisille työllistämiskajoille	Työllistetty 1 hlo toukokuusta alkaen, 6 kk jaksolla, jota jatkettu. Lisäksi kesätoissa oli 4 henkilöä.	●
	Toimitilat: Energiansäästöavoite ja energiansäästötoimenpide	Kunnassa on 10 öljylämmityskohdetta ja 3 kpl kaasulämmityskohdetta. Laaditaan aikataulu suunnitella kohteiden lämmitystavan muutoksista. Säästöavoite vuodelle 2023 yhteensä 290 MWh kunnan omistamien kiinteistöjen osalta. Lisäksi tavoitteena yhden öljy / kaasun kohteen lämmitystavan muutos / tuopuminen.	Öljykohteiden lämmitystapamuutokset on budjetoitu vuoteen 2029 asti kaikkien osalta. Säästöavoite on toteutuksessa. Hepolan koulun lämmitystapamuutos/-lisäys kaasusta ilmajälilämpöpumpun järjestelmään on toteutunut, aikatauluilisesti siirtyi alkuvuoteen 2024 osaksi.	●
	Toimitilat: Kannustetaan pyöräilyn / liikkumiseen lisäämällä vuosittain turvallisia runkolukittavia pyörätelineitä kunnan eri kiinteistöihin	Vuosittain lisätään uusia runkolukittavia pyörätelineitä 1-2 kiinteistöön	Kirkonkylän koululle ja kunnantalolle on hankittu runkolukittavat pyörätelineet, joiden asennukset valmistuneet syksyn aikana.	●
	Kuntatekniikka: avoin tiedottaminen tulevista hankkeista ja ajankohtaisista aiheista.	Kunnossapidon tiedotteita 2/kk/kunnossapitokausi, viherrakentamisen tiedotteita 1/kk/kesä. Muita tiedotteita 1-2/kk.	Hankaviestintään panostettu vuonna 2023. Tavoite toteutunut kaikkien osa-alueiden osalta.	●
	Kuntatekniikka: kävelyn ja pyöräilyn kehittäminen	Käpy kehittämisohjelman päivittäminen ja kevytvyörien vuosittainen toteuttaminen (400 000 eur/vuosi)	Kehittämisohjelma on päivitetty ja Käpy hankkeita on toteutunut investointikohteina 525 000 eurolla vuonna 2023.	●
	Kuntatekniikka: virkistys- ja ulkoalueiden kehittäminen yhteistyössä kuntakehityksen kanssa.	Virkistys ja ulkoalueiden rakentamisohjelman/taulun laatiminen vuoteen 2026 saakka; yksi alue suunniteltu/toteutukseen per. vuosi.	Rakentamisohjelmataulukkoa on päivitetty vuoteen 2026 saakka. Koivupuiston suunnittelu käynnissä.	●
	Kuntatekniikka: liikenneturvallisuustyöryhmä ja vuosittaiset pienet liikenneturvallisuustoimenpiteet.	Litu-hankkeita valitaan toteuttamisohjelmaan; rakennusohjelman noin 2-5 kpl/vuosi, Litu -ryhmä kokoontuu 3 krt/vuosi	Litu-hankkeita on toteutunut rakentamisohjelman mukaisesti 2 kpl vuonna 2023, Litu-ryhmä kokoontunut 7.12.2023.	●
	Kuntatekniikka: henkilöstön kouluttaminen ja palvelualueen toiminnalliseen kehittämiseen osallistuminen.	Koulutuspäivien toteutuminen, tarkistetaan kehityskeskustelun yhteydessä; koulutuspäiviä vähintään 1-2 hlo/vuosi.	Henkilöstö on osallistunut koulutuksiin ja kehityskeskustelujen yhteydessä on keskustelu koulutustarpeista.	●
	TEL-yhteiset: infran liikenneturvallisuushankkeet	Hankkeiden määrä vuosittain 2-5- kpl.	Liikennemerkkilisäykset liikenneturvallisuuteen perustuen, hidastekoroke Vuolteenmetsäntielle ja Einontielle toteutuivat.	●
	TEL-yhteiset: Katu- ja puistosuunnitelmien nähtävillä asettaminen. Talonrakennushankkeissa käyttäjäedustus läpi koko tilahankkeiden toteuttamisprosessin. "Kärkihankkeiden" esittely valmisteluvaiheessa laaja-alaisesti keskeisille osapuolille ja päättäjille. Sisäinen ja ulkoinen viestintä.	Toteutuksen seuranta; vuoro vaikutus kaikissa hankkeissa.	Varhaiskasvatuksen edustus mukana päiväkotit Amandan rakentamisvaiheessa. Kenkäalliontien, Kenkäpellontien kiv, Salontien alueen ja Kallenkujan katusuunnitelmien nähtävilläolot. Merkittäviä talonrakennushankkeita tällä hetkellä ei ole valmisteluvaiheessa esiteltäväksi. Julkaisuja mm. rakennushankkeista ja liikuntapaikoista IG:ssä.	●
	TEL-yhteiset: henkilöstön kouluttaminen ja palvelualueen toiminnalliseen kehittämiseen osallistuminen	Koulutuspäivien toteutuminen, tarkistetaan kehityskeskustelun yhteydessä; koulutuspäiviä vähintään 1-2 hlo/vuosi.	Toteutunut.	●
	TEL-yhteiset: Määritetään sopimushallinnan prosessi tekniselle palvelualueelle ja jalkautetaan uudet toimintatavat.	Seuranta aikatavoitukseen nähden. Prosessin kuvaus, ohjeistus sekä uusien toimintatapojen jalkautus kaikille sopimusten kanssa toimiville vuoden 2023 aikana.	Prosessikuvausten, ohjeiden sekä uusien toimintatapojen määrittely on valmis.	●
	TEL-yhteiset: Talonrakennusinvestoinneissa huomioidaan energiatehokkuus ja hiilijalanjälki. Laaditaan elinkaarilaskelmat investoinneille ja 25 v. käyttöajaksille. Valitaan teknisesti toimiva, pitkäikäisiä ratkaisuja ja materiaaleja huomioiden elinkaarikestävyyshokkuus.	Energiatehokkuuslaskelma. Hanke suunnitelmassa määritetään tavoitekäyttöä; uusien rakennusten energiatehokkuustavoitteeksi asetetaan pääsääntöisesti A-luokkaa. Uudisrakennusten tavoitekäyttöäksi asetetaan min. 50 v.	Kyseisiä hankkeita ei ollut vuonna 2023.	●

Kuntakehityspalvelut

Turvallinen, sujuva arki - Vastuullinen, kehittävä vire - Osallistava yhteisöllisyys			Seuranta	
Strategiatavoite	Tekninen ja elinvoimapaivalueen strategiaa tukevat tavoitteet ja toimenpiteet	Mittari ja tavoitearvo	Tavoitteen edistymisen/ toteutuminen 31.12.2023	Arvio toteumasta
	Aktiivinen maanhankinta ja kaavoitus (AO-tontit)	Kaavoitus: Vapaa omakotitonttivaranto 31.12. (kpl) 30 tonttia, raakamaan hankinta asumiseen ja yritystoimintaan soveltuvilta yleiskaava-alueilta> tavoite: raakamaan hankinta 30 ha	Vapaa omakotitonttivaranto 31.12.2023: 34 tonttia Raakamaata ostettu 90,2 ha	●
	Aktiivinen maanhankinta ja kaavoitus (AO-tontit)	Kaavoitus: rakennuslupien käsittelyaika > rakennuslupien käsittelyaika 2-5 vk siitä, kun lupahakemus on riittävä päätöksentekoon.	Käsittelyaika on ollut tavoitteen mukainen	●
	Joukkoliikenteen edellytysten parantaminen.	Liikenne: bussipysäkkien toteutusedellytykset moottoritielle rautatieaseman kohdalle, kaavallinen tarkastelu	Yleiskaavan liikenneselvityksen täydennykset tekeillä	●
	Aktiivinen maanhankinta ja kaavoitus (yritystontit).	Kaavoitus: vapaat myynnissä olevat yritystontit (kpl) ja erityisen suuret yritystontit (10-20 ha)> pieniä yritystontteja (alle 1ha) vähintään 5 kpl, suuria yritystontteja (yli 1 ha) vähintään 5 kpl. Erityisen suuria (10-20 ha) tontteja vähintään 1 kpl.	Vapaat yritystontit 31.12.2023 yhteensä 13 kpl, joista pieniä yritystontteja 11 kpl ja yli 1 ha suuruisia tontteja 2 kpl. Erityisen suuria yritystontteja yli 10 ha ei ole.	●

